

DIDACI COMPLVTENSIS
C A N O N I Z A T I O .

Quam

SIXTVS V. PONT. OPT. MAX.

*Admiranda pietate, solempni ritu, frequentissimo cleri,
populiq. conuentu, celebravit*

vj. Nonas Iul. Anno M. D. xxcviii.

A PET. GALESINIO PROT. APOSTOLICO
descripta, distinctaq. partibus tribus.

R O M A E .

Ex Typographia Vaticana. M. D. xxcviii.

POTENTISSIMO
PHILIPPO II. AVSTRIO
HISPANIARVM REGI
CATHOLICO.

QVI se instituit, Potentissime Rex, ita
vt vitam pie, religioſeq. agat, is vere
beatus eſt: in hanc enim ſententiam
ſacræ litteræ, digito Dei ſcriptæ, lo-
quuntur: BEATVS VIR, QVI TI-
MET DOMINVM, IN MANDATIS EIVS VO-
LET NIMIS. Vere igitur beatus Didacus et eſt, et
habetur, qui pura, ſinceraq. pietate erga Deum, ac
religione, vitam rite, atque recte conſtituit: quiq.
vere pius, et religioſus, legum diuinarum medita-
tione die, ac noctu vehementer delectatus, cum ni-
hil haberet in vita hac antiquius, quàm vt illas cole-
ret, atque obſeruaret, is, velut arbor ſecunda, ad
confluentem ſata, vberiffimos attulit fructus virtu-
tum, quibus exornauit Eccleſiam Dei. Tantum ergo
virum, ac vere beatum, diuinorum munerum copijs
affluentem, et ſanctimonix laude florentiſſimum
Maietas Tua Catholica diu maximopere ſtudiuit in
ſanctorum, cum Chriſto Domino in cælis regnan-

tium, numerum rite referri. Id iam primum a fel. rec.
Pio Quarto Pont. Max. deinde a beatæ memoriæ
Pio Quinto, qui proxime ei in Pontificatum succes-
serat, supplex et litteris et nuncijs summopere pe-
tierat: postea a Gregorio Decimotertio, itidem ef-
flagitarat: demum id ipsum summa præce postulauit
a SIXTO QUINTO, Pont. cui beati Didaci cano-
nizationis actus diuino erat consilio reseruatus. Is
igitur, vt Pontifex est, ad Ecclesiæ ædificandæ et
propagandæ studium attentissimus, ac diligentissi-
mus, iusta atque æquissima in primis Tuæ Maiestatis
Catholicæ petitione motus, ac Pontificiæ sollicitudi-
nis officio, alijsq. præterea plurimis rationibus addu-
ctus, rem tot ab hinc annis assidue vehementerq. ex-
petitam, concessit et confecit: eo magnæ, vel summæ
potius pietatis sensu affectus, eaq. erga eius Maie-
statem, quam vnice in Christo diligit, paternachari-
tate, vt illam intimi animi gaudentis lætitiā, pijs
meditationibus, in Pontificiæ suæ mentis sinu con-
ceptam, lacrymis profusis expresserit: cum illum in
rei, quæ sancte gerebatur, contemplatione fixum, in-
deq. lacrymantem, non exiguo temporis spatio, ple-
rique omnes ex infinitæ illius multitudinis frequen-
tia conspexerint: quæ tāta tamq. innumerata fuit, vt in
mentem venirent illa prisca religionis nostræ tem-
pora, cum Christiani omnes ad sacros festos, solem-
nesq. dies concelebrandos purissime conuenirent.
Id autem omne, quamquam ad eius Maiestatem,
multorum, præsertim clarissimi Henrici Guzman

nij, Comitibus de Oliuares, Oratoris, viri prudentia
rerumq. gerendarum vsu præstantissimi, et aliorum
litteris, ac nuncijs longe antea diligenter perlatum
est: tamen Sanctissimus D.N. SIXTVS QVINTVS,
cuius singularis diuinaq. sapientia maximis in reipub-
licæ Christianæ negotijs eius Maiestati, ceterisq.
cognita est, ac perspecta charitas, spectatæq. amplissi-
mæ virtutes, pro summa sua erga ipsam rempubli-
cam solitudine, ac diligentia, proq. paterno amore,
quo Tuæ Maiestatis, non solum pietatem eximie dili-
git, sed gloriam ac dignitatem maximopere fouet,
cum iam superioribus proximis mensibus in ea cura
vehementer euigilarit, vt ipsius beati Didaci cano-
nizationis actum perficeret: voluit etiam is, et pro
rei, quæ rite solemniterq. acta, ac gesta est, comme-
morabili magnitudine, et pro posteritatis, cui item
consulendum fuit, rationibus, de Sancti illius vita,
virtutibus admirandis, atque omnibus canonizatio-
nis actis commentarium enucleate perscribi: idemq.
ijs partibus, quas ad id perficiendum instructissi-
mas, mihi demonstrauit, recte absolutum, re-
gio Augustoq. nomini tuo inscriptum ad te mit-
ti. Ego sane pro mea tenuitate feci, quod Ponti-
fex iusserat: vellem id necissem, quod et rei, quam
scripsi, magnitudo postulare videbatur, et a me de-
poscebat Maiestatis Catholicæ dignitas, et in primis
voluntas requirebat Pontificis, et SIXTI Pontificis:
qui, vt excelsus est magnoq. animo, et virtutibus exag-
gerato, ita summa omnia cupit, summeq. præcel-

lencia, ac numeris omnibus perfecta, tantisq. non
solum eloquentiæ, sed eruditionis munita præsi-
dijs, quanta vel maxima, animus eruditissimi viri
studijs exquisitissimis capere potest. Non equidem
id mihi arrogo, vt tantum me affecutum putem,
quantum ille maxime concupierat: sed affirmare
hoc possum, sapientissimi Pontificis, qui Maiestatis
Tuæ Catholicæ studiosus est, atque cupidus, deside-
rio incensum, me in magna difficultatum, quibus
huius scriptionis meæ cursus retardari, aut certe im-
pediri videbatur, concursatione, sine vlla aut labo-
ris, aut occupationis, aut temporis exceptione, Ma-
iestati Tuæ id opus præstare: in quo ea mihi ad scri-
bendum proposui, quæ in primis ad gloriam Dei
omnipotentis, tum ad Sancti, cuius vitam litteris
mandare studui, laudes, tum ad ecclesiæ catholicæ
amplitudinem, tum ad Tuæ Maiestatis, cuius causa
Pontifex SIXTVS de Sancti illius virtutibus com-
mentarium hoc scribi voluit, splendorem ac pieta-
tem pertinere possent. Non igitur dubito, quin ipse;
Rex Maxime, ea, qua abundas, benignitate, grato, li-
berali, vereq. regio animo id accipias: cum et præci-
puum quoddam sit Augustissimæ Tuæ pietatis mo-
numentum, et insigne quoddam pignus paternæ cha-
ritatis, qua erga te Regem Catholicum omni laude
præstantem, Pontifex Optimus egregie affectus id
fieri, et Tuæ Maiestati dicari iussit: vt in eo, tam-
quam in speculo, assidue contēpleris amplissimas il-
las, ac diuinas virtutes S. Didaci, quem præcipue tibi

propositum cum ad venerationem, tum ad imitationem, ad illumq. pietatis cursum, quem, Deo benedicente, iamdiu tenes summa cum laude. Ego vero quoniam miro diuturnoq. ardeo desiderio colendæ Catholicæ Maiestatis Tuæ ob merita, quorum gloria longe omnium florentissimus es, in eam curam perpetuo incumbam, vt si qua in re possum, aliquod semper tuæ gloriæ officium nauem ac præstem industriæ meæ. Interea Deum Opt. Max. assidue precabor, vt Maiestatem Tuam, reipublicæ Christianæ incolumem conseruet quam diutissime. Romæ ex Vaticano. Idibus Decembris.
M. D. X X C V I I I.

Maiestatis Tua Catholica

Seruus deditissimus

Petrus Galestinus, Prot. Apostolicus.

DULCE LIGNVM. DVLCE CLAVOS. DVLCE FERENS PONDERA .
QVAE SOLA FVISTI DIGNA PORTARE REGEM CAELORVM ET. DOMINVM

1

S. DIDACI COMPLUTENSIS

V I T A.

ÆLESTIS ille Spiritus, a quo diuina munc-
ra manant, magnis donis, splendidissimisq.
ornamentis beatum Didacum Compluten-
sem illustrauit: quem nuper, ob præclara me-
rita, efflagitante Philippo II. Hispaniarum
Rege catholico, eximia pietate florentissi-
mo, SIXTVS QVINTVS Pontifex Maximus, idemq. et
religiosissimus, et sapientissimus in sanctorum numero ascri-
puit. Admirandas igitur eius res, vitamq. omnem, religionis
ac sanctitatis laude cumulatam, scripturus, id mihi argumen-
tum suppeditari video: quod non verbis tantum, delectu et
splendore illustribus, enarrandum est, sed sacrarum litterarum
sententijs, atque demonstrationibus dilucide explicatis. Fuit Iob 1.
enim is vir simplex, rectus, timens Deum: quiq. vsque adeo
cunctis virtutibus præluxit, vt quod diuinitus scriptum est, de
eo dici liceat: Quasi vas auri solidum, ornatum omni lapide Eccli. 50.
pretioso. Charitas, virtutum omnium princeps, quæ auri no-
mine significatur, mirifica in eo exitit: humilitas autem sum-
ma, pietas singularis, orationis ardor incensus, abstinencia in-
credibilis, ceteraq. itidem virtutes, quæ a charitate profiscū-
tur, et charitatem exornant, quæq. tamquam insignia gem-
marum ac margaritarum ornamenta, maxime in viro Dei
enituerunt. Quamobrem in tanta scribendi copia, quæ mihi
proponitur, modum in primis seruabo: vt non vberime so-
lum, sed distincte, atque ordine res omnis exposita videatur.
Neque autem, cum locus inciderit, commemorare prætermi-
tam lacrymas, suspiria, gemitus, atque ardentissimum illud
cæli

cæli desiderium, quò Dei seruus Didacus inflammatus, omnia huius vitæ incommoda, molestias, ac labores facillime tolerauit: immo labores otio, tempestates tranquillitati, pericula securitati in omni temporum varietate prætulit. Iam nunc primum more maiorum, qui in huiusce scriptiois cursu cum laude versati sunt, illius genus, vitam, mores, ac virtutes exponam: deinde ad veram solidamq. enarrationem accedam certissimorum illorum miraculorum, quibus ad sempiternam gloriam insignibus, Deus mirabilis in sanctis suis, illius sanctitatem et testificatam, et illustratam esse voluit. Ita opinor, fiet, vt, adiutrice diuina gratia, vtilis ac salutaris futura sit omnis hæc, quæ a me studiosè suscepta est, commemoratio. Exemplamque virtutum, quarum laude viri sancti celebrantur, ad eorum nos imitationem excitant: miracula autem, quæ illorum gratia Deus edidit, ad diuinum eius amorem nos vehementer incendunt: cum immensam illam benignitatem et charitatem perpendimus, qua, quod sibi diuinitatis iure proprium est, non modo ipsis sanctis hominibus, sed eorum semicinctijs et sudariolis communicare dignatus est. Et quoniam res cunctas, ab eo mirabiliter ac diuinitus gestas, recensendo persequi, longum nimis esset ac pene infinitum opus, ex ijs multas accurate seligendas putavi: et illas quidem potissimū, quibus tum magis diuinæ erga virum sanctum bonitatis splendor elucescit: tum ardentius animi ac mentes legentium inflammantur ad illius diuinæ benignitatis amorem. Ijs, vt diligentissime potero, explicatis, quæ sunt præclara monumenta virtutum, et testimonia luculenta meritorum, ob quæ Deo dilectus Didacus a SIXTO QVINTO Pontifice in sanctos relatus est: consequens etiam existimaui, ne quid ad huius scriptiois meæ cumulum desit, acta omnia, solemnesq. ac stultas illas, plenas diuinorum mysteriorum cærimonias exponere, quæ ex catholicæ ecclesiæ instituto atque vsu adhibitæ sunt ad illud pontificium et sacrosanctum canonizationis munus. Hæc autem omnia a me exordij loco dicta sint. Nam etsi ex rhetorum præceptis in hoc scribendi genere nullum, aut certe breue exordium fieri oportuit: tamen pro sancti viri, cuius vita commemoratur, ratione, proq. factorum eius dignitate præfari ita libuit: vt præsertim rerum, quæ magnæ ad scriben-

Ps. 67.

Act. 19.

dum proponuntur, quæq. longo commentario opus habent, ordinem in ipso exorsu omnes facile intelligant. Verum iam locus postulat, ut ipsam narrationem ingrediar. Nihil mihi nec ad officium aptius, nec ad laudem amplius, nec ad delectationem iucundius, nec ad salutaris disciplinæ fructum utilius contingere potuit, quam diuinas res vitamq. tam sancti viri ad posteritatem litterarum monumentis prodere, et laudes illius celebrare: qui charitate summa exardescens, in ijs euigilauit curis, in eaq. assidua pernoctauit cogitatione, ut Christi Domini gloriæ seruiret omnino. At cum mihi in mentem venit, ad munus, quod suscepi, in primis opus esse castissimi animi meditationibus, et morum innocentia: cumq. video non omne vitæ meæ tempus me in Dei sanctorumq. laudem contulisse: huius meæ conscientiae metu, a præclaro conatu deterreri posse video. Itaque Deum optimum maximum, qui prunæ ardore abstergit linguam, quam se pollutam habere Isaias profitebatur, id continenter precor, ut diuino spiritu intimos meos sensus ab omni labe puros reddat, oris mei impuritatem, quam ex prophanis sermonibus contraxi, abstergat, mentemq. exurat et inflammet ad diuinam eius gloriam celebrandam in sancto viro Didaco: cuius vitam, clarissimas virtutes, resq. mirificas scribendi initium in præsentī facio.

Isa. 6.

De tempore, quo nascitur. I.

PRIMUM igitur, ut ordine, quem mihi præscripsi, narrationem instituam, de tempore dicam, quo is editus est in lucem. Id accurate, ac diu inuestigatum, non compertum habetur quicquam certi, quod asseueranter scribi possit. At coniectura hoc ipsum perspicere facile potest. Certis enim litterarum publicis monumentis, Roma ab Hispania recte allatis, proditum est, illum ad summam senectutem vixisse, annoq. millesimo quadrigentesimo quinquagesimo, Nicolao Quinto Pontifice, ad Iubilei celebritatem, in urbem venisse, et vero annis post duodecim e corporis ergastulo solutum, abiisse in cælum. Ratione igitur inita huius temporis, quod certum notavi, cum esset is ætate scilicet ingrauescente peneq. decursa: credibile fit, vel potius vere dici licet, illum exortum esse aliquanto ante

millesimum et quadrigentesimum annum a Christo nato. Neque propterea fortasse a vero alienum erit affirmare, eius ortum incidisse in tempora Bonifacij Noni Pontificis: qui, pontificatum iniens anno M CCC LXXXIX. gessit annis circiter quindecim. Quo tempore Hispania, Henrico III. Rege, maxime floruit: ab ea tamen re felicior extitit, quod virum talem peperit, cuius sanctitatis odor in omnem ecclesiam diffusus est. Sed hîc, res mira silentio prætereunda non videtur. Erat beatæ Mariæ virginis Visitationis celebritas aliquot ante annis ab Urbano VI. Pontifice instituta: quæ cum non esset adhuc inducta in consuetudinem, aut forte temporum iniuria in cultu esse desisset: illam idem Bonifacius ad usum reuocauit, indulgentiarumq. munere auctam, solemniolem reddidit. Diuino consilio factum est, vt qui dies in celebri veneratione esse cœpit, cum beatus Didacus tunc primum in lucem editus, aut infans, puerue extitit, eo ipso sacro solemnî die, tam multis post annis, a SIXTO QVINTO Pontifice, Philippi Regis rogatu sit in sanctorum Confessorum numero collocatus. Verum id omne copiosius loco suo infra enarrandum erit.

De prouincia, et loco ubi nascitur. II.

DEI munere, beneficioq. Hispania iam inde vsque ab eo tempore, quo Apostoli, et apostolici viri splēdidissimum fidei ac virtutum Christianarum ornatum explicarunt, tam mirifico illo splendore incensa, dementis superstitionis falso cultu abiecto, ardens amplexa est sanctissimam Christi Domini religionem. Quo factum est, vt in omni temporum varietate, quibus contra ecclesiam Dei bellum exarsit, magnam ac firmissimam martyrum multitudinē, quasi cohortem quandam prætoriam, in aciem eduxerit. Eamq. ob rem admirabilis elucet Christiana virtus Hispanorū, qui fide imbuti, ad eam tuendam sunt confirmati vehementius. Nulla ferme est Hispaniæ ciuitas, quæ aliquo nomine clara, etiam non sit nobilitata martyrio multorum. Neque attinet omnes enumerare, cum præsertim ecclesiastici annales non obscure loquantur. At hoc meminisse gloriosum est, atque iucundum, pro Christi fide, Diocletiano et Maximiano Imperatoribus. Casarauen-

stam, quæ vrbs in Hispania est regionis Sedetaniæ, ita contendisse, et dimicasse, vt cum omni alia non modo ciuitate, sed prouincia comparari optimo iure, meritissimoq. possit. Id testatissimum fecit Prudentius hymno illo elegantissimo, quem de martyribus octo et decem Cæsaraugustanis scripsit. Fuerunt semper in omni Hispania, et sanctitatis, et doctrinæ gloria præstantes non modo Antistites, sed alij cuiuscûque ordinis et loci viri, quos non est, cur nominatim appellê. Iam vero synodi, in quibus Christiana morû disciplina maxime illustris est, quàm antiquæ, et quàm frequentes extiterint, id cum Illiberis, tum Toleti monumenta declarant. Conuentus autem Toletani quattuor et viginti, atque adeo amplius numerantur. Nulla enim toto orbe terrarum est vrbs, vbi sæpius concilia prouincialia coacta sint, eaq. recte atque ordine habita. Episcoporum item multitudinem demonstrant tabulæ dyptichæ Hispanienses: in quibus etiam cernitur numerus satis magnus ecclesiarum, præsertim cathedralium. Atque hæc sunt fere omnes censu amplissimo auctæ, ac multæ admirabili opere, augustissimisq. donis excultæ. Hæc omnia ob oculos ponunt singulare religionis Christianæ studium: quo perpetuo omnis Hispania floruit. Alia multa extant, quæ ad illius gloriam redundant. Regnis namque duodecim constat, quæ magna amplaq. habent vesticalia. Archiepiscopatibus quinque circumscribitur præter Vlyssiponensem: qui in Lusitania a Bonifacio Nono Pontifice, tum primum, pro temporû ratione, paulo ante notata, institutus est, cum beatus Didacus nondum ex pueritia excefferat. Idq. a me dictum esse volo, vt ad illius ætatem, quam proposui, aliquid non modo quod certum, sed quod insigne sit, semper accedat. Verum Hispania, quæ non solum tantis ornamentis, sed magnis etiam rerum copijs circumfluit, quæ ad vitæ vsum, et cultum pertinent, hanc præter ceteras summam quoque laudem et domi, et foris habet, quòd maximo exornata est Sanctorum numero. Neque hic longe repetenda sunt vltima illa tempora: cum proxime sint, qui eam collustrarint. Non multis ab hinc annis Vincentium Valentini ordinis S. Dominici Callistus Tertius, et nuper SIXTVS QVINTVS Didacum Complutensem ordinis seraphici Frâncisci vtrumque hominem Hispanum in sanctos retulit: Res

*Prudentius.
Hym.*

est, quæ post martyrum memoriam, diuino munere, soli tantum Hispaniæ successit, alij præterea nulli prouinciæ, vt duos habuerit, qui tam exiguo temporis spatio interiecto in sanctis adscriberentur. Beatus igitur Didacus, Hispanus fuit, in Bætica prouincia, oppido quodam natus, quod sancti Nicolai nomine appellant. Est id ditionis Hispalensis, inter Constantinam, et Casaliam situm. Bætica prouincia, a Bæti fluuio vocata, quem Guadalquivir, nempe fluuium magnum Arabico vocabulo appellant, Granatæ partem intra fines suos continet, vrbesq. habet multis nominibus illustres: quarum caput ac metropolis est Hispalis, in cuius ditione beatus Didacus nascitur. Ea vrbs, quam Sibilliam Mauritano nomine hodie vulgo dicunt, scriptorum iudicio multis Hispaniæ ciuitatibus anteponitur. Est circuitu ampla, forma rotunda, aspectu pulchra, mœnibus et propugnaculis munita, plateis et vicis hilara, ædibus insignis, hortis et fontibus amœna, templo maximo nobilis, et ecclesiarum multitudine celebris, sacerdotibus exulta, ciuium plena, equitibus referta, mercatorum commercijs opulenta, liberalibus studijs affluens, artibus adornata, agri vbertate valde admodum fertilis, nauigiorum numero copiosa. Sed est ea laude florentior, quod perpetua habet monumenta Christianæ religionis et disciplinæ. Sunt Hispali beatissimi martyres: qui Daciano Præside et Diogeniano eius Legato, fortissimi pro Christi fide heroes, dimicationem tum susceperunt, tum confecerunt, Carpophorus et Abundius, Petrus et Florentinus, Iusta et Rufina virgines. Synodi duæ Hispalenses, vna prior, altera posterior, ad pietatis officia insignes. Episcopi autem extiterunt, doctrinæ et sanctimonix gloria præstantes: in quibus potissimum eminent duo, Leander, et Isidorus. Tanti autem Hormisdas Pontifex fecit Hispalensis Episcopi dignitatem, vt ei Sedis Apostolicæ auctoritatem delegarit, quam in omni et Lusitania, et Bætica gereret. Hæc sunt ornamēta Hispalis vrbs: intra cuius fines cum, vt dixi, positum sit Sancti Nicolai oppidum, e cuius visceribus beatus Didacus in lucem prodijt, sicut florentissimæ illius ciuitatis splendore obscurum esse nullo modo potest, ita maxime illustre factum est ortu illius tam magni viri, omni virtutum in ecclesia Dei prælucens laude clarissimi. Neque quicquam opus est, cur de illius

patria pluribus scribam, cum sanctorum non hæc terrena sit, sed cælestis illa ciuitas, inquit Basilius Magnus.

De parentibus. III.

BEATI Didaci parentum nomina ignorantur, ut sancti Hilarij Episcopi Pictauiensis, et aliorum fortasse multorum, quorum nomina scripta sunt in cælis. Natus est autem parentibus etsi forte humilibus, ac certe Christianis, et antiqua, vera solidaq. pietate imbutis: quales fuisse conuenit, a quibus filius, tantus vir futurus, ad tam præclara pie agendi officia, primum ineunte ætate informaretur. Non genus nobile, aut ignobile Deus spectat. In veritate comperi, inquit beatus Petrus, Apostolorum princeps, quod non est personarum acceptor Deus: sed in omni gente, qui timet Deum, et operatur iustitiam, acceptus est illi. In omni ordine, gradu, et statu nouit Dominus, Añ. 10. qui sunt eius, et miseretur cui voluerit, et misericordiam præstat, in quem sibi placuerit. At beatus Didacus, quamuis nobili forsan genere non esset, cum huius vitæ cursum sanctissime cōfecerit, egregiarum virtutum exempla documentaq. præbuerit, rerum admirabilium, ac diuine gestarum splendore eluxerit, ad magnum, vel potius summum claritatis splendorem ascendit. Hanc generis nobilitatem et dignitatem Christus 2. Tim. 2.
Rom. 9. Dominus hominibus attulit, qui illum sequerentur, ut filij Dei vocarentur, et essent. Si filij, inquit beatus Apostolus Paulus, et heredes, heredes quidem Dei, coheredes autem Christi. Qui Ionn. 1. spiritu Dei, inquit idem, aguntur, hi filij Dei sunt. Summo genere igitur est beatus Didacus, qui diuino spiritu impulsus, se totum ad Christi studium contulit, et illius crucem amplexatus est animo ardentissimo. Sed locis suis hæc omnia exponentur. Nam, ut recte ad narrationis cursum progrediar, de eius nomine dicendum est. Rom. 8.

De nomine. IV.

PARENTVM autem pietatem indicat nomen, quod filio, ut ritus postulat, in baptismo imponi voluerunt. Iacobum enim dixerunt: quod nomen Apostoli est, cælestis Hispaniarum

niarum aduocati . Id ab ijs , qui religionem Christianam integre , pure , pieq. colebant , eo consilio factum est , vt suscepta proles frequenti nominis recordatione ad imitationem excitaretur virtutum tanti Apostoli : et quem imitari studeret , cum quoque precaretur , ac speraret sibi patronum ad salutem tum animæ , tum corporis defendendam futurum esse . Pium fuit ac sapiens parentum consilium : resq. præclare cecidit , vt maxime concupierāt , atque optarant . Didacus enim filius , Apostoli virtute , et sanctitate accensus , spretis et contemptis huius vitæ rebus , quæ nihil solidi , nihilq. expressi continent , sed inanem quandam bonorum imaginem præ se ferunt , Christi Domini crucem vsque adeo secutus est , vt in omni vita diuelli ab ea non potuerit . Re igitur præstitit , quod nominis notione et significatione præ se ferebat . Nam Iacob Hebraice , supplanator Latine dicitur . Is autem quasi suppositis huic sæculo pedibus , ita ardenti cæli desiderio exarsit , vt mox infra narrabo . Eum Hispanice vulgo appellant Diegum , quem etiā plerique Didacum dicunt . Atque hoc ipso quidem nomine permulti sancti viri vocati sunt , quorum vnus est Didacus , Episcopus Vercellensis , sanctitatis laude clarus .

De vita eremitica , quam beatus Didacus primo suscepit . V.

TANTA vis est amoris erga Deum , quantam non solum ex beati Pauli testimonio , sacrisq. litteris , sed ex omnibus alijs Christianæ pietatis monumentis intelligi licet . Diuina charitate accensi Christiani homines neque minis , neque terroribus , neque doloribus , neque supplicijs , neque mortis immanitate , nec hostis sempiterni truculentia , nec vllis denique rebus alijs vel maxime horribilibus labefactari , infringi , et a Christi Domini fide auelli , atque abstrahi vmquam potuerūt . Gladios spernebant , in ignes irruebant , cruciatus appetebant , in tormentis vitam abijcere cupiebant . Eo ipso cælestis amoris ardore inflammati Dei homines , postquam diuino beneficio omnis persecutionum tempestas esse desijt , Paulus et Antonius in Ægypto , Hilario in Syria , Macharius in Thebaide , Pachomius etiani , et alij deinceps , ab omni hominum conspectu remoti , vastas illas solitudines non horruerunt , sed vltro adie-

runt: in ijsq. ab huius sæculi iucunditatibus alienam vitam secuti, ita crucem omni durius viuendi genere amplexati sunt, vt tota illorum mens, in Christi imitatione defixa, tantum cælestia meditaretur. Eodem amoris erga Deum studio exardescens beatus Didacus, mundi huius pericula fugiens, eorum sanctorum virorum exemplo vitam in solitudine, sibi primum delegit. Itaque ab ineunte ætate pijs operibus deditus, iam adolescens vna cum quodam sacerdote, diuinæ pietatis laude clarissimo, quem voluntariæ paupertatis, vigiliarum, ieiuniorum, abstinentiæ, continentiæ, innocentæ, orationum, omnisq. spiritualis exercitationis focium, ac testem habuit, ad eremum venit, quæ ab oppido sancti Nicolai, eius patria, prope aberat. Eo loci multos annos mansit: vbi cælestium meditationum pabulo animum alebat: corpus autem duriter, sanctorum eremitarum more, sustentabat eleemosynis. Otium, quod vitiorum omnium seminarium est, vitabat omnino. Itaque, quod salutare, ac vetus eremitarum institutum fuit in illis Ægypti præsertim solitudinibus, cum magnam temporis partem diu noctuq. in sancta contemplatione, et oratione posuisset: quod reliquum erat, ad opera manuum traducebat. Immo dum ore, aut mente Deum precabatur: interim etiam manus haudquaquam otiosas esse voluit. Idq. omne faciebat non ob victus solum necessitatem, sed ob animæ salutem. Ne perniciosæ cogitationibus vagaretur mens, otio languescens, et instar fornicantis Hierusalem omni transeunti diuaricaret pedes suos. Varia igitur vascula e iunipero contexebat, cochlearia conficiebat, et item exigua salina. Ea dono dabat ijs, qui in eleemosynam conferebant rem aliquam, vel minimam, victus sui tenuitati necessariam. Si quid autem, qui munuscula ab eo acceperant, dare præterea vellent, id summo opere recusabat, cum eius, qui in eremum se abdidit, diuitiæ tantum sint, tunica, cuculla, palliolum, et meditationum liber: id quod de beato Hilarione scriptum sanctus Hieronymus reliquit. Ex oppido sancti Nicolai cum aliquando ad eremum rediret: sacculum in via, plenum nummorum inuenit, quem ne manu quidem capere, ne dum sibi acquirere voluit, paupertate summa contentus, cuius studio mirum in modum deditus erat. Ad oppidum propterea continuo reuersus, quem fortuito primum

*S. Hieron.
to. 1. ep. 4.
ad Rust.
Ezec. 16.*

*Idē to. 1.
in vit. Hilarionis.*

offendit, ei certum locum demonstrauit, vnde eum sacculum nummarium acciperet. Humilitatis autem, quæ virtus Christianæ religionis propria est, ac virtutum omnium seminariū, officia ita coluit, vt ea, et charitate, qua omnes eximie in Christo diligebat, maximam excitaret admirationem sui. Sed de ijs ipsis alius erit enucleatius perscribendi locus. Quoniam igitur is, vt homo erat, qui intimo animo de se humiliter sentiebat, seq. præ ceteris contemnebat, ab illa nominis sui gloria, in patriæ, illiusq. regionis fines longe diffusa, valde abhorrebat: ab cremo discessit ad Conuentum Arrizafæ, qui est ordinis sancti Francisci, non procul Corduba distantem: vbi, diuina ope adiutus, maiores in via Domini progressiones habuit, vt mox narrabo.

De ingressu in religionem S. Francisci. VI.

SPIRITV diuino ductus Cordubam venit ad eum conuentum: vbi, artioris obedientiæ vinculis deuinciri cum maxime cuperet, in seraphici sancti Francisci adscriptus est ordine, quem vulgo Obseruantium nomine vocant. Mirifice illum ad omnem sancte progrediendi rationem adiuvit Dei benignitas, si cuncta, vt par est, accurate perpenduntur. Est Corduba, quasi cor Bæticæ prouinciæ, vrbs antiquissima, a Marco Marcello condita, vel potius instaurata, Patriciorum Romanorum colonia, ad Bætum fluuium sita, cuius totus ager frugiferus est, ac fructuosus, cum antea præclaris virorum ingenijs præstitit, tum rei militaris gloria circumfluxit. His alijsq. rebus nobilitata, at longe nobilissima extitit, cum pro Christi Domini fide, cuius mysterijs ab initio ferme Christianæ religionis imbuta est, præclaras illas dimicationes ac pugnas egregias suscepit et confecit. Cordubensium enim martyrum, quorum sanguine illa ciuitas consecrata est, ingens numerus putatur, fortasseq. maior multo, quàm ceterarum Hispaniæ urbium, quæ illustribus pro Christi nomine victorijs excellunt. Neque autem solum Diocletiano, et Maximiano Imperatoribus, a quibus cum vbique terrarum, tum in ipsa Hispania teterrimi belli incendium magnum contra ecclesiam Dei excitatum est Daciano, Dione, et Eugenio ducibus, contra fidei hostes Cordubæ

summa constantiq. contentione pugnatum est: verum etiam aliquot post sæclis aduersus Gothos, Arianæ hæresis furore inflammatos, nominis populiq. catholici hostes infensissimos, certamina ad sempiternam laudem insignia sunt, coronæq. maxime illustres Cordubensium martyrum. At in Arabicæ gentis, Mahumetanæ superstitionis sæce contaminatissimæ, eamq. ob rem feritate immanissimæ dominatu, vix dici potest, quàm magnum, ac gloriosum sit pietatis nomen, quo ciuitas Cordubensis maxime illustris videtur. Ea vrbs, tantorum martyrum gloriosis trophæis ornata, magnisq. pietatis ornamentis locupletata, Dei hominem, qui ad Sanctorum imitationem se contulerat, potuit bene iuuante Deo, vt credibile sit, in dies magis atque magis accendere ad illas spirituales progressionem, quæ sibi diuinitus in cordis visceribus fixæ, insidebant. Inde enim vix mille et quingentis passibus procul eo in conuentu cum habitaret: multum adiumenti, auctore et duce Spiritus sancto, consecutus est non solum ex recordatione vrbs, sanctorum copia circumfluentis, sed ex anniuersarijs eorum natalibus diebus: quorum celebritas, quasi liber quidam, animos mentesq. hominum piorum, meditationis assiduitate vtentium, instruit ad eos ipsos imitandos, qui sunt nomine non tantum, sed memoria atque imitatione dignissimi. Iam vero aliquot annos in patriæ cremo beatus Didacus posuerat: diuina factum est voluntate, vt is vitæ eremiticæ exercitationibus præclare antea institutus, ad illum, quem dixi, seraphici Francisci obseruantium fratrum conuentum se reciperet: vbi pietatis ardore et progressionem disciplinæ assecutus est omnia, quæ sibi maxima proposuerat ad vitæ perfectioris imitationem. Nam, vt sapiens quidam vir, sanctarum institutionum vsu peritus, scite dixit, domus, religiosorum hominum conuentu referta, quædam quasi officina est exemplorum: quibus vniuersæ atque adeo sigillatim, quicumque in eo cœtu numeroq. adscribuntur, instructiores fiunt ad recta summarum virtutum officia. Sunt in eo communi bene instituto domicilio, qui humilitate et mansuetudine, alij qui charitate, alij qui abstinentia, alij qui meditationis et orationis studio præstent, nonnulli etiam qui aliorum cælestium donorum splendore præluceant. Quo fit, vt in tanta honorum quasi supellestile et

copia, cum quīs ab vno aliquid, ab altero aliud, ab alijs alia, et ab omnibus denique omnia capiat, opibus circumfluat documentorum, quibus in omnes virtutum partes conformari possit ad perfecte sancteq. agendum. Erat illis temporibus seraphici ordinis religio, quā florentissima nomine sanctimoniae, cum praesertim ad antiquam illam disciplinam, ab auctore parenteq. beato Francisco institutam reuocasset paulo ante Bernardinus Senensis, cuius memoria in benedictione est. Numquam satis oratione explicari possunt illa virtutum curricula, quibus tunc beatus Didacus progressus est ad viam Domini: in qua iam diu impressa habuerat vestigia. Sed misericors et omnipotens Deus, qui disponit omnia suauiter, qua est immensa bonitate, illius recte progredientis cursum alia etiam ratione incitauit. Etenim is, rerum omnium auctor et conditor, vt solem, qui ceteris sideribus lucem praebet, principem locum habere voluit: sic beatum Franciscum, nimirum seraphici ordinis parentem, tamquam aliquem in stellis solem, maiorum nostrorum memoria dedit: vnde, qui illius disciplinae ac regulae se vmquam dedissent, clarissima virtutum omnium exempla haurirent. Didacus igitur beatus, ope diuina subnixus, seraphici illius patris imitatione, quā miras ad sancte agendum progressionem habuerit, mox ordine exponam.

De diligenti studio, quod adhibuit seruandis seraphica regula institutis. V I I.

Mat. 22.

Rom. 12.

1. Pet. 1.

2f. 118.

IAM inde ab adolescentia is cum suaue Christi Domini iugum subierit: non huic saeculo, eiusq. desiderijs, quemadmodum dixi, in posterum alligatus, quaesivit aut egit, quae gentes inquirunt, sed quae Dei sunt. Vbi vero primum sancti Francisci regula, vitaeq. seraphicae institutis se deuinxit, vt verus obedientiae filius, paratus in omnes voluntates Dei, mirifice cucurrit viam mandatorum eius. Omnes igitur cogitationes suas in eo porissimum fixas habuit, in eoq. omnibus viribus contendit, vt, quam viuendi disciplinam sibi delegisset, eam singulari studio, atque omni officio exprimeret. Id quo rectius, et perfectius in ordine seraphico praestaret, illius regulas, constitutionesq. memoria complexus, eas ad vitae vsum et

consuetudinem quotidianam adduxit. Nemo proculdubio illis seruandis diligentior, quàm is fuit: qui non tantum ne minimum quidem ab earum præscriptis discessit, sed zelo exarsit, ut si quem fortasse in illis aliquando quicquam offendere animaduerneret, ad earum obseruationem, cohortationibus, monitis, et præclaris exemplis reuocare studuerit perpetuo. Quare magnam in primis religiosi viri opinionem concitauit, et sustinuit apud omnes: qui aut in eodem conuentu permanerent, aut aliunde, etiam ex disiunctissimis prouincijs, illuc confluerent. Ij peragratis multis diuersisq. prouincijs, cum plurimorum hominum religiosorum vitas moresq. perspectos et exploratos habuissent, illud asseueranter in vulgus dictitabāt, se eorum, qui perfecte exequendis beati Francisci regulis omnibus Didaco par esset, uidisse vsquam neminem. Hoc autem in omni eius vita cunctis perspicue manifestum est, idemq. in obitu apparet: quandoquidem in ipso pene temporis puncto, quo animam Deo reddidit, non aliorum recordatione, sed sponte sua petijt, se vestitu rudi indui et cingulo funeo, ut ne moriens quidem negligeret, quod ad regulæ vsum pertinere norat. Itaque tam inflammatus ad seraphici ordinis præcepta seruanda studij viam ille primum ingressus, non modo aditum quendam exiguum, sed latissimum sibi campum patefecit, in quo exercitationes, et curricula conficeret summarum et diuinarum illarum virtutum, quarum vestigia, ad sempiternam memoriam impressa reliquit, ut distincte, distributq. omnia demonstrabo.

*De eius humilitate.**VIII.*

AD quem respiciam, nisi ad pauperculum, et contritum spiritu, et trementem sermones meos? dicit Deus omnipotens. Paulo ante exposui humilitatem, quam beatus Didacus, cum apud sancti Nicolai oppidum in eremo vitam duxit, mirifice coluit. Neque propterea tamen narratio repetita videri debet: cum in ætatis suæ cursu maiores longe progressiones fecerit ad amplissimam illam, vel potius summam virtutem, cuius tanta vis est, ut cælum etiam penetret. Humilitatis, quæ præluxit seruus Dei Didacus, argumento multa sunt, vita

asperrime acta, corporis cruciatus, sponte suscepti, singularisq. abstinentia victus, perpetuus fere ieiuniorum cursus, assiduæ in oratione pernoctationes, labores incredibiles, atque opera abiecta, ac demissa, quæ præ charitate magna præstitit. Sed hæc omnia facile intelligentur, cum infra non curiose, sed pie commemorabuntur. Respexit autem Deus illum, pauperem spiritu, nimirum humili et demisso animo, pio metu in lege diuina ambulans: et ita respexit, ut eius humilitatem etiam ex eo perspicere liceat magnam fuisse, Deoq. gratam, quia illum humiliter precantem, mirandis in rebus diuina benignitas exaudiuit. Non superbi, ut diuinis in litteris scriptum est, placuerunt tibi Domine: sed humilium, et mansuetorum semper tibi placuit deprecatio. Miraculorum vero, quorum splendore is claruit, magnitudinem ac multitudinem altera huius commentarii parte explicabo, ut initio proposui. Atqui testes extant grauissimi viri, quorum alij vnius virtutis, quidam ceterarum multarum testimonium ei præclarum dicunt, omnes autem vno ore humilitatem eximie laudant, qua illius memorie hominibus in ordine Minorum excelluit, nimirum in exercitatione, atque usu diu versatus meditationum vitæ Christi Domini: qui in terris primus tantæ virtutis scholam instituit.

Is filius Dei, cum in forma Dei esset, neque rapinam arbitretur se esse æqualem Deo, se ipsum ad humilitatem nostram demisit, in similitudinem hominum factus, et forma inuentus ut homo. Is vitam in terris humilem, et ab omni cultu elegantiaq. remotissimam secutus est: insignes contumelias pati, grauissimas ignominias accipere, multis flagris cædi, et quod mortis genus olim erat maximo dedecori, in crucem tolli voluit. Humilitatis igitur, quæ virtutum omnium radix et custos est, auctorem Christum, rerum cunctarum Dominum, habuit: cuius in primis magistri cælestis exemplis instructus, frequentibus illis in meditationibus, quas ad eius crucem adhibebat, præclarissimam tantæ virtutis vim animo mentiq. suæ mirabiliter impressit. Et, ut erat, quemadmodum loco suo exponam, beatæ Mariæ virginis, Dei matris cultor egregius: in eius sacris festisq. anniuersarijs potissimum diebus, cum eam omni pietatis officio præcipue veneraretur: tum ad imitationem, animo cernebat sibi propositas esse reliquas eius virtutes om-

Eudisth. 4.

Phil. 2.

nes, maximeq. humilitatem, quam Deus in ancilla sua respexit. In his sanctarum contemplationum scholis exercitatus beatus Didacus non potuit, vt humilitas in hominibus inueniri potest, non esse summe humilis: cum præsertim humillimæ vitæ ducem sibi delegisset seraphicum Franciscum: qui, diuina adiutrice gratia, cum ad Christi Domini exemplar se in omnes vitæ partes imitatione conformare studuerit, multa familiæ ordinisq. suo reliquit exempla humilitatis. Cuius virtutis vestigia in ipso Didaco, quem diligentissimum illius imitorem fuisse constat: eamq. ob rem a regularum, quæ omnes ad euangelicam paupertatem, summamq. humilitatem referuntur, præscripto, ne minimo quidem discessisse, paulo ante publicis Hispaniensibus tabulis obsignatis, et testimonijs demonstratum est luculentis. Itaque seruus Dei Didacus hoc proprium habuit, vt sibi omnes anteponeret, se autem nemini. Omnibus autem, vel minimis, inseruire cupiebat. Senes, pueros, adolescentes, omnesq. cuiuscumque ordinis ac loci homines iuuare studebat tanta humilitate, quanta quidem maxima animo comprehendi, aut oculorum aspectu cerni potest. Quicumque ad se veniret, consilium aut auxilium expetens: numquam aliquem reiecit. Immo quos pauperes, mendicos, atque ab omni re inopes animaduerneret, erga eos humiliter se gerebat, vt infra ex charitatis, qua illos fouebat, officijs intelligi licet. Iniurias, contumelias, et maledicta, si qua vnquam in se ab impuris hominibus conijciebantur, humillime patientissimeq. ferebat. Præ humilitate etiam, vestitum induebat paulo asperiores, ac duriores. Sed huius virtutis, ad quam se egregie erudierat, argumento sunt alia multa, quæ infra commemorabuntur: cum illa, quæ præstitit, vel obedientiæ, vel charitatis opera, aut affligendi corporis studia, aliaq. eius generis ab humilitate proficiantur.

De obedientia. I X.

EVANGELICAE paupertatis, quam vera solidaq. animi humilitate Didacus profitebatur, socia et comes, ac tamquam germana soror est obedientia: cui magnum præmium propositum esse, Basilii Magnus scribit. Ea cum sit, inquit

Climacus, sepulcrum propriæ voluntatis : illius studio ita se ipse Didacus dedit, vt, voluntate sua quasi sepulta, eorum, qui præerant, iussis, sæpe etiam numero acerbissimis, obedientem se maxime omnium præstiterit. Præfecto alicui, ne nouitio quidem, parere recusauit : qui veræ obedientiæ disciplinam ex eo didicerat, quod olim beatus Franciscus scite dixerat. Is aliquando interrogatus, quis esset verus obediens : mortui hominis exemplo id explicauit. Tolle, inquit, corpus exanime, et quo loco volueris, repone : cernes, illud nec repugnante motum, nec reclamare dimissum, neque vlllo modo indignari, quocumque feratur. Didacus igitur beatus, obedientiæ cultor eximius, cur e loco, vbi esset, moueretur, non diiudicabat : vbi locaretur, non curabat : vt alibi reponeretur, non instabat : euectus ad Guardiani munus, seruabat humilitatem, quam professus erat : et quo magis ab hominibus honorabatur, hoc humilior se gerebat, cum indignum honore se putaret. Quare paratus atque instructus ad obedientiæ leges, non attendit vnuquam, vt erat singulari animi simplicitate præditus, quale esset, quod præcipiebatur, eo solo contentus, quod sibi erat a superioribus iussum, quibus non obedire nefarium putarat. Quare religiosæ mentis incitatione ductus, sine vlla cunctatione, sed hilari promptoque animo mandata exequiebatur iubentis. Eam ob rem potius humilia, quàm magnifica, aspera et difficilia, quàm iucunda et facilia sibi imperari cupiebat : cum sæpius auditione accepisset non modo obediendi normam, quam sancti monachi Ægypti tenuerant, sed Abrahæ exemplum : qui, filium charissimum immolare iussus, non expectata luce, sed intempesta nocte, ad id opus faciendum se parauit. Et vero, quod perfectæ obedientiæ est, ait Gregorius Magnus, non metu serui, sed charitatis ardore, non poenæ formidine, sed recte agendi studio, maiorum præceptis obtemperabat. Erat illis temporibus nauigationis cursus ad Fortunatas insulas valde admodum difficilis, periculosus, ob eamque rem infestus, quod insulani, magna ex parte adhuc superstitionum scelere deuincti tenebantur. Appellantur illæ insulæ vulgo Canariæ : sunt autem septem, in mari Atlantico sitæ, veteribus Ptolomæo, Martiano alijsque et Latinis, et Græcis cognitæ, præsertim Plinio, qui illas suo quamque nomine vocat : Canariasque omnes

Gen. 22.

dictas putat ob magnitudinem canum, quos illæ pariunt. Diu postea incognitæ extiterunt, fortasse quia nauigatio Canariensis multis ætatum sæclis intermissa erat. Demum anno millesimo, quadrigentesimo quinto a Christo nato, Ioanne I I. Castellæ Rege, quo tempore beatus Didacus puer erat, a Benthacorio, homine Gallo, qui tunc a tutoribus Regis, adhuc infantis, mare Athlanticum nauigandi facultatē acceperat, duæ inuentæ sunt, et ad Christianæ religionis cultum instructæ. Quo fit, vt aliæ, quæ deinceps in ditionem potestatemq. Regis Hispaniarum venerunt, non dum fidei mysterijs imbutæ essent, cum Didacus, a superioribus suis missus, eò mare transmisit. Is igitur non longa, neque noua, ob eamq. rem difficili nauigatione perterritus, nec insularum moribus, immanitate barbaris perculsus, sed veræ obedientiæ, cui se sancte addixerat, religioso officio ductus, nauim conscendens, ad illas insulas, sæpe ventis reflantibus, et infesto mari, demum ope auxilioq. diuino appulit. Est vna inter alias Canarias insula, quam Forteuenturam nominant. Eò venit ad seraphici ordinis conuentum, sibi a superioribus traditum in curam, et custodiam: quam gessit magna seraphicæ religionis laude. Non erant, qui eam insulam habitabant, adhuc omnes ad fidem conuersi. Hic vir Dei Didacus, messem multam nactus, admirandis exemplis, singulari vitæ sanctimonia, sermonum frequentium ardore incredibili, multitudinem insularum innumerabilem, idolorum cultu, et superstitionum tenebris circumfusam, ad fidei lumen perduxit. In ijs præter ceteros plurimos extitit etiam Ioannes Alphonsus, homo quidam, iam inde vsque e Canaria magna illuc profectus: qui, idola colens, a beato Didaco religionis Christianæ sacris imbutus, baptismum suscepit. Paulo autem post, filios duos eidem in disciplinam tradidit, qua ad pietatis studia atque officia a magistro tam religioso erudirentur. Magnas ob fidei propagandæ studium difficultates, et labores Didacus perpeffus, varieq. etiam vexatus et oppugnatus, multa quoque pericula adiit: quibus non modo perterrefactus, sed ardentius inflammatus, ad Canariam magnam item proficisci deliberauit, vt illius insulæ homines verbi Dei prædicatione ab impura idolorum superstitione ad fidem conuerteret, aut martyrium subiret, cuius desiderio vehem-

menter exardescibat. Quamplurimos ordo seraphicus viros habuit, qui martyrij palmam assecuti sunt, quique eodem illius desiderio flagrant, parum absuit, quin tanto bono fruerentur. Tam vehemens in beato Francisco ardor martyrij fuit, ut semel, et iterum, et tertio ad infidelium prouincias eam ob rem ire contenderit. Hoc tam præclarum salutareque desiderium, illius, tamquam optimi parentis, imitatione accensum, ad sanctum Antonium Vlyssiponensem, quem de Padua dicimus, et alios seraphicæ religionis filios dimanauit. Illius ergo cupiditate ardens incredibili Didacus, egregius seraphici patris imitator, Canariam magnam cogitat, nauim conscendit, magnamque navigationis partem confecerat: sed tempestatum fluctibus magnis, ac simul vectorum, et sociorum, quos eximia charitate diligebat, metu, cum ij barbarorum, omnia rabide agentium, impetum furoremque vehementer pertimerent: factum est, ut ad earum insulam nauis, qua vehabatur, etiam vndis afflicta, appellere non potuerit. Et, ita Deo volente, ad martyrium, quod tam ardentem desiderabat, non peruenit, etiam si alias multoties tam prope fuit, ut illud assequeretur. Quare ad insulam Forteuenturam reuersus, in magnis illis pietatis et charitatis officijs euigilare maximopere contendit.

De eius charitate erga pauperes. X.

2f. 40. **M**IRA eius charitas erga ægros et pauperes extitit, quibus semper in eleemosynam contulit, quicquid habere potuit. Beatus, qui super egenum et pauperem intelligit. Quotidiano is victui detrahebat, ut inde haberet, quod pauperibus in eleemosynam traderet: nihilque in dies singulos, vel in singulas potius horas, atque adeo in singula momenta quaritabat, quàm vnde sibi aliquid superesset, quo aliorum inopiam sustentaret. Cum autem aliquando non esset, quod mendicis, pauperibus, atque egenis hominibus pia eleemosynæ largitione daret, illorum commiseratione motus, miram lacrymarum vim effundebat, quibus intimum animi sui dolorem testabatur: cum præsertim neque ex conuentus parsimonia, neque ex sua abstinentia, neque ab amicis, neque priuatim a contubernaliis, nec a notis, nec ab ignotis tantum haurire potuisset.

set, quantum pauperibus Christi, quod minimum erat, subministraretur ad usum in diem victitandi necessarium. Ægre aliquando conuentuum præfecti id ferebant, vt quidquid is vndique colligere potuisset, id omne in eleemosynam erogaret: quibus vt homo mansuetissimus erat, verbis respondit, lenitatis et humilitatis plenis. Ostendit enim, id viris, paupertatis euangelicæ colentibus, patientissime ferendū esse: cum Deum patrem cælestem haberent, omnium bonorum largitorem, qui vberius, et cumulatius daret omnia. Sed illud mirifice, diuinitusq. factum est, quod cum in sinu haberet magnam panis fragmentorum copiam, quam pauperibus conferret, forte obuiam aut Guardiano alijsve fratribus factus est: a quibus eo nomine reprehensus, quod nimis valde conuentus censum, profunderet: En, inquit sunt flores, quos non aliqua specie, sed re vera flores tunc ostendit. Cuius rei admirabilitate illi obstupefacti, non modo Dei hominem obiurgare pergunt, sed in veneratione habere incipiunt. Apud insulam autem Forteuenturam cum esset, studio, quo ardentissimo flagrabat, fouendæ paupertatis quosdam insulanos, qui præ egestate messem facere non poterant, sua aliorumq. consodaliū opera messoria iuuit, cum aliunde tunc nequaquam haberet, vnde illis aliquid subsidij comparare potuisset. Eleemosynis in pauperes conferendis permulti, qui sanctitatis nomine celebrantur, summi Pontifices, Archiepiscopi, Episcopi, Reges, et alij omnis generis et ordinis homines innumeri, immortalem sibi laudem collegerunt. In eorum numero censerī meritissimo potest beatus Didacus, qui veræ solidæq. seraphicæ paupertatis studio accensus, visceraq. misericordiæ indutus, omnibus egestate afflictis omnem eleemosynæ aditum patefecit: neque parce dedit, sed magnam intimæ benignitatis vim effundens, plenis manibus liberalissime inopibus tribuit, quidquid habere vnuquam potuit. Beatus igitur, qui intelligit super egenum, et pauperem. Vere beatus Didacus, qui egenti semper dedit, et hilariter dedit: cumq. nihil habuit, quod daret, ex paupertate inopis dolenter affectus, collacrymauit. Summi muneris loco est, inquit Chrysostomus, hilariter dare: si non habes, collacryma. Numquam admonitio diuina cessauit, numquam tacuit, quominus in scripturis sanctis tam veteribus, quam nouis semper

et vbique ad misericordiæ opera, Dei populus prouocaretur, et canente atque exhortante Spiritu sancto quisquis ad spem regni cælestis instruitur, facere eleemosynas iubetur. Hæc omnia vt infra sanctus Cyprianus episcopus et martyr scribit : *Isaia* Deus, Frange, inquit, esurienti panem tuum, et egenos sine tecto induc in domum tuam. Si videris nudum, vesti eum: et domesticos feminis tui non despicias. Paulo post: Tunc exclamabis, et Deus exaudiet te: dū adhuc loqueris dicet: Ecce adsum. Magnum implorandæ diuinæ misericordiæ præsidium positū est in eleemosynarū largitionibus. Conclude, inquit Salomo, eleemosynā in corde pauperis, et hæc exorabit pro te ab omni malo. Beatus igitur Didacus perpetuo ad misericordiam pronus fuit, dedit enim de panibus suis pauperi: ideo benedictionem accepit a Domino, cum multa admirabiliter, vt libro miraculorum exponam, in hac etiam vita operatus sit, diuina benignitate, quam sibi eleemosynę quoque abundantia conciliauit. Sed quod mirum est, iam narrabo, cum ad vicissitudinē referatur beneficii, quod is etiam, dum in terris vixit, diuinitus ob eleemosynas accepit. Feneratur etiā Domino, ait Tobias, qui miseretur pauperis: et vicissitudinem ei reddit ipse Deus. Quodam tempore is et socius alter, homo religiosus, in viam se dederunt: nihilq. secum viatici, aut cibi attulerunt. Cum autem e conuentu Cerraja, qui ab Hispali multa millia passuum distat, vnde discedebant, longum iter esset vsque ad oppidum San Lucar de Barrameda, quo ire contendebant: de via fessi, et fame languescentes, ad pagum peruenerunt, quem Hispanice *los Palacios*, vulgo vocant. Eo loci eleemosynam quæritarūt: qui daret tamen, inuenerunt neminem. Ieiuni igitur iterum se itineri committunt. Quærenti autem socio, quid tandem cibi eo die caperent, respondit ille, Deum vtrique prouisurum. Aliquot millia passuum inde progressi, cum iter leucarum quattuor reliquum esset, in solitudine quadam magna panem pisces duos, recens coctos, et pomum cithræum, quæ omnia mantili mundo inuoluta erant, super herbam quandam conspexerunt, quæ Maresma ab Hispanis nominatur: vasculumq. vini plenum, proxime erat. Ibi cum neminem oculis in planitie aspexissent, quæ tamen omnis in prospectu erat, cibum, diuinitus missum, sumpserunt. Interea socio Didacus

ostendit, quàm mira prouidentia Deus victui vtriusque prospexisset: ita scilicet, vt olim in deserto filios Israel pauerat. Cibo recreati, gratias Deo egerunt: et quicquid superfuit, reliquerunt. Didacus autem, paululum se colligens, cum videret, se parum spei posuisse in prouidentia Dei, qui cuncta tuetur, intime dolore affectus, illius rei nomine reprehendere cœpit. Et ita verbis de ea ipsa re, ac de vitæ euangelicæ puritate vltro citroq. habitis, iter confecerunt. Sed tam religioso, sanctoq. viro, quem cælesti gratia sua Deus prosequabatur, non modo quicquam defuisse, sed omnia in summa rerum inopia mirifice abundasse, perspicuū ex ijs fiet, quæ proxime narrabuntur.

De charitate erga agrotos.

X I.

AGRORVM curam eximia charitate beatus Didacus suscepit, et gessit. Nihil enim potius habuit, cum ab oratione discesserat, quàm vt illos quotidie videret, consolaretur, iisdemq. cibum, et alia ad valetudinis curationem necessaria subministraret. Extant augustissimæ pietatis monumenta, magnificentissimo opere extructa, ad sempiternam memoriam insignia, non solum ad peregrinorum hospitium, et ad pauperum mendicorumq. egestatem subleuandam hospitalia, et domus ad alendos educandosq. infantes, ac præterea ad seniorum sustentationem et ad ægrotorum curationem, ædes, domiciliaq. ampla, magnifice ac laxè, Pontificum, Cæsarum, Regum, Principum, summorumq. virorum sumptibus exædificata: verum beati etiam Didaci pectus, in quo tanta tamq. fixa infedit cura ægrotantium, fuit veluti domicilium multo amplissimum, vbi sibi struxerat ingentes illas sollicitudines, quarum ardentissimo conflagrauit studio curandi agrotos. De adolescentibus quibusdam, qui in litterarum scholis versabantur, ex febris periculose laborantibus, sibi magnæ curæ fuit, vt conualescerent. Lectum illis strauerat, quo loco nunc eius sepulcrum cernitur: Ijs ipsis autem curandis nihil eo patientius, qui nullis curationis laboribus pepercit. Immo eorum sordes mira charitate absterfit: excrementorum scaphium, vt vsu venerat, frequenter manibus suis amouit: ac labem, et cœnum, quo locus, vbi ij iacebant, etsi

fcreatu tette ac male olebat, non moleste vmquam, sed alacriter seduloq. diluit. Quæ vero ad omnem illorum curam, victusq. rationem opus erant. ea perinde præstitit, vt sollicita mater, quæ filiorum salutis desiderio languescit. Quare de eorum cura nihil quicquam præ charitate remittere vmquam voluit, nisi vbi a morbo confirmatos plane vidit. Sed mira veræ christianæ dilectionis abundantia in eo etiam eluxit, quod illos iam conualescentes, ac viribus omnino recreatos, rebus omnibus ad vitæ vsum necessarijs, maximopere iuuit. Quos autem aut morfu, aut morbi vi, aut aliqua plaga vlceratos audiebat, ad quorum non modo ædes, sed etiam exigua tuguriola, vbi habitarent, ventitabat: eos tanta charitate complectebatur, vt illis vel consolandis, vel sanandis nullum officij pij locum relinqueret. Vlcus, quo ægre afficiebantur, oculis miserabilem in modum spectabat, aut manu tangebatur, et abstergebat, subinde osculabatur: ac si quando cerata, implastra, et malagmata, quibus cicatricum purulentarum tabes abstergi solet, aliquando decrant, ipse lingua sua sanie lambebat. Sanctum Basilium Magnum vulnera leproforum osculatum esse, itidemq. seraphicum Bonauenturam fecisse, litterarum proditum est monumentis. Verum de Beato Didaco id, quod strictim attigi, exemplo singulari demonstrabo. Aspexit quodam die hominem elephantiasi, quam lepram dicimus, fœdissime exulceratum, tabeq. plenum, et adeo male olentem, vt alijs omnibus stomachum moueret. At homo Dei Didacus, charitatis ardore flagrans, non purulento, et vlceroso hominis vultu deterritus, neque tetrum odorem abhorrens, vlcera, quorum sanie ac tabo erat illius inquinatissima et deformata facies, lambit lingua sua. Tum cuidam, qui præsens aderat, rem admiranti: Sic frater, inquit, sic morbus hic curari debet. Iam locus postulat, vt curam etiam enarrem, quam omni dilectionis officio, ægrotis Romæ præstitit: idq. distincte faciendum existimaui, quoniam alia multa simul incidunt, quæ cum valde admodum commemorabilia videantur, ea silentio præteriri nullo modo oportet.

*De cura, et charitate, quam Romæ ægrotis adhibuit anno
Iubilei, M CCCCL. Cap. XII.*

INSTABAT annus Iubilei, qui Nicolao Quinto Pontifice Maximo, incidit in annū a Christo nato M CCCCL. Fuit Iubileum quintum: ad cuius celebritatem tantus hominum concursus Romam factus est, quantus numquam antea. Totum fere illum annum Pontifex in solemnibus sanctisq. actionibus posuit: stationes quotidie ipse cum collegio Cardinalium frequentabat. Hoc anno beatus Didacus ab Hispania, quo ex insulis Canarijs anno proximo superiori M CCCXLIX. redierat, Iubilei causa ad urbem venit: socium habuit et comitem peregrinationis, alium sui ordinis virum, religiosum hominem, F. Alphonsum Castrensem nomine, præclarum et testem, et spectatorem, cultoremq. virtutum, in ipso Didaco prælucentium. Ambo Romæ ad sanctæ Mariæ monasterium diuerterunt, quod seraphicæ religionis est, vocaturq. Aracæli. Hic spectare licet inflammatum illud puræ sinceræq. pietatis studium, quo sacras stationes humiliter sancteq. obierit ac frequentarit. Nemini dubium est, quin is multa magnaq. dederit exempla, quibus excitauit admirationem diuinæ suæ charitatis. Eo tunc vndique ad Iubileum fratres ter mille et octingenti numero conuenerunt: sed en ingens fere confestim eorum ægrotantium, et morbo varie languescentium numerus: ad quod etiam incommodum, quamquam pontifex cauerat, diligentissime, ne commeatus, et ne omnia ad victum necessaria in vrbe deessent, nihilominus tamen id accessit, vt magna annonæ difficultas, et penuria rerum omnium in vrbe ingrauesceret. In tantis rerum angustijs, Guardianus curam ægrotorum Didaco credidit: qui, licet in eo munere solus versaretur, tanta tamen et diligentia et charitate illud gessit, vt omnibus præsto esset, nihilq. cuiquam deesset ad curationis rationem. Immo tanta rerum omnium abundantia cunctis ab eo subuentum est, vt ipse Guardianus, ceteriq. valde mirarentur, vnde ei in tanta aliorum tenuitate tam magna suppeditaretur rerum vbertas. Magna enim panis, et vini copia ex tota vrbe ad monasterium confluit: magnus frumenti, aliarumq. rerum, quæ ad victum opus essent, numerus datus est. Magnum

id eleemosynæ subsidium, beati Didaci apud Deum gratiæ acceptum omnes ferebant : omnes illum, vt hominem Deo gratissimum, atque acceptissimum suspiciebant, et admirabātur. Sed eo anno illud contigit, quod hoc loco commemorare non alienum est, cum diuinitus factum videatur, vt Bernardinum Senensem, cuius in omni vita sanctitas iamdiu spectata erat, seraphici etiam ordinis religiosissimum virum, Nicolaus Pontifex in Sanctorum numerum retulerit. Diuine igitur cum beato Didaco actum est, qui illos spectauit honores, quos in aliud tempus sibi ob meritum præmium reseruatos, hac ætate SIXTVS QVINTVS Pontifex, summo ecclesiæ catholicæ gaudio, in eum contulit. Id illi soli contigit, quod alij præterea nemini contigisse apparet. Tribus autem mensibus exactis, quo temporis spatio is in vrbe fuit, ad Hispaniam cum eo ipso loco Hispaniam rediit. Quocumque iter faciebat, multos inuenit, qui illum hospitio gratis benignissimèq. exciperent, et vbi opus fuit, viatico iuarent. Et vero præsertim apud Viterbium, Tusciæ ciuitatem, iter vnus diei, aut paulo longius ab vrbe Roma distantem, cum in oppido quodam esset, quod vulgo Abbatiam vocant: certatim oppidani omnes contenderunt victum aliquot dies abunde suppeditare. Id a Deo factum est, qui homini tam religioso, pauperibus omnia in eleemosynam conferenti, præcipua cura prouidit, vt ne in mera quidem solitudine, ne dum frequentissimis in locis, vt exposui, nihil quicquam, vitæ vsui necessarium deesset. Hactenus de charitate erga ægrotos satis dictum sit: nunc locus est dicendi de ea, qua vltus est erga alios omnes, præsertim illos, quos peccare, vel sine poenitentia ex hac vita decedere, animaduertit.

De charitate, qua erga omnes, præsertim peccatores, et impatientes vsus est. X I I I.

SERAPHICVS idemq. beatus Franciscus singulari deuotionis affectu sanctum Archangelum Michaelē venerabatur, eiusq. diem festum ieiunio dierum quadraginta præueniebat, quod eius curæ esset credita animarum salus. Eam ob rem si quem de salute sua parum sollicitum esse vidisset, aut præuis consilijs, exemplisq. offendere animaduertisset, dolore

acri intime cruciabatur. Tanta erat sollicitudo et charitas, qua exardescibat, aduersus operarios iniquitatis. Eo ipso spiritu beatus Didacus erat: ita ut de utroque dici recte queat: Quis infirmatur, et ego non infirmor? Quis scandalizatur, et ego non vror? Non ergo patiebatur, quantum in se erat, a quocumque diuinæ legis præcepta violari, nec vero ordinis sui præscriptis detrahi: immo nihil negligenter agi, quod ad se-raphicæ disciplinæ rationem et usum pertineret. Si quis contra interdum admittebat, etiam si mitis admodum esset, et in contumelijs patientissimus: tamen præ charitate, qua ardentissime diuina mandata, constitutionesque ordinis colebat, doloris acerbitate ob infirmorum scandalum intime afficiebatur. Quare sancta quadam indignatione commotus, non potuit aliquando continere, quin aberrantium quorundam temeritatem reprehenderet, ita tamen, ut quis in eo facile animaduernerit nullam obiurgationis aut offensionis vel minimam grauitatem, sed summæ illius, qua ad diuinum cultum exardescibat, dilectionis vim immensam, a cordis visceribus emanantem. Factum est aliquando, cum sub vespere ipse et fratres vna cenabant, ut statâ hora per se campana ictibus nouem, de more signum salutationis Angelicæ dederit: quod sacrista, cuius munus erat facere, negligenter prætermiserat. Rei admirabilitate illi obstupefacti, ad ecclesiam accurrerunt, ut viderent a quo pulsatum campana esset: fores quidem clausas inuenerunt, intus vero neminem. Tum Didacus, alios adhortatus ad orationem, et disciplinam, ita ob pœnitentiam, quam pro satisfactione negligentis sacristæ subiit, virgis se acriter percussit, ut mirum esset omnibus, quo modo tam grauium vulnery acerbissimam vim ferre ipse potuerit. Doloris etiam ardore vehementer flagrabat, si quos, in huius mundi fæce volutatos, malefactorumque sordibus inquinatissimos homines, quique praua viuendi via alios a recto salutis cursu abducerent, sine pœnitentia, et confessione mortem aut necem obiisse intelligeret. Eorum interitum lacrymis, suspirijs, gemitibusque prosequabatur: brachijsque instar crucis formatis, prolixè, atque intime toto animo totaque mente pro eorum salute Deum deprecabatur. Hæc eius erga istius modi homines charitas. Sed neque exi-

2. Cor. 12.

V. 15.

gua illa censetur, qua vsus est in eos, qui ad Christi fidem recens venerant. Præcipuo et singulari quodam amore, vereq. paterno illos complectebatur, ac non modo fouebat: sed quibuscumque rebus poterat, tantum illis subsidij comparabat, vt, quæ ad vitæ vsum necessaria essent, nihil eorum quicquam, etiam in summa penuria, ipsis deesset. Nullum igitur charitatis officium, nullum benigne faciendi locum beatus Didacus reliquit, vsque adeo vt omnes tam sui ordinis homines, quàm exteros, si minus aliquando re non potuit, consilijs et consolando iuuerit. Neque has officij partes vllò vmquam tempore, ne tum quidem prætermisit, cum ianitoris in conuentu curam gessit, quam etiam in eo posuit, vt pauperum Christi aduentantium inopiam aliquo modo subleuaret.

De abstinentia, ieiunjs, maceratione corporis, et castitate.

XIV.

ABSTINENTIAE virtutem, a sanctis patribus tantopere commendatam, beatus Didacus exercuit quàm diligentissime. Cum enim illius virtutis sit, omnes a se carnis delitias, incitamentaq. depellere: quàm valde ea in re totis viribus seipse exercuerit, perspicue manifestum erit ex ieiunjs ceterisq. operibus, ad corporis macerationem pertinentibus, quæ mox recensendo persequar. Is paupertatem, vt dixi, ad normæ et regulæ seraphicæ præscriptum, toto animo, totisq. viribus coluit: paupertatis virtute egregie munitus, omnia aspera, dura, difficilia, vilia, et abiecta quæque pro delitijs habuit: delitias autem, delicata, mollia, pretiosa, vt paupertatis, quam vnice dilexit, inopiæ infesta fugit, et horruit omnino. Sancti omnes hac mente fuerunt, de quibus scriptum est: Inundationem maris, quasi lac, fugent. Christi enim Domini amor amara omnia mirabiliter dulcia reddit atque suaui. Sunt in seraphico ordine, præter solemniam stategiam ecclesiæ ieiunia, et præter Quadragesimam, Christi Domini exemplo consecratam, alia ieiunia, et item quadragesimæ: quæ certis diebus conclusæ, totum pene anni cursum conficiunt. Primo ieiunium aduentus, deinde ieiunium

ab Epiphania, quod diebus quadraginta conficitur: tum ieiunium a die natali Apostolorum Petri, et Pauli vsque ad celebritatem Assumptionis beatæ Mariæ Virginis: postea ab Assumptione, dierum item quadraginta ieiunium ante diem festum Sancti Michaelis. In Apostolorum præterea honorem alia est quadragesima dicata. Itaque beatus Didacus verus Christi pauper, qui nihil aliud, nisi duo æra minuta, corpus scilicet et animam habebat, hæc ipsa propter Christi Domini amorem ita offerebat, vt omni fere tempore spiritum ardore charitatis, et corpus abstinentia singulari immolaret. Tot enim quadragesimarum curriculum anniuersarium perpetuo ieiunij cultu cum conficeret: sanctorum etiam non modo statas vigilias, sed alias, quas sibi præscripserat, mirifica abstinentia, rituq. duriter ieiunandi obseruabat. Panem tantum, et aquam adhibebat, in vigilijs dierum omnium festorum beatissimæ Mariæ virginis, vt infra vberius scribam. Ad illam ieiunij austeritatem sæpenumero adiungebat verberationem corporis: qua ita acriter utebatur, vt a capite vsque ad talos vehementer se flagris cædens, tam horribilem carnis cruciatum non humana, sed diuina potius virtute ferre posse putaretur. Summa præterea hieme gelidam item aquam ingredi non dubitauit, vt ipsius item carnis, quæ insensissima aduersaria est, vim restingueret, eiusq. sensus, dulcedine quadam quasi titillantes, coërceret. Miris igitur modis ab ea, qua, tamquam domestico satellite, mundus, et dæmon hostes vtuntur ad spiritus virtutem labefactandam, præclarus athleta Didacus se tutatus est: cuius propterea pura castimonia, egregijs testificata testimonijs, cumulum quoque addidit ad reliquas omnes eius virtutes. Et quoniam abstinentiæ coniuncta est oratio: locus sequitur dicendi de illius oratione et deuotione.

De eius oratione, et deuotione. X V.

ORDIS sui fratres beatus Franciscus, omni ratione semper cohortatus est ad orationis studium: idq. asseueranter dixit, neminem in diuino cultu, virtutumq. officijs magnas habiturum esse progressiones, nisi tantæ virtutis præ-

cans, domi ac foris adeo erat precationi intentus, ut non solum quicquid in se erat corporis et cordis, verum etiam operis et temporis orationi dedicasse videretur. Eius præclari duces et magistri exemplo Didacus itidem fecisse dicitur: cum etiam opus faciendo, ut proxime narraui, diuinis meditationibus animum et mentem exerceret, a cuius otiosa euagatione longe refugere perpetuo contemplandi vsu contenderat. Media nocte surgebat ad laudandum Dominum: et in alijs statæ horæ vigilijs, precando excubabat, tamquam bonus Christi miles. Sæpenumero, præsertim solemnibus diebus, totam noctem sanctis illis mysterijs intima pietate meditando collocabat: sæpeq. e somno, religiosa excitatus contemplationum cura, e lectulo illo duro et vili, nocte intempesta exiliens, ad pedes imaginis Christi crucifixi iacebat, toto animo ad cælestium cogitationem raptus: sæpe item erecto vultu, manus supplices in cælum tendebat, et ut summum breuiq. complectar, instabat obsecrationibus et orationibus nocte, ac die. Id ostendunt tam multa, quæ miranda precibus nocturnis, ac diurnis a Deo impetrabat. Orauit enim, et exauditus est: opem Dei implorauit, et a Deo desertus non est: et quo magis se stratum videbat, eo vehementius diuino amore exardescerebat. Omnia facta, dicta, et cogitata referebat ad Christum Iesum: cuius nomen dulcissimum in corde, in ore, in opere semper habebat. Nominis Iesu, tamquam olei effusi, suauitate liquefcens, post diuturnum in oratione gemitum, exultare incredibili gaudio videbatur inter choros angelorum. Sanctissimam Dei matrem, virginem Mariam, post Christum filium præcipua veneratione coluit. Cuius rei argumento est insigne salutationis Angelicæ: quo ad preces vsus est perpetuo. Eam ob rem Hispania, catholicæ fidei nomine studioq. florentissima, illud in more positum habet, ut eius, pie precantis, imaginem exprimat non tantum oculis in crucem Christi sublati, et genibus flexis, sed manibus iunctis tanto pietatis ornamento potissimum insignitis. Laudat seraphicum Franciscum ea de re Bonauentura, sanctitate et eruditione clarissimus, quod Dei genitricem mira pietate veneraretur, beatissimam scilicet illam virginem, quæ Dominum maiestatis, fratrem nostrum peperit, et per

quam sumus misericordiam consecuti . Quam ob rem ad eius honorem ordini seraphico Apostolicus ille vir ieiunium constituit : eandemq. sibi suisq. cælestem aduocatam in primis delegit . Hoc erga illam venerationis zelo itidem flagrauit beatus Didacus : qui et illud ieiunium seruauit , et quam vniuerso Minorum ordini patronam ille elegerat , eam singularem , ac præcipuam sibi aduocatam esse voluit ardentissimo illius colendæ studio . Immo seraphicam pietatem pietate cumulauit , cum ad statas illas ieiunij dies hoc sibi adiunxerit , vt omnibus singulisq. vigilijs festorum dierum , beatissimæ Dei matri sacrorum , qui postea plures numero fuerunt , pane tantum et aqua ad illum , quem sibi potissimum sumpserat , ieiunandi cultum præcipue et insigniter vteretur . Patrem autem suum Franciscum Bonauentura sedulo imitatus , piam Iesu matrem , cordis sui visceribus impressam , meditatione etiam assidua venerabatur . Vtrumque etiam Didacus consecutus , et quotidiana contemplatione , et frequenti coronæ vsu , omniq. pietatis officio illam colebat : neque ea tantum veneratione contentus , etiam cultu imitationis venerabatur , quo grator esset eius deuotio . Actuosus enim illis , luminosusq. virtutibus , quarum exemplar clarissimum in beata Virgine cernitur , humilitate , charitate , misericordia , vitæ castitate , et alijs sanctitatem illius , operante Domino , pro virili sua imitari contendebat . Quo factum est , vt in omni temporum varietate , cum ad eam , vel sua , vel aliorum causa ille confugiebat , confugiebat autem semper , cæleste singulareq. eius patrociniū senserit summa cunctorum admiratione . Res in promptu est cum ex omnibus , tum ex illo ad sempiternam memoriam insigni miraculo , quod diuinitus factum apparet : cum femina , quæ pistariam agebat , filium e media morte , nimirum ex ardentibus furni flammis liberauit . Sed rem ipsam totam , loco suo dilucide explicabo . Beatus vir , qui timet Dominum : in mandatis eius volet nimis . Vere igitur pius , vere deuotus , ac religiosus Didacus , eamq. ob rem beatus : qui , Deum timens , nihil in vita antiquius , potiusq. habuit , quam vt Christi Domini amore flagrans , diuina eius mandata animo ardentissimo summaq. veneratione obseruaret : ac matrem eius beatissimam coleret

tanta et tam singulari deuotione, quantam verborum copia
 affecutus non videor. Libuit tamen eam aliquo modo enar-
 rare, vt potentissimus, maximusq. Rex Catholicus Philip-
 pus I I. qui beati Didaci merita et virtutes tam grata ac pia
 memoria prosequitur, immortaliter gaudeat, se non solum
 in augustissima familia sua Austriaca olim habuisse religiosiss-
 simos benedictæ virginis Dei matris Mariæ cultores egre-
 gios, Federicum Tertium, Albertum Quartum, Imperato-
 res, et ceteros multos, eiusdem familiæ summos Principes,
 quorum laudem eandem, pietatis imitatione, ipse iam sibi
 collegit: verum etiam in Hispania, cuius regna obtinet, ex-
 titisse potissimum, tum antistites, vtpote Ildephonsum Toleta-
 num, luculentum de ipsius beatæ Virginis laudibus scriptorem,
 Isidorum Hispalensem, et ceteros: tum etiam alios plerosque
 innumeros omnis generis homines, qui eo nomine illustres
 sunt, qui nimirum singulari magnæ deuotionis studio, ac mi-
 rifica pietate, insigni q. veneratione illam coluerint. In ijs,
 vt demonstraui, Didacus et est, et habetur: cuius et aliorum
 Sanctorum in primisq. Sanctissimæ eiusdem virginis Mariæ
 meritis sperandum est, Philippum Regem fore perpetuo feli-
 cem, florentem et beatum. Sed redeo ad Didacum: qui cru-
 cem Domini etiam præcipua atque insigni amplexus est ve-
 neratione, ita vt non modo viuens, sed moriens de ea, quam
 tantopere colebat, hymnum dixerit. Eius amore acriter in-
 flammatus, toto animo ad meditationem attentissimus, cor-
 pus verberibus mirabilem in modum affligebat. Illam au-
 tem ob oculos fere semper habebat: vt assidua cogitatione
 repeteret vulnera, conuicia, dolores, cruciatus, et sangui-
 nem, tanta largitate profusum, Christi Domini, cui totum
 se dederat. Crux in omni contra dæmonem certamine si-
 bi præsidium erat, in mærore solatium, in omni vita firma-
 mentum ac spes. Cui cum tantopere consideret, omnium
 ægrotantium, quicumque ex oppido Compluto, et ab alijs
 vndique locis ad eum confluebant, quorum erat multitudo
 pene innumerabilis, morbos etiam insanabiles, curabat si-
 gno crucis, quod lampadis B. Mariæ Virginis oleo efficiebat.
 Hactenus de eius deuotione, nunc dicendum est de simplici-
 tate vitæ et doctrina infusa.

De vita simplicitate.

XVI.

VIR fuit Didacus simplex, nimirum a malitia purus, et integer. De nemine enim umquam se male sentire, aut opinari ostendit: sed aliorum dicta, facta, et cogitata, suis metiebatur. Quæcumque aperte mala non erant, in meliorem partem accipiebat omnia, ut homo diuinitus columbina quadam simplicitate imbutus, de qua Christus Dominus: *Estote, inquit, simplices, sicut columbæ.* Ex suspitione igitur haudquaquam temere quemquam reprehendit, cum eorum, quæ in occultis animi latebris latent, solus Deus scrutator sit ac iudex, alius præterea nemo. Simplici autem, et aperta via iter huius sæculi faciens, quod simplex, verum, sincerum et rectum videbatur, in eo totus euigilabat, ut maxime sequeretur. Simplici, et recta diuinorum mysteriorum fide contentus, illa tantum cogitabat, et meditabatur, quæ præceperat Deus. Eam ob rem a multiplici et varia illa curiositate, quæ vel nouis rebus audiendis, vel factis alienis indagandis ponitur, usque adeo abhorrebat, ut numquam in omni vita verbum, ne otiosum quidem, ne dum iniuriosum ab illo quisquam audierit. Si quid rursus detrahendi causa maledice, contumelioseque ab alijs dicebatur: id numquam passus est se auditione accipere. In simplicitate autem et puritate cordis recte ambulanti erudiuit illum Spiritus sanctus: qui in eo residens, legis diuinæ decreta in eius visceribus et animo descripsit. Verum tota res mox infra enarrabitur.

*Mat. 7.**Hier. 31.**De doctrina eius infusa.*

XVII.

ERAT is litterarum rudis, ideo nullis sacris ordinibus initiatus, simplicis religiosi, et fratris, ut dicunt, laici vitam in ordine Minorum egit. Sed Spiritus sanctus est, qui diuinis virtutibus animum eius imbuuit, qui sapientem effecit, et eloquentem. Nolite cogitare, inquit Christus Dominus, qualiter, aut quid respondeatis. Dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Non enim vos estis, qui loquimini, sed spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis. Is omnis eloquen-

Matth. 10.

tix ex-

tiae expers, tanta erat imbutus suauitate sermonis, ut illius vi omnes pelleret animi ægritudines: omnesque cuiuscumque ordinis homines, ad se confluentes, etiam varie affectos, recrearet, mirificeque consolaretur. Certis litterarum monumentis ad posteritatem proditum est, virum quendam melancholicum, qui vehementer animi cruciatu angebatur, quique etiam corporis morbo languescebat, atræ bilis vim, et doloris acerbiter sensisse mirabilem in modum minui colloquio, et congressu beati Didaci. E cuius manu etiam, cum aliquid vel exigui cibi sumebat: tanta se dulcedine perfusum esse, asseueranter dicebat, ut illud, tamquam pabulum quoddam cæleste sibi videretur. Luce diuini Spiritus cum frueretur, christianæ doctrinæ præceptis et institutis, quæ ad vitæ salutem necessaria essent, cunctos imbuebat: mysteriaque ijs fidei dilucide explicabat. Quo factum est, ut plerique, ab eo eruditi, normam viuendi meliorem in posterum susciperent. Non ab illis, qui sibi variam et multiplicem sapientiam olim arrogarunt, Gorgia, Platoneque aut ab Aristotelica schola scientiam hausit: sed a cruce Christi Domini, in qua omnes opes verissimæ sapientiæ consistunt. Ad illius disciplinam Paulus Apostolus omnes inuitat: neque quicquam se aliud scire profitetur. Ego, inquit in epistola ad Corinthios, non sum arbitratus me scire aliquid inter vos, nisi Iesum Christum, et hunc crucifixum. Didacus, qui litteras minime norat, etsi ad nullas disciplinas erat eruditus, miras tamen progressionem habebat in doctrina crucis Christi Domini, quam exemplo Apostoli profitebatur. Quare in illius studio cum omne vitæ tempus consumpsit, clarissimam admirandæ sapientiæ vim explicatam, atque euolutam et dictis, et factis ostendit. Cuius rei illud exemplo est, ut diuinis de rebus optime disliceret, et quæstiones longe omnium difficilimas, mira scientia explicaret. Eius quidam amicus, homo Conchenensis, artium liberalium usu longe peritissimus, cum neque Salamanticæ, neque Lutetiæ Parisiorum, neque usquam, ubi academiae florent, quemquam, vel præstantissimum eruditione virum, nactus esset, qui sibi aliquot partim de theologia, partim de alijs disciplinis locos, obscuritate inuolutos, explicaret: Didacum vnum inuenit, qui illos

diuine aperuit. Id testimonium ei præbent item alij non pauci, eruditi, et doctrina exculti viri. Sed vnde tantam non modo sapientiæ, sed eloquentiæ vim sit consecutus, iam ostendi. Nunc exponere pergam reliquum eius vitæ cursum.

De reliquo eius vitæ cursu et obitu.

XVIII.

IAM ex ijs, quæ narrata sunt, facile intelligi licet Conuentus, et loca: vbi virtutum suarum vestigia beatus Didacus impressa reliquit. Cum autem ab vrbe Roma, anno Iubilæi confecto, in Hispaniam vltiorem redijt: ad prouinciam Castellæ profectus, in Conuentu sanctæ Mariæ Saliceti exiguo breuiq. tempore mansit. Est ille antiquitate nobilis, et quasi seminarium, vnde vberissimi familiæ Franciscanæ fructus prodierunt vsque ad vltimos orbis terrarum fines. Sanctæ Mariæ autem Saliceti nomen accepit, quoniam illius nomine altare in Salicis arboris trunco duorum militum Hierosolymitanorum pietate iam primo extructum est. Plures aluit et religionis, et doctrinæ laude claros viros Deoq. charos, quàm alius illius omnis prouinciæ conuentus. Inde vero tandem, socio et comite F. Rodriguezio Onnio Complutum beatus Didacus migravit ad conuentum beatæ Mariæ de IESV: vbi reliquum huius vitæ curriculum confecit summa cum sanctitatis laude. Eo tum primum tempore Alphonsus Carrillus, Toleti Archiepiscopus, ex Summi Pontificis concessu illum opere satis amplo exædificare cœperat, vbi postea fratres centum sustentabantur: quorum saltem quadraginta operam Theologiæ scholasticæ studio ex Sancti Bonauenturæ doctrinis darent. In hoc conuentu annos duodecim, vel tredecim Didacus vixit. Tantus autem sanctitatis odor, ex illo afflatus, tunc in omnes Hispaniæ partes se diffuderat, vt mirus factus sit ad hominem Dei concursus. Veniebant alij, vt rerum diuinarum, de quibus sermonem semper instituebat, cognitione imbuerentur: alij, vt sibi vel ad necessitates, vel ad morbos depellendos aliquid subsidij consequerentur: alij, vt eo adiutore, et deprecatore vterentur ad opem et misericordiam Dei implorandam. In ijs testis est, qui affirmat ac profitetur, se, quo tempore aliqua difficultate pre-

mebatur, numquam illum auxilij causa adijsse, quin, eo Deum precante, habuerit, quod sibi necessario tempore pie expetendum erat. Tam certa denique erat sanctimoniae opinio, quam in omnium animis conceperat, ut, cum pagos, vicos, aliaq. loca eleemosynae causa obibat, agricolae cum primum eum aduentantem aspiciebant, mutuum quendam clamorem excitando, inter se dictitarent: EN VIR SANCTVS ADEST. Hac eximia laude Didacus ubique florens, cum vitae huius stadium cucurrisset: tempus iam venit, quo ob merita reciperet coronam iustitiae, quam Deus repromisit diligentibus se. Itaque senio, ieiunio, abstinentia, vigilijs, omniq. corporis cruciatu, quem sibi frequentissime adhibuerat, maceratus, et pene confectus, morbo laborare incoepit ex suppuratione quadam, quam in brachio sinistro prope manum habebat. Et quamquam morbi purulenti, qui sanie tabescens acerbissimum inurebat dolorem, vi intima torquebatur: tamen usque adeo illius cruciatum tolerabiliter patiebatur, ut in summo dolore patientissimus, excitaret apud omnes admirationem incredibilis patientiae, qua illam suppurationem ferebat, difficilem toleratu. Id habebat proprium, ut aegrotationum, quibus pene assiduus in omni vita varie vexabatur, acerbitates perferret admiranda animi corporisq. tolerantia. Suppuratio autem, ex qua grauiter nimis aegrotabat, per medicamentum tandem rupra, magnam puris et saniei copiam effudit: quae non male, ut solet, sed bene potius ac suauiter olere videbatur. Ea incommoda valetudine aliquamdiu afflictus. interdum ita e corporis sensibus ad animi contemplationem rapiebatur, ut mortuus putaretur. Deinde ad se rediens, eas voces emittebat: O QUAM SVAVES ILLI FLORES PARADISI. Tum fratres omnes accurrebant: eorumq. vnusquisque, cum primum ad illum accesserat, hoc maxime petebat, ut pro se Deum ille precaretur. At ipse preces eorum summopere expetere non desistebat. Vbi demum horam instare vidit, qua ex hoc saeculo migraret, ut seraphicum patrem Franciscum etiam in ipso obitus momento imitaretur, vestem viliozem, et cingulum sibi afferri petijt. Quibus mox indutus, omnes, qui aderant, suauiter pieq. alloquendo, of-

fensionum ab ijs veniam profusis lacrymis petijt . Demum
vtroque brachio sublato , etſi alterum antea vi morbi tabue-
rat , Crucem , quam ad caput habebat , amplexus , ſæpiusq.
omni intimi animi pietate exoſculatus , animam Deo reddi-
dit , cum illa hymni verba de Cruce Domini protuliſſet :
DVLCE LIGNVM , DVLCES CLAVOS , DVLCIA
FERENS PONDERA , QVAE SOLA FVISTI DIGNA
PORTARE REGEM CAELORVM ET DOMINVM .
Obijt igitur Compluti in conuentu ordinis ſui , anno a Chri-
ſto nato M C C C C LXIII. pridie Idus Nouembris ,
die Sabbato , nocte ſequenti . Peruulgato Sancti viri obitu ,
ad eius corpus viſendum concurrit maxima multitudo po-
puloſum finitimorum , et præſertim ciuium Complutenſium
omnis generis , ætatis , et ordinis . Hîc mira pietas viſa eſt
hominum , illud tangere et exoſculari cupientium . Om-
nes certatim paululum veſtis , aut cinguli habere : alij ca-
pillos carpere contendebant , vt reliquiarum hominis Dei
aliquid apud ſe retinerent . Nemo autem fere quiſquam
tunc extitit , quin aut pileum , aut orationum libellum ,
aut ſalutationis Angelicæ coronam corpori præ ardentis er-
ga illum pietatis ſtudio admoueret . Poſtridie , qui dies Do-
minicus fuit , mane corpus in eccleſiam illatum frequentif-
ſimo populo ſepultum eſt . Aliqua tamen pridie noctu di-
uinitus facta narrantur , ex quibus tanti viri Sanctitatis
ſplendor vbique collucere videbatur . Verum iam locus
eſt , vt aditum ad miracula faciam , quæ et in vita et poſt
obitum in ſeruo ſuo operatus eſt Dominus .

DE MIRACVLIS SANCTI DIDACI

P A R S I I.

PLENI sunt sacri ecclesiasticiq. annales miraculis Sanctorum, in quorum laudibus perpetuus est catholicæ ecclesiæ cursus. Eliæ pallio, Iordanis fluuij aqua diuisa est: ipseque aluum sicco pede transijt. Moyses, et Aaronis virgis non in Ægypto solum, sed in populi peregrinatione, miracula edita esse sacræ litteræ loquuntur. Constat sancti Iosephi Patriarchæ, qui iampridem obierat, corpus prophetasse: et solo reliquiarum Elisæi contactu, mortuum in eius sepulcrum illatum, a morte ad vitam esse reuocatum: et alia multa diuinis veteris testamenti monimentis consignata sunt. Nouum autem testamentum in ijs, quæ fecit Christus Dominus, exponendis, præter cælestem doctrinam, quam docuit, versatur. Multa quidem, inquit sanctus Ioannes Euangelista, et alia signa fecit Iesus in conspectu discipulorum suorum, quæ non sunt scripta in libro hoc. Miracula ab Apostolis longe etiam maiora prodierunt: quia ipse dixerat: Amen, amen dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego facio, et ille faciet, et his maiora faciet. Resque testatissima est ex actis Apostolorum. Dixit item Dominus: Si credideritis, dicetis huic monti, transi hinc, et transibit. Quod miraculum sanctus Gregorius Pontifex commemorat de monacho sui temporis, qui oratione rupem mouit: et item Gregorius Nyssenus de Gregorio Neocæsariensi: quem, ob rerum admirabilium magnitudinem, Græci Thaumaturgum, nempe miraculorum effectorem appellant. Probatissimi historiæ ecclesiasticæ annales abundant narrationibus

lib. 4. Reg.

Ioan. ult.

Matt. 17.

Dial. lib. 1. c. 7.

Nysin or. de Greg. Neoc.

miraculorum . Eusebius , Palladius , Theodoretus , et alij Græci in ijs ipsis frequentissimi sunt , præsertimq. Chrysostomus in vita beati Babylæ martyris . Latini autem , sancti ecclesiæ Doctores , Hieronymus in vita Pauli primi eremitæ , et Antonij , Athanasium secutus , et in vita etiam Hilarionis : Augustinus in libris de ciuitate Dei , in sermonibus , in libellis de sancto Stephano Protomartyre , in libris confessionum : Ambrosius in vita beatæ Agnetis : sed vnus instar omnium esse potest Gregorius Magnus , qui libros confecit de rebus recens ætate sua mirabiliter gestis . Sed iam non est , cur rem longiorem faciam , cum nemo neque antea , neque postea , nec vero vlla vñquam ætate vitas Sanctorum hominum litteris mandarit , quin eorum miracula , monimentis consignata , esse voluerit . Sunt enim illa non modo , quemadmodum initio narraui , ad bonitatem Dei demonstrandam insignia : sed ad fidem corroborandam , et augendam valde in omnes partes vtilia , maximeq. accommodata . Si quis annalium de martyribus memoriam replicat , facile animaduertit infinitam hominum multitudinem ex miraculorum narratione fidem suscepisse . Ea enim , quasi voces præclaræ , plenæq. significationum , religionem Christianam prædicant , et resurrectionem mortuorum confirmant . Ob eam rem fuit olim id in more positum , vt miraculorum libelli frequentissimo populo ab Episcopis recitarentur : id quod ex sancto Augustino animaduerti potest . Neque autem illa sunt solum argumento , quanta Sancti pietate coli debeant , quorum nomine ea Deus operatur : sed maxime ad Christiani nominis populiq. gloriam ea ipsa pertinent : quæ quo latius propagantur , hoc magis boni gloriantur , et mali ignominia cruciatur , et labe quadam contabescunt . Cum igitur beati Didaci vitam , certis capitibus distinctam , superiori parte comprehensam , litteris mandarim : sequitur altera pars , quam totam in miraculis eius scribendis ponam , exemplo sanctorum Patrum ductus : qui tantam illorum rationem habuerunt , quantum ad gloriam Dei illustrandam , aliasq. publicas ecclesiæ vtilitates haberi oportere demonstraui . Qua in re hæretici , qui fidei catholicæ summam omni conatu conuellere student , cum antea semper iam inde vsque ab vltimis illis reli-

li. 22. c. 8.
Ser. 91.
Conf. lib.
9. c. 7.

gionis Christianæ temporibus, tum maxime in hac recentium hæresum tempestate nos exagitare contendunt, in eoq. magnis euigilant lucubrationibus, ut fidem labefactent, atque infringant miraculorum, quorum splendore perpetuo collustrata est ecclesia Dei. Itaque eo studiosius in suscepti muneris curam incumbatur, necesse est, quo magis illorum insidiæ intentæ apparent. Fuerunt olim in eo frequentes, ut Sanctorum vitas, vel confictis argumentis ipsi conscriberent: vel ab alijs scriptas, veteratoria quadam, hæreticaq. deprauandi arte corrumperent, ac falsis narrationibus contaminarent. Quorum fraudi ac dolo obuiam itum est sacro præsertim canone, quem Gelasius Pontifex in concilio Romano tulit. Non defuerunt præterea, qui miracula præcise negant. Næ isti perspicue mendaces sunt. Ut enim mentiuntur, qui nullam in Oceano aquam, aut nullum in sole lumen esse dicunt: sic qui proiecta audacia negant in ecclesia Dei esse miracula, a re vera, et certa, quæ oculorum aspectu cernitur, plane aberrant. Est cum istorum male sentientium coërcenda impudentia, tum bonorum piorumq. hominum studium excitandum. Id iam nunc mihi faciendum censui commemoratione miraculorum beati Didaci, ab hac etiam laude felicissimi viri. Ea autem narrando persequar, non quæ aliquo modo apocrypha, quæq. in obscuro lateant, sed quæ omnis fere Hispaniæ vocibus in apertum prolata, et obsignatis publicis tabulis testificata, magnorum ac summorum virorum sermonibus prædicata, et omnium pene, præcipue Complutensium ac Toletanorum ciuium, iamdiu firmata consensu, nullam ancipitem asferre possunt scribendi curam. Mirabilis fuit Deus in Didaco sancto suo magnitudine et multitudine miraculorum, quæ edidit numero centum triginta, et amplius. Non mei muneris puto, omnia singulaq. recensere: sed quæ aliquo nomine illustria sunt, et quæ in primis, sacrosancta Sedis Apostolicæ auctoritate mature comprobata, animum meum exsuscitant ad ea, ut possum, luculente scribenda.

Primo, quod de beato Hilarione Abbate, sanctus Hieronymus scriptum reliquit, de beato itidem Didaco testatissimum est, atque compertissimum: ex eius mortui corpore miram.

odoris suauitatem esse ita afflatam, ut, cum cubiculum totum repleuerit, tum omnes etiam qui praesentes aderant, delectatione perfuderit. Nemo autem diiudicare poterat, unde tanta orationum vis dimanaret. Sed illud commemorabile est, atque admiratione dignissimum, eam odoris iucunditatem sensu percipi nequaquam ab ijs potuisse, qui tetriss peccatorum sordibus sese inquinassent. Vbi vero de ijs recte confessi sunt: gratissimum inde odorem senserunt.

Eius corpus praeciunio, abstinentia, et inedia, nigroris speciem praese ferens, candore post obitum reluxit: vultus illius non mortui, sed viuentis: artus, et articulorum, manuumque commissurae flexibiles, ut sequerentur, quocumque verterentur. Neque vlla corporis pars, cum mortua caloris est expers, obriguit, ut hominis cadauer obrigescere solet.

Quarto die corpus exhumatum, tantum abfuit, ut foede putresceret, ut mirificas orationes afflaret; etiam si nullis vnguentis delibutum, aut balsamo conditum, in sepulturam traditum esset. Multos autem post exhumationem dies insepultum odorum suauitate semper exhalauit. Aliquando itidem accidit, quo praesertim tempore ad eius sepulcrum fit aliquod insigne miraculum.

Sed cum ingens sit numerus rerum admirabilium, quas is diuinitus gessit, illas narratione contexam non sine ordinis ratione. Primum de miraculis dicam, quibus in vitae huius stadio clauit: deinde vero de reliquis, quae prece et meritis serui sui Deus facere non desijt, iam inde a qua die obiit usque ad haec tempora, quibus illius sanctitatem diuina benignitas illustriorem reddidit tam admirandis operibus, quae narranda sunt.

Pauit cum Dominus aliquando in solitudine, quemadmodum Elisaeum, Paulum eremitam, et alios seruus suos. Sed rem totam scripsi, quo loco exposui iter eius Hispalense.

Morbos autem insanabiles, quos diuine curauit solo tantum crucis signo, difficile est, atque longum nimis enumerare. Sed illud asseueranter dici licet, eorum curatione vbique excitatam ita esse admirabilitatem nominis sui, ut magnus ad eum concursus fieret.

Hispalim cum iter beatus Didacus haberet, ad hominem

diuertit fratrum ordinis sui hospitem . Erat in vicinia mulier, quæ præ inopia furnariam exercebat, vt se suamq. familiam sustentaret . Habebat hæc filium, annos septem aut amplius natum: qui matris, iracundia exardescens, acerbitate metuens, sæpenumero aufugere solebat . Is quodam die verberibus cæsus, domo abiit: neque est ante diem Dominicum reuersus . Tum vero timens, ne a matre acerbius iterum vapularetur: in furnum sese abdidit, vbi somnus cum artissime complexus est . Eo loci puerum iacere, cum illa ignoraret: postero die, qui dies feria secunda fuit, ante lucem surgens, ignem admoovit furno. Qui tam celeriter flammis exaruit, vt simul et puer horribilem in modum clamitaret, et furnus ignesceret . Eo acerbissimo filij casu mater mæsta ac mærens, cum non esset, qui sibi opem ferret, gemitu eiulatuq. lugubri, et vociferatione muliebri viciniam replebat, auxilium expetens . Cui beatus Didacus, bene iuuante Deo, obuiam factus, re audita, mulierem consolatur: bono animo esse iubet, hortaturq. hoc maxime, vt ad ecclesiam quamprimum propere festinet, vbi ad beatæ virginis Mariæ altare supplex, filij salutem ei misericordiarum matri intime commendet . Recte monenti paruit ilico mater, pueri periculo consternata: tum continuo beatus Didacus et socius, ad furnum profecti, lignis et sarmentis incensis, illum ab omni plane illo ardore incolumem inuenerunt . Ob rei admirabilitatem ad sacram ædem, vbi mater precabatur, illum perductum albis vestibus Canonici induerunt in honorem beatissimæ Virginis: nemoq. aderat e frequenti populo, qui illum curiose non spectaret, tamquam e media morte mirabiliter ereptum . Sacellum autem, quo is, ab incensione liber, in omnium conspectum adductus est, magna in veneratione esse deinceps cœpit: cum multa præsertim miracula, beati Didaci gratia, Deus postea fieri ibi voluerit .

Miraculorum beati Didaci fama percrebuit, et in ore sermoneq. omnium cœpit esse . Sed non deerant, qui illa præcise negarent . Mire tamen, ac diuine factum est, vt iisdem palam publice illa faterentur, et commemorarent . Idq. planum ex ijs fiet, quæ mox exponam .

Maria Barahona, Garsia ciuis Complutensis filia, aliquot

post obitum illius beati viri diebus, in sermonem vna cum alijs mulieribus de eius miraculis incidit. Forte præsens aderat Alphonsus quidam Gonçalez, sacerdos: qui illa cum audiret, se non credere dixit, etiam si eadem valde confirmaret Apostolorum princeps, Petrus. Dum hæc temere dictabat, quoddam beati Didaci tunicæ fragmentum exiguum in manu habebat, quod multo sudore manans, manum aqua madefecit. Res admirabilis cum cerneretur: continuo in fragmento simul et in manu aqua sudoris aruit. Eius rei admirabilitate tum Maria et ceteræ mulieres obstupefactæ sunt: tum vero Sacerdos commotus, aperte asseueranterq. dixit, se plane credere, quæ de beato Didaco miranda narrantur.

Ioannes de Guadalajara, homo Complutensis, aliquando cum alijs ciuibus Complutensibus colloquium de miraculis habuit, quæ beati Didaci prece Deus operabatur. In ijs Ioannes cum hæsitaret: domum reuersus, dum noctu somnum capit, de repente in crure prope genu ita vehementer dolore cruciatur, vt clamores et gemitus ederet miserabilem in modum. Iampridem nimirum quindecim ante annis ea in parte vulnus acceperat: neque antea vnumquam, ne leuiter quidem, nisi tunc primum doluerat. Eo cruciatu exarsit tota nocte, et postero die mane quousque ad Missæ sacrum accessit. Cum autem ad Chori altare stabat, tum repentini doloris impetu victus, non modo stare non potuit, sed necesse habuit, humi stratum iacere: tum in mentem statim venit causa, quamobrem plagæ, quæ tamdiu obducta erat acerbiter sentiret. Qua recordatione excitatus ad beati Didaci sepulcrum, vt ægre potuit, se contulit. Eo loci Deum hoc intime precatus, vt ob illius merita sui misereretur doloremq. sibi vniuersum adimeret, quo acerrime torquebatur: tum vbi paululum orasset, magnam in crure vim caloris sensit: quo diuinitus a doloris liberatus est cruciatu.

Aluarus Gaa, homo Lusitanus, Archiepiscopi Toletani familiaris, commiseratione ductus ancillæ, quæ domi suæ cum marito habitans filiam paucis ante horis mortuam, miserabiliter lugebat, eam consolando monet, vt ad beati Didaci, cuius tunc miraculorum nomen maxime increbrescebat, sepulcrum puellam deferret, id a Deo precans, vt ob eius meri-

ta filiam, ad vitam reuocaret. Pie monenti, cum ilico obtemperasset, domum puellam, quam mortuam inde extulerat, viuentem ac validam reduxit.

Homo quidam, in oppido de Agreda natus, oculis omnino captus, omnium sermone diffusa celebritate miraculorū, quæ beati Didaci meritis et precibus Deus efficiebat, multis locis medicum, cuius virtute lumen recuperaret, se conquisiuisse dixit: hic tamen illum inuenio, qui a cæcitate me diuinitus liberauit. Ad sepulcrum igitur beati eius viri accessit, cuius manum oculis cum admouisset: eorum sensum, cuius omnino expers erat, diuinitus recuperauit.

Filios duos, cæcos, pater quidam, in pago de Corlon natus, ad illius monumentum adduxit: vbi paululum terræ et sepultura cum excepisset, lutum confecit, quo eorum oculos obliniuit. Id pura fide cum pater effecisset, liberi restituti sunt ad integrum oculorum sensum.

Constantia Mendocia, Didaci Lopez filia, menses quinque febris grauitè laborauit: a qua diuturna et periculosa ægrotatione liberari nullis etiam assiduīs medicorum curationibus potuit. Itaque cum beati Didaci miracula, quæ tum frequentia erant, auditione accepisset: ad illius monumentum, cum adhuc febris æstualet, aduecta ac Deum precata, ob viri illius beati merita valetudinem pristinam ita recuperauit, vt febris, cuius æstu, aut horrore vehemèter vexabatur, ne commotiunculam quidem vllam, vel minimam in posterum senserit vnuquam.

Hieronymus, homo Segobiensis, quinto et decimo quoque die, ita grauitè morbo comitali afficiebatur, vt mortuus putaretur. Fama ductus miraculorum beati Didaci, vouit se ad illius sepulcrum vigiliis esse acturum. Quo voto pie nuncupato, statim morbum euasit: neque se in posterum ab eo tentari sensit.

Petrus Philippus, et Catharina, coniuges, in pago del Fresno nati, filium habebant febris grauitè ægrotantem. Qua febris quodam die cum vehemèter æstualet: præ æstu dum clamorem, gemitumq. magnum edidit, vocis vsum amisit: neque cibum deinceps capiebat, nec vero capere poterat. Quam ob rem desperata eius valetudine, parentes cum beato

Didaco commendarunt : cuius cælesti apud Deum auxilio confestim locutione recuperata , a feбри etiam conualuit .

Ioannes Sanchez , familiaris Principis oppidi Sancti Iuliani, tres ipsos menses ex tumore pedum laborabat : eamq. ob rem incedere , aut stare nullo modo poterat , nisi baculo nitebatur . Auditis rebus beati Didaci admirandis , quæ omnium sermone celebrabantur , ad illius sepulcrum se aduehi voluit . Ex voto triduum ibi mansit : in singulosq. dies eo nomine Missam celebrandam pie curauit . Dum autem fixus in oratione versabatur , a pedum tumentium morbo se mirabiliter liberum vidit , ac professus est .

Vir quidam , genere nobilis , elephantiasis morbo foede infectus, ad beati Didaci monumentum delatus , multos ibi dies in lecto iacuit , potu aquæ vsus, qua manus ille abluere consueverat : factum est , vt contra omnium spem ab insanabili eo contagio conualuerit .

Henricus Quartus, Castellæ Rex , et filia , aliquo post beati viri obitum , spatio temporis , grauiter ægrotarunt . Factum est , volente Deo , vt , quoniam nullis medicorum remedijs præsentibus sanarentur , prece ac meritis beati Didaci valetudinem pristinam recuperarint . Cuius diuini beneficij Rex memor , illius nomine sacellum impense extruxit : vbi eius corpus intra arcam ferream pie recondi iussit .

Ioannes de Soto Catharinam filiam habebat , ex pustulæ morbo periculose laborantem : cuius etiam morbi vi iam puella cum oculorum sensum amiserat , tum vero cibum sumere nequaquam poterat . Eius salute desperata pater , rerum mirandarum beati Didaci commemoratione excitatus , continuo supplex ab eo petijt , vt filiæ incolumitatem a diuina benignitate deprecaretur . Quod si impetraret, vouit se nocte una ad eius sepulcrum vigilaturum . Abijt inde pater , vbi puella , morbo perculsa iacebat : postea vero quam redijt eam reperit a malo liberam , integreq. vtentem sensu oculorum : quo patrem intuens , hilari vultu illum salutauit .

Catharina Martinez , mulier Hispana in pago Duron nata , cum prope fontem quendam esset,repentina vi quadam morbi, paralytica, muta , ac surda euasit . Quo triplici morbo tres ipsos menses vehementer laborauit . Ad beati Didaci se-

pulcrum aduectâ, dies nouem ibi vigilias egit. Cum verò semel manu illius beati viri, instar crucis, signaretur: diuine factum est, vt membrorum omnium vsus continuo recuperarit. Pedibus suis incessit, aurium sensu audiuit, et absque vlla linguæ hæsitacione, aut impedimento, ne minimo quidem, locuta est. Immo libere primum, vicario præcunte, ea verba protulit: Laus Christo Iesu.

Adolescens quidam, annum vigesimum agens, ab improbo spiritu obsessus, ita horribiliter exagitabatur, vt, cum quotidie sæpius in terram caderet, se ad puteos præcipitem ferri clamitaret. Adductus igitur ad sacellum, vbi beati Didaci corpus pie asseruatur, aliquot post diebus, quibus eo loci mansit, ab illius vexatione æstuq. est mirifice liberatus.

Didacus Lorca, spiritus impuri, quo miserabiliter vexabatur, impetu sæpenumero in terram ita abiciebatur, vt horæ spatio prorsus omni sensu careret. Quo cruciatu ægre afficiebatur: eamq. ob rem mallet se mori, quàm ita dolenter atque acerbè viuere. Ad sacellum igitur beati Didaci, cum nullum aliunde remedium inuenisset, se peregrinaturum diesq. nouem commoraturum vouit. Eo profectus illius spiritus nequitia, et impetu haudquaquam liberari potuit: id propterea ad conuentum beatæ Mariæ de Guadalupe redijt, vnde proxime discesserat. Tum a propinquo rogatus, an qua debuit fixa animi pietate, sinceraq. fide se beato Didaco commendasset, id minime a se factum respondit. Quare monitus, vt ardentiori deuotionis studio opem eius imploraret, pedibusq. nudis ad sacellum incederet, monentis propinqui consilio paruit. Quo factum est, vt, quodam die flexis genibus cum intime oraret, a spiritu nequissimo omniq. malo repente liberatus sit diuinitus.

Maria, vxor Ioannis Flores, diocesis Toletanæ, ex partu insaniit: ita a mentis statu depulsa, vt stulte et furenter ageret omnia. Eam ob rem menses duos vinculis ferreis astricta tenebatur. Coniugis miseratione commotus Ioannes, votum nuncupauit, vt ad beati Didaci monumentum eam adducat. Cum autem voti sponsionem præstare maximopere cuperet: venit vna cum altero, quem sibi socium adhibuerat ad locum, vbi catenis constricta erat. Mirum, vt, voto facto, illam inue-

nerit non modo non furenter insanientem, quemadmodum antea, sed quiete placideq. confidentem. Ad sepulcrum igitur beati viri ex voto perducta, dies decem ibi commorata, tandem illius prece ac meritis, ad mentis sanitatem redijt.

Antonius Frances, Isabellæ Reginæ familiaris, menses circiter octo, ita febri grauitè vexabatur, vt totius corporis dolore misere cruciaretur. Tam diuturno morbo et cruciatu se medici na liberari non posse, experiundo cognouit. voto nuncupato, ad beati viri sepulcrum se adduci voluit. Vbi dies nouem cum vigilias egisset, per illius merita Deum de salute precatus, in dies singulos meliuscule se habere incœpit, vsque adeo vt inde discesserit, bene a morbo confirmatus.

Igni sacro, morbo acerrimo, quem sancti Antonij nomine vulgo vocant, vir quidam acerbissime afflictatus, ad illius beati viri monumentum intima pietate ductus, venit: vbi cum arcam, in qua eius corpus reconditur, brachio tetigit, ab eo morbo statim conualuit.

Maria, in oppido dela Parra nata, puella ætate septē circiter annorum, oculis capta, ad sacellum beati Didaci a patre aduecta, triduo ibi cum mansisset, videndi sensum non recuperauit. Vbi vero inde cum patre abiit, dum torrentem transit, patrem sic affatur: Video pater nri: beatus enim Didacus oculos mihi aperuit: tumq. se cernere dixit et Complutum, et caminos fumum emittentes. Postea vero integre vsa est oculorū aspectu.

Beati Didaci precibus homines tres, qui præ maxima morbi vi obierant, a morte ad vitam reuocati, ad eius monumentum aliquamdiu euigilarunt: vbi sunt publice palamq. testificati omnibus tanti miraculi magnitudinem. Cuius rei illud certissimo est argumento, quòd linteum idem induerunt, quo, vt in Hispania moris est, inuoluti, ex vita hac migrantes, in sepulturam inferuntur.

Alphonfus Martinez, nocte quadam, dolore cordis decerpente affectus, cruciabatur maxime. Quo in cruciatu sibi corpus inflammari et intestina dilacerari videbantur. Itaque magnopere metuit, ne illa animi acerbitas, quasi rabies canis aliquando fieret. Confugit pie ad beati Didaci monumentum, cuius patrocinio cum intime se commendasset, continuo ab illo animi marore conualuit. Ex capite autem cum deinceps

magnopere doleret, eodem remedij causa se recepit: vbi genibus flexis opem per illius merita a Deo precatus, nullum deinceps dolorem sensit, odore etiam afflatus, quem inde suauissimum perceperat.

Mulier quædam Hispaniensis, annos triginta nata, iam septem et decem muta, ad beati viri sacellum perducta, vigilias nouem ad illius sepulcrum cum egisset, corpori demum proxime admota, vbi e linguis erat, confestim loqui coepit. Tum omnes, qui aderant, rei admirabilitate obstupefacti, gratias Deo ingentes egerunt, quod rem tantam oculis suis inspectassent.

Melchiora Aguilar, diuturno morbo languescens, demum in paralyfim incidit: quæ nullis medicamentis curari potuit. Ad beati Didaci sacellum euecta, qua primum nocte eo ingressa est, dum in matutina hora euigilabat, tanto sudore manauit, vt guttatim deflueret. Deinde quadam animi defectiōne cum mortua putaretur: paulo post ad se rediens, integram valetudinem mirabiliter recuperauit.

Dominicus Fernandez, in pago Dela Viñuela natus, cruribus debilitatus, nullam in partem se mouere poterat, nisi aliena ope adiutus. Ad beati viri sepulcrum iumento vectus, vbi quatriduo mansit, Deum de valetudine ob Didaci sancti merita precatus, subito conualuit.

Maria Garcia, femina nobilis, nurum Catharinam habuit, cui parturienti certum ex partu periculum impendebat, propterea quod infans, in vtero transuersus, vnum tantum pedem inde extulerat. In tanto puerperæ discrimine illa commeminit beati Didaci, qui tunc miraculorum claritate splendebat. Recreata igitur aliquantulum ex spe, quam in illius beati viri meritis habebat, ilico vestis, qua is indutus fuerat, exiguum fragmentum, paulumq. terræ, qua corpus contegebatur, afferri iussit. Rem vnā et item alteram nurui admouit: quæ statim puellam peperit, mortuam illam quidem, sed ipsa periculo liberata fuit. Ex tanto autem miraculo socrus etiam puellæ vitam restitui præ fidei ardore a Deo petere confisa, vouit, si id impetrasset, in sacello beati Didaci se dierum nouem vigilias acturam. Voti compos facta, puellam, quæ horis quattuor mortua manserat, cum reuixisset, in sacro ba-

ptissimi fonte Mariam suo nomine vocari voluit.

Martinus Fernandez, in oppido Alualate natus, febris graui-
ter ægrotans, in mortis periculum adductus, iam pene mor-
tuus putabatur. In eo statu cum esset, linteo inuoluitur: cui
coniunx tum flebili altaq. voce, Martine, inquit, de valetudi-
ne tua votum feci, cuius sponsione obligor Deo, te peregrina-
turum ad sacellū beati Didaci, vbi in oratione cuigiles: quam-
obrem cura, vt valentior fias. Hæc vix dixerat, quòd ille lin-
teo, quo inuolutus erat, se se explicans, voce respondit homi-
nis, non animam agentis, sed viuientis: sicq. mirabiliter ex
morbo conualuit.

Ex intestinis, doloreq. stomachi homo quidam Conchen-
s grauiissime laborabat, vsque adeo vt mori metueret. Beati Di-
daci, quem in hac vita olim familiariter norat, precibus se in-
time commendauit: statimq. e graui morbo euasit. Illud præ-
terea testatus est, neque se, nec vero quemquam familiæ suæ ad
vllam corporis inualetudinem adhibuisse vmquam medicum:
sed si quando in febrim, aut in aliquem morbum inciderunt,
beati Didaci precum ope se, suosq. ob omni ægrotatione li-
beratos esse.

Leonora Conçalez, femina Hispaniensis, febris periculose
æstuans, votum nuncupauit peregrinationis ad sacellum beati
Didaci. Quo voto facto confestim a morbo conualescens, vt
illud solueret, eo venit: vbi, cum vix pedem illuc intulerat, in
febrim incidit. Admirata mulier, quid causæ esset, cur sibi ali-
ter, atque alijs, ex morbo laborantibus succederet: qui, tan-
tum abest, vt malis recentibus afficiantur, vt veteribus omnino
liberentur. Id aliqua culpa sua factum, animo cum reputaret:
Arabice scriptam se quandam schedulam habere meminit,
quam vbi legi iussit, dæmonum nomina, litteris consignata,
in ea esse compertum est. Inflammari quamprimū eam man-
dauit: sicq. continno febris discessit.

Petrus Ramirez, ex pago Sancti Adriani, homo incuruus,
et herniosus, ex utroque malo valde admodum laborabat.
Ita enim curuus fuit, vt ab humeris aliquid prægrande instar
capitis humani extaret. Hernia, quam Rotturam vulgo dici-
mus, vsque adeo ab inferioribus partibus intestina diduxit, vt
matulæ vasis speciem præ se ferret. His ambobus corporis

nialis, et deformitatibus ægre affectus, præ doloris molestia, quam sentiebat, somnum, aut quietem capere non poterat. Tum beati Didaci miraculis omnium sermone celebratis adductus in viam se dedit, vt ad illius sepulcrum iret. Eo antequam peruenit, nocte quadam ob eius merita a Deo auxilium valetudinis recuperandæ omni summa pietate suppliciter petijt. Diuinitus factum est, vt precatione facta, se non incuruum esse senserit. Vbi vero ad illius monumentum venit, in oratione, cum semel pernoctasset, ab hernia statim confanescit.

Ioannes Martinez, ex vrinæ difficultate laborans, triginta ipsos dies mingere non poterat intolerabili cum cruciatu. Vrinæ autem loco sanguinem guttatim effundebat ægerissime. Nocte quadam precando cum ad beati viri sacellum vigilaret, derepente calculum ita grandem emisit, vt natura exire non posset. Ita diuinitus factum est, vt cum morbum depulerit omnino.

Alphonfus Garcia, homo Complutensis, lumborum dolore vehementer cruciatus, cum neutram in partem moueri haudquaquam posset, ad Didaci beati sepulcrum se ex voto aduchi voluit. Ibi per sancti viri merita Deum precatus, cum ad lumbos sibi manus illius admota esset, ilico miram caloris vim sensit, quæ dorsum inuaserat. Is calor ita dolorem depulit, vt deinceps a malo conualuerit in perpetuum.

Ioanna Mendocia, Gomezij Manriqueij coniux febris æstu, et horrore grauiter afflicta menses duos, cum nihil sibi quicquam prodesse videret, quod a medicamentis proficisceretur: de valetudinis recuperatione id consilij cœpit, vt ad beati Didaci sacellum veniret. Eo perducta, ad eius sepulcrum suppliciter accidens, antequam e supplicatione surgeret, a se febrim ita discessisse sensit, vt nullis eius commotiunculis affecta sit in posterum.

Didacus Garaito, cum pilæ ludum spectaret, ictu supra oculum vehementer percussus, præter capitis dolorem, quem ex eo intolerabilem traxit, nihil quicquam, oculi fracti, et sanguinem fundentis aspectu cernere poterat. Oculo igitur captus, cum aliunde non inueniret, vnde sibi remedium adhiberet: Dei opem implorauit, qui ob Didaci beati merita illum respexit. Nam beato illo viro deprecatore, ad cuius cæleste

patrociniū confugerat, vsus cum nullum capitis dolorem sensit, tum oculi amissi sensum recuperauit plane diuinitus.

F. Antonius Aguayo ordinis Minorum, media nocte cum matutini signum campana dabat, tam acerbum dolorem in latere sinistro accepit, vt præ cruciatu horribiles clamores mensium circiter trium spacio ederet. Eo cruciatu etiam tortus, cum somnum neque diu neque noctu capere posset, ad beati Didaci precationem diuinam confugit: cuius ope quamprimum sanatus est.

Ferdinandus, Ioannis Ferrandez, et Catharinæ filius, morbo languescens, viribus labefactatus capitis, quod nullo modo, neque a dextra, neque a læua parte sustinere poterat: et manu debilitatus, quæ, quasi exarescens, diduci, et contrahi nequibat, ad beati viri sacellum perductus, illius meritis restitutus est ad integram valetudinem.

Petrus Martinez, cæcus ab amico ad beati monumentum adductus, visum, cuius expers fuerat, illius ope implorata, continuo recuperauit.

Isabella Sanchez, Gonçalij coniunx, Mantuæ Carpetanorum, quam Madrid vulgo vocant, nata, toto corpore tumescens, omnibus partibus deformata, et vultu decolorata, numquam vllis exquisitis medicamentis sanari potuit. Vbi primum ad beati Didaci sacellum aduecta est, cum vigilias tres precibus egisset, a tumore conualescens, pristini decoris speciem præ se tulit mirabiliter.

Gonzalus, Lopij Garçiæ filius, febris quartana annum ægrotabat. Ad beati viri monumentum pietatis causa profectus, cum Guardiano egit, vt sibi illius corpus ostenderet. Quod cum impetrasset, vbi illud pie spectauit, diuinitus factum est, vt ex febris quartana deinceps nequitquam laboraret.

Ioannes Gonzalez, ciuis Mantuæ Carpetanæ in Regno Toletano, filium Didacum habebat ramicosum, nempe ex hernia laborantem. Annos duos filio curationem ex medicorum solertia cum adhibuisset, nihil ei profuit tamen ad valetudinis recuperationem. Confugit tandem ad beati Didaci auxilium, cuius cælesti prece a Deo salutem filij et incolumitatem mirifice impetrauit.

Lopezius Enzinas ex equo deciderat: quo casu brachium dextrum fractum ita exaruit, vt ad rem nullam eius functione ac munere vti deinceps posset. Miraculorum beati Didaci fama commotus, magna erga eum veneratione et spe exarsit. Nocte quadam sibi ille in somnis adesse visus, ab eo petijt se ipsius apud Deum deprecatione, sanum fieri. Tum Didacus, manu imposita, Abi, inquit, quia sanus es. Somno expergefactus, cum somnium inane putaret, tamen aliter euenit: propterea quod brachium prorsus validum et sanum diuinitus factum est, vt in posterum facile eo vteretur ad omnia.

Laurentius Martinez, decem ipsos annos brachio erat fracto, beati Didaci sacellum cum pie adiret, ad integram illius restitutus est valetudinem, magna omnium, qui eum norant, admiratione.

Ioannes Martinez, de vico, quem Castillejo Hispanice vulgo dicunt, annorum duodecim spatio manibus mancus ac debilis, pedibusq. ob paralysem captus, ad sacellum beati viri iumento vectus, vigilias nouem ibi orando cum egisset, sanus factus, manuum, pedumq. vsum in posterum adhibuit.

Ioannes alter Martinez, ab latere vno totus paralyticus, ac diu mutus, ad beati Didaci monumentum perductus, vbi primum vigilias duas in oratione egit, diuinitus est ab agrotatione confirmatus.

Ioanna, Catharinae Diez filia, omnibus fere membris capta, ore obtorto et deformi, lingua hæsitanti: beati Didaci patrocinio a matre intime ac pie admodum commendata, membrorum vsum, oris decori formam, locutionis naturale munus statim recepit.

Didacus de Guadalupe, morbo comitiali in dies singulos sæpe quinquies, aliquando sexies grauissime exagitabatur. Voto nuncupato ad beati viri sacellum dies nouem in oratione euigilauit. Die autem nono longe grauius, quàm antea, vexatus, ab hac vita migrasse videbatur. Sed diuina ope ob illius viri beati merita factum est, vt in posterum nullam tam vehementis morbi molestiam vel leuissimam vnuquam senserit.

Franciscus Fontius, vas testaceum, amplum ac ponderosum, in cellam vinariam deorsum immittere cum vellet, ad hoc opus faciendum usus est opera Francisci cuiusdam San-

chez, qui illud fune constrictum, et suspensum, extrinsecus paulatim demitteret. Hic tam graue onus cum sustinere nequaquam posset: continuo ex illius manu vas lapsum, multis partibus infractum, Franciscum, qui subter erat, sursum spectantem, maximopere læsit. Ea igitur confractione varie percussus, et animo sensuq. omni consternatus, in lectulo quasi mortuus collocatur. In quo cum esset, se a dæmonibus præcipitem per quosdam montes ferri, idq. illos triumphare, ac lætari vidit. Vbi ad summum montem tenebricosum tandem ventum est, cum ipsum præcipitare inde velle ij viderentur: tum beati Didaci, cui se commendauit, recordatione recreatus, nihil aliud per visum aspexit, nisi illustrem claritatem, auditioneq. vocem hominis accepit, iubentis cum bono fortiq. animo esse, ac sequi, quo iret. Tum Francisco visus est illum comitari vsque ad vicum quendam, quem Pozuelo vocant vbi ille habitabat. Eo cum ambo venissent: tunc, Abi, ille inquit, domum tuam, et de mulieribus percunctare, quæ earum a beato Didaco precum suarum opem tibi implorauit. Id ab ijs cum quæsisset: mulier quædam Mencia respondit, Ego illi Dei viro te commendaui. Hæc verba Franciscus vbi primum audire visus est, statim a morbo integer et sanus factus est, ac liber ab illa dæmonum impressione.

Lopius, et Isabella, coniuges, Mantuæ Carpetanorum in Regno Toletano nati, filium habebant, annos circiter octo natum, ex febris biennio laborantem, ventrisq. tumore languescentem. Pater votum nuncupauit de eo ad beati Didaci sacellum perducendo. Vbi primum vouit, tum puer statim bestiolas duas euomuit instar testudinum, et magnam simul copiam sanguinis emisit, vsque adeo vt vitam vix ducere posse videretur. Tantam pestem posteaquam ex intestinis foras proiecit, ad hominis Dei monumentum allatus, ab omni morbo mirifice quadridui spatio conualuit.

Alphonfus Cardero, bello Nauarriensi, hasta in facie vulneratus, luculentas etiam duas plagas in eadem accepit: quibus adductus est in mortis discrimen. Vbi autem menses octo et amplius ob vulnery curacionem domi se continuit: nihilominus tamen vultu erat deformato, quia cicatrices obductæ cum os contraxerant, tum oculum alterum peruerterant.

Ea oris, vultus, et oculi distortionem, foede affectus, ad beati Didaci sacellum ex voto pie peregrinatus, posteaquam vigilias nouem precando egisset, ilico integra forma, pristinaque specie fuit et oris, et oculi: quo utroque præ cicatricibus distortio, et peruerso antea utebatur.

Petrus Arze de Auila, quattuor abhinc annos oculis captus, atque omnibus corporis membris debilitatus dolorumque cruciatu ægre affectus, nulla umquam cura sanatus, res Didaci beati mirificas, cunctorum vocibus celebratas, cum primum audiuit, ad illius sacellum se perducere voluit. De aspectu oculorum, et valetudine recuperanda ob eius merita Deum deuote, humiliterque deprecatus, nocte quadam, dum somnum capiebat, se consanescere sensit. Quo sensu expergefactus, lampadis quæ in sacello prælucebat, lumen oculis aspexit. Eius rei mirabilitate obstupescens ingentes Deo gratias agere non desijt.

Alij duo homines, ad Didaci corpus venerant. Quorum alter ex manuum corporisque tremore ita vehementer laborabat, ut neque cibum, neque potum sumere posset. Alter medio latere mancus et debilis, ægre vexabatur. Ambo ad illius corpus proxime admoti, continuo sanati sunt.

Pater quidam, ex oppido, quod Tamajon Hispanice vocant, ad beati viri sacellum filium adduxit: qui, sextum annum agens, crus habebat altero breuius, et contractius digitis tribus. Dies septem cum in oratione euigilasset: octauo tandem die, voti compos, filium ilico vidit sanum, pedibusque suis recte incedentem.

Petrus Gonzalvus, loci de Vzeda, sacerdos Capellanus, qui sanctorum martyrum Iusti et Pastoris ecclesiæ cura præerat, lumborum dolore ægre affectus, dies quindecim in lecto iacuit. Miraculorum, quæ Didaci beati meritis Deus efficiebat, magnitudine ac multitudine audita, cum iacebat, ad eius sacellum se aduehi voluit. Quo postquam venit, illud a Deo supplex humiliter petijt, ut sibi in tanto cruciatu illius viri beati meritis succurreret. Id deuote aliquantisper precatus, eius manu sibi in dorso signum crucis fieri voluit: quo factum est, ut a lumborum dolore sit diuinitus liberatus in perpetuum.

Alphonsus, pagi de Hontanar ex dolore laborabat: quem

acerbum in crure dextero sentiebat. Ad quem multa medicamenta usque adeo adhibuit, ut plaga quædam sese aperuerit: cuius etiam dolorem cum lenire non posset, ad beati viri sepulcrum venit. Tum illius manu vulnus contactum, ubi sanguinem emisit, ilico obductum est: neque postea Alphonsus unquam dolorem ullum sensit.

Mulier quædam Hispaniensis, octo et decem annos muta, cum sanari medicamentis non posset, ad beati Didaci sacellum perducta est. Tum F. Ioannes Tolosanus, ordinis Minorum, qui præsens aderat, mulieri manum beati viri admouit, simulq. cum nesciret, ex quo præcipuo malo laboraret, ab ea quæsiuit, quo morbo afficeretur: mox alia mulier præsens respondit, illam iam diu mutam esse. Id ubi Tolosanus audiuit, mutæ dixit: pronuncia salutationem Angelicam, Ave Maria: quam totam pronunciauit, itidem ordine orationem Dominicam, symbolum Apostolorum et præcepta fidei. Sicq. deinceps linguæ munere usa est ad omnem loquendi functionem.

Ferdinandus Martinez, triennium sinistro et dextro brachio, et crure debilitatus, auditis beati Didaci miraculis, quoniam incedere non poterat, baculis nixus, ad eius sepulcrum venit. Deum de valetudinis recuperatione humiliter deprecatus, sudariolum fratri cuidam ordinis Minorum tradidit, quo beati viri corpus attrectaret. Ille pie obsecutus, tum sudariolum restituit, quo manum Ferdinandus arescentem ubi inuoluit, statim consanescere sensit: itidem crus meliuscule habuit, usque adeo ut inde omni morbo liberatus abierit.

Longum nimis esset, singulos narrando percernere, qui morbis varie affecti, humiliter ac deuote ad beati viri sacellum profecti, sperantes in eo, qui sanat contritos corde, per illius hominis Dei merita ad integram restituti sunt valetudinem. Iam vero ex ijs, quæ breuiter commemorata sunt, perspicuum fit, omnes quacumque vel ægrotatione languescentes, vel periculo expositos, illius precibus et meritis a malis omnibus, etiam e mortis faucibus ereptos, sensisse, vel potius sentire præsentem virtutem Domini nostri Iesu Christi.

Ad tanti viri sanctitatem præterea magis atque magis col-

lustrandam accedunt etiam miracula, non ea scilicet tantum, quæ ad eius sepulcrum facta narraui, sed quæ ex eius vestitu, cingulo, sepulcri terra, externaq. eius re alia Deus extare voluit.

Ex tunica vestibusq. sancti Martini admirandas virtutes prodijisse, narrat Sulpitius Seuerus. Ex beati Hilarionis rebus externis aut monumentis miracula extitisse testatur sanctus Hieronymus, qui illius vitam litteris mandauit. Rursus ex sancti Hieronymi sacco res mirificas diuinitus consecutas esse, vitæ illius annales loquuntur. Nolo ceteros, qui innumeri sunt. Iam nunc, cum exempli causa eos tantum tres meminerim, dicendum mihi est de beato Didaco, e cuius rebus, etiam externis, miracula eminent.

Mulier quædam Vacienſis, quam urbem vulgo Baeça dicunt, erat: quæ pietatis causa fratres ordinis Minorum hospitio gratis excipiebat. Hæc filiam habuit, annos circiter octo natam: quæ tanto morbi cruciatu afficiebatur, vt obrigescentibus membris, moreretur. Ad filiæ autem morbum depellendum mater experta omne medicamentum, tandem piorum hominum consilio vestem eius collo imposuit beati Didaci. Quo facto mirabiliter confestim puella sanata est.

Ioannes Fernandez, intolerabili lateris dolore cruciatur: ad cuius curationem cum remedia multa conquisisset, hoc vnum diuinitus inuenit, quod cinguli, quo beatus Didacus vsus erat, fragmentum quoddam vbi primum lateri, doloris acerbitate percusso, admouit, plane conualuit.

A monasterio Complutensi homo quidam religiosus ordinis Minorum, Idubedam, vbi aliud cœnobium est, cum iter instituisset: relicta veste, qua diu vsus erat, alteram mundam induit. Diuinitus factum est, vt ea esset, quam beatus Didacus olim vestierat. Idubedæ is vir religiosus dum morabatur: interea ciuis quidam Idubedensis graue ac mortiferum vulnus in aluo accepit, vnde intestina effluebant. Huic, animam prope agenti, mater, femina præclaræ pietatis, ab illius conuentus fratribus vestitum seraphici ordinis petijt: quo vestitu amicus filius moreretur, et humaretur. Sed nimirum Deus effecit, vt eam ipsam vestem traderent, qui Compluto proxime allata erat. Illam vbi ægrotus induit, præter omnium opinio-

nem meliuscule se habere incœpit, atque adeo ex vulnere conualluit. Cum autem cognitum atque exploratum est, illam fuisse tunicam, quam beatus Didacus olim induerat, omnes miraculum tam magnum eius meritis virtutiq. acceptum retulerunt.

Ioanna Gomez, canis rabiosi morfu percussa furenter usque adeo insanijt, vt vijs publicis præceps rabie ab omnibus, qui obuiam ei fierent, prorsus vitaretur. Tanto furore cum mulier horribilem in modum æstuaret: illius sanandæ homo quidam valde cupidus, aliquid pusillum terræ e beati Didaci sepulcro ad eam asportauit. Propius ad eam accedere metuit: propterea quod capillis horridis et diuulsis, oreq. spumanti rabiem et crudelitatem præ se ferret. Terram vero sacerdoti cuidam tradidit, qui aderat. Is illam partim aqua liquefactam, mulieri propinauit: partim aridam, panno inuolutam, collo eius alligauit. Tum vero confestim ad mentis sanitatem redijt.

Ioannes quidam, corpore toto tumescēs, præsertimq. tibijs: ita tumens, vt incedere non posset: ad beati Didaci sepulcrum delatus, paululum terræ ex eo ad collum cum adhibuisset, tumore depulso, valetudinem diuinitus recuperauit.

Maria Alphonsa, Roderici Alphonsi vxor, diœcesis Toletanæ, ex gulæ inflatione laborans, pectore turgens, humeris, collo, facieq. tumescens, ita vt oculorum aspectu non cerneret, ac præ tumore non posset neque cibum, neque potum sumere: eius commiseratione motus Didacus parochus, intra cuius parochiæ fines illa habitabat, ad remedium ei attulit paululum fragmenti vestis, et exiguum aliquid terræ sepulcri beati Didaci. Vtrumque Mariæ, quæ beati illius viri pietate exardescibat, collo admotum, et alligatum, quam inde pie expetebat, valetudinem integram statim attulit.

In singulos fere annos, serui sui Didaci, posteaquam is ex hoc etiam sæculo migrauit, merita sempiterna Deus, gloriosus in sanctis suis testata esse voluit miraculis: quorum duo, paucis ab hinc annis præclare edita, maxime insignia sunt, vt in præsentī exponam.

Anno a Christo nato millesimo, quingentesimo, quinquagesimo quinto Maria de Pinilla, virgo Hispaniensis, 22-

rallysi et morbo comitiali simul grauiter vsque adeo afficiebatur, vt horas duas, aut tres interdum sensuum expers esset omnium. Acri assiduoq. capitis dolore cruciabatur: febribus nimis admodum molestis æstuabat: ex quodam lateris cruciatu vehementer torquebatur. Aliquando autem vis resolutionis neruorum ita illam inuasit, vt, cum multarum corporis partium vsum amisisset, aspectum præ se ferret foedissime deformatum. Aliam ei similem medici testantur se vidisse numquam. Multis alijs afflictabatur ægrotationibus: quibus menses vndecim pene confecta et consumpta, vbi exquisitissimis remedijs sanari nullo modo potuerat, ad beati Didaci sepulcrum aduecta, eius precibus ac meritis continuo salutem a Deo impetrauit: qui omnem illius morbum depulit, ac suam cuique membro vim restituit. Cuius beneficij memor suam Deo virginitatem vouit, virginalemq. vitam in monasterio sancti Ioannis, quod de la Penitentia vulgo nominant, egit sanctissime.

Anno M D L X I I. Hispaniarum Princeps, Carolus, Philippi II. filius, Caroli V. Imp. nepos, patris atiq. amor et delitiæ, Compluti in Regia cum luderet, e scalis quibusdam supinus cecidit. Quo casu tam vehementer offendit, vt letiferum in capite vulnus acciperet. Graue id vulnus ac mortiferum etiam medici putarunt: cumq. propterea Principis potentissimi, amplissimorum regnorum heredis futuri, ac summa indole pueri salus ageretur: non potuit Philippus pater non esse ingenti ac summa animi solitudine de filio, quem singularem vnice amabat, et in oculis ferebat. Quare nihil non attigit, nihil non egit, nihil non intentauit, vt in tanto vitæ periculo adiumentum Carolo filio charissimo afferret. Medicos peritissimos atque optimos ad pueri curationem vndique adduci iubet. Medicamenta, quæcumque excogitari, et conquiri solertissime poterant, vulneri præsto fuerunt. Verum omnia exquisitissima remedia vicerat morbi vis et grauitas: nisi Regem Catholicum, et eximium catholicæ religionis non modo cultorem, sed propugnatiorem maximum, ac singularem, de filio mæstum et mærentem Deus pater misericordiarum, et Deus totius consolationis respexisset. Desperata igitur a medicis, et ab alijs

res cum esset, pater Rex secessit. Tum vestes lugubres, panni ad Palatij vestitum funebres, funestaq. apparantur omnia: et exequiæ denique, tanto Principe dignæ, diligentissime curantur. Dum in eam funeris curam incumbitur: ilico extitit a Deo salutare consilium, auxilium, et gaudium. Repente enim viri quidam, qui in luctu et mæore erant, cælesti aliquo et diuino instinctu ad beatum Didacum mentem conuerterunt. Postulatumq. tunc summopere est, vt eius corpus ad Principis cubiculum quamprimum adueheretur, et prope eum collocaretur. Quod singulari pietate, celeritateq. incredibili factum est. Corpus ad se pia veneratione delatum, Princeps, qui, morbo ingrauescens, et quasi spiritum agens, per se non poterat, ab alijs subleuatus, humiliter deuoteq. veneratus tetigit: sincera in primis et maxima fide Deum ob illius beati viri merita intime de valetudinis recuperatione precatus. Itaque eo ipso momento, quo Principem medici ex hac vita migraturum prædixerant, meliuscule se habere incœpit: tum, paucis horis elapsis, mirabiliter sancti eius viri precibus sanatus est, summa Philippi patris lætitia, et maxima omnis Hispaniæ gratulatione.

Nec præterea silentio prætereundum est, quod etiam ad beati Didaci sanctitatem spectat, eius corpus, quamquam centum ante annis et amplius in sepulturam traditum erat, tamen quo tempore ad Principem aduectum est, totum, excepta naris particula quadam, incorruptum atque integrum vsquequaque conseruabatur: eamq. ipsam, quam antea, odoris suauitatem iucundissimam retinebat.

Iam demum res illius mirifice diuineq. gestas scribendi finem faciam hoc præclaro miraculo: quod, tabulis publicis obsignatum, vniuersæq. Hispaniæ prædicatione celebratum, Princeps etiam, dum in hac vita fuit, gratissimi animi pietate testatissimum fecit: palamq. et litteris, et nuncijs, et vocibus, tanto Principe vere dignis, professus est, se illius viri Dei precibus ac meritis salutem atque incolumitatem esse consecutum. Reliqua autem, quæ ante, et post hoc maxime illustre miraculum, facta sunt, ad posteritatem annales Ordinis Minorum, et Hispanice, et Italice produnt: præsertim cum non solum populi Hispani vocibus in vulgus dicantur,

tur, sed sermonibus, pijsq. officijs celebrentur Principum virorum: qui maximo concursu beati illius viri sacellum pie in omni ætate frequentarunt: quiq. voti compotes facti, donaria, auro, argento cælata, vestes serico et item auro intextas, aliaq. eius generis opere pretioso ornamenta, ibi quasi impressa ad sempiternam memoriam extare voluerunt, tamquam publica monumenta miraculorum, quæ ipsi iam experti scierunt, et viderunt.

■ Multa autem miracula tam in vita, quàm in morte beatum Didacum edidisse, amplissimus Cardinalis, Episcopus Prænестinus, summa laude dignissimus, Marcus Antonius Columna scribit luculenta grauissimaq. in relatione sua, quam ad SIXTUM QUINTUM, Pontificem sapientissimum et religiosissimum, magna Cardinalium frequentia, habuit. Ex ijs pauca quædam se de amplissimorum collegarum assensu selegisse ostendit: ita tamen vt, quæ, Hispaniensibus monumentis obsignata, inde Romam ad Pontificem missa sunt, centum ac triginta esse, eaq. probari affirmet. Oratione item, quam Pompeius Arigonius, Aduocatus Consistorialis, iurisconsultus disertus, et legum vsu egregie peritus publico in consistorio dixit, ex ijs miraculis nonnulla recensuit: quorum vix milesimam partem se attigisse fateatur. Itaque ea longe plura ego complexus, cum illorum auctoritatem, quæ mihi fuit maximo vsui atque adiumento, secutus sum: tum certissima et clarissima habeo testimonia, non solum publicis litteris, publicis votorum tabulis, publicisq. documentis instructa, sed perpetuo firmata consensu omnium pene populorum Hispaniensium. Quare quæ de beati Didaci miraculis ad posteritatem prodidi, ea, vt dixi, luculentissime testificata, cum certo sciam, nihil habere, quod fictum, quod commentitium, quod apocryphum sit, ea spero vtilia, grata, iucunda, ac salutaria fore omnibus, de fide catholica bene sentientibus. Nunc tandem ad beati Didaci Canonizationis acta venio.

DE BEATI DIDACI CANONIZATIONIS

A C T I S.

P A R S I I I.

ANTI, tamq. singularis ac diuini beneficij magnitudinem Philippus Hispaniarum Rex Catholicus, Caroli pater, grata piaq. memoria prosecutus, iam inde ab eotempore, quo illud beati Didaci meritis a Deo acceperat, summum Pontificem rogare non destitit: vt is, cuius sanctitas vno omnium ore iamdiu celebraretur, et indicijs non obscuris, sed clarissimis miraculis in dies illustrior fieret, rite de more matris ecclesiæ in sanctorum numero adscriberetur. Id tum primum a Pio Quarto, deinde a Pio Quinto, qui successit, post a Gregorio Decimotertio, demum a SIXTO QUINTO, Pontificibus Maximis, tum litteris, tum nuncijs etiam atque etiam maximopere supplex petijt, vt rem totam infra mox ordine enarrabo. Est sapientis scriptoris, ad recte scribendi studium diligentissimi, qui præsertim de Regibus, et Principibus aliquid habet, quod commemorabile, nomineq. dignissimum, litteris mandet: accuratissime perpendere non modo illud totum vniuerse, sed speciatim singula eius momenta. Ita enim fiet, vt, quarum virtutum exempla ad alios, ac potissimum ad posteros imitatione dimanare vtiliter possunt, earum nihil quidquam non modo tacitum relinquat, sed luculenta admodum oratione celebret. Nunc igitur locus postulare, vel potius efflagitare videtur, vt de præstantissima Philippi Regis vere Catholici

narratione maxime consentiens est, eam breui strictimq. tantum attingam, vt cetera deinceps, quæ inter se consentanea sunt, quæq. ad huius meæ narrationis rationem atque vsum pertinent, ordine persequar. Dei dono beneficioq. singulari Philippus I. Regnorū magnitudine et multitudine Rex maximus, opum abundantia amplissimus, copijs potentissimus, prouinciarum et ciuitatum nobilium clientelis florentissimus, nullis fere belli offensionibus, sed victorijs clarissimus, et ab omni denique laude domi militiæq. felicissimus, ea vna gloria longe antecellit, quòd perpetuo cunctis in rebus tum secundis, tum aduersis, atque in tota regia administratione, quæ longe ac late patet, ad infinitaq. negotia pertinet, operam præstat pietati catholicæ et religioni. Si belli motus increpat, ad id fortiter suscipiendum comparat omnia: nullum tamen officium prætermittit pie agendi. Si rerum, quæ maximæ, ac difficillimæ afferunt in summa regia potestate anticipem deliberandi curam, occupationes vndique circumfluunt, prospicit et consulit rationibus earum omnium: at non deserit studium illud, neque negligit, quo exardescit ad sanctissimæ religionis cultum, atque ad bonorum operum pietatem. Summis belli pacisq. curis implicitus, templarum maxima extruxit, ædes cathedrales erexit, Legatos ad sanctorum martyrum monumenta perquirenda misit, eorum sacras reliquias transferendas, resq. ab illis itidem gestas ornatæ ac splendide scribendas, impense curauit, collegia litteraria noua instituit, vetera instaurauit, bibliothecas mira librorum, quos vndique conquisiuit, copia instruxit. Lectissimorum virorum, pietate virtuteq. præstantium, colonias ad vltimos vsque orbis terrarum fines deduxit. Sed cetera omnia, quæ longe plura sunt, quæq. vberimos commentarios, vel potius magnarum vigiliarum opus desiderant, missa iam facio, ne longius digrediar: cum in primis hæc ipsa de beato Didaco in sanctis adscribendo cura perpetua, quam neque in tanta temporum varietate, neque in maximis bellorum incendijs vnumquam Rex deposuit, satis per se ipsa est ad id, quod proposui. Non motus Bæticæ Regni, non tumultus Belgici, non arma Turcica, non belli contentio de Regno

quæ vel ad iuris administrationem, vel ad belligerandi rationem, vel ad vniuersam tot regnorum gubernationem spectarent, potuerunt tam longo temporis interuallo religiosum animum Regium, pietatis ardore incitatum, retardare, aut impedire, quominus rem, de beati Didaci Canonizatione susceptam, recte conficeretur. Inmo in multis varijsq. occupationibus, in quibus ingentior sollicitudo esse solet, non modo non intermisit, sed vsque adeo rei conficiendæ studium incendit, vt nullo vmquam tempore conquieuerit, nisi ea perfecta. Negotium Pio Quarto Pontifice Rex suscepit: Pio Quinto, et Gregorio Decimotertio, ad ecclesiæ gubernacula sedentibus, diu sustinuit: demum SIXTO QUINTO Pontifice, ad quem illud diuino consilio prouidentiaq. reseruatum erat, pie confecit, vt proxime exponam vberius. Valetudinis incommodæ, ex qua Carolus Princeps periculose laborarat, recuperatio admirabilis in Pontificatum incidit Pij Quarti: ad quem binas litteras, vnas Philippus pater, alteras Carolus filius, pridie calendas Martij, anno M D L XIII. scriptas, easq. pietatis plenas dederant. Significarant enim ijs singulare beneficium, quod beati Didaci precibus a Deo Optimo Maximo, proxime acceperant: eamq. ob rem supplices summopere petierant, pro Dei ipsius gloria eum, cuius meritis illud sibi concessum erat, in sanctorum numerum referri: cum alijs quoque quamplurimis esset miraculis collustrata, et plane perspecta illius sanctimonia vitæ, quam in terris cælestem egerat, diuinis virtutibus. Religioso igitur desiderio Canonizationis, Rex Catholicus, ardentissime inflammat, voluit item ea ipsa de re tota ad Aloysium Requesens, oratorem regium suum, litteras vberiores Romam mittere: quibus ad rem conficiendam diligentissime instructus, cum Pontifice coram ageret nomine regio ita sapientissime et studiosissime, vt maxime restanti ponderis geri ab eo potuisset. Postero autem anno, qui annus fuit millesimus, quingentesimus, et sexagesimus quartus, vt negotium, quod tantopere, incensoq. pietatis studio ad exitum perduci, vterque pater, et filius concupierat, demum recte ac rite conficeretur, speciatim Aloysio oratori mandatum per litteras dederat, eodem anno scriptas VII.

Idus Februarij . Vbi mandatum Regium , recte obsignatum , Orator accepit : in Consistorium proximum ad Pontificem venit , a quo summa prece id postularat , vt fidei , vitæ , sanctitatis , virtutum et miraculorum beati Didaci causam , quam summatim cognoscerent , quibus mallet , Antistitibus Hispaniensibus delegaret . Beatus autem Didacus vt in sanctorum numero ascriberetur , crebris id litteris efflagitatum est : quæ diuersis temporibus cum ab alijs , tum ab ecclesiâ Tolertana , a magistratibus Complutensibus , Complutensiq. vniuersitate , et ab omni ferme Hispania scriptæ sunt quàm diligentissimè . Sed vbi , lecto mandato Regio , Pontifex Pius Quartus , iustæ petitionis causas ab Oratore cognouit , rem non differendam censuit .

De causæ delegatione facta , a Pio Quarto Pont.

Cap.

I 1.

ITaque Calendis Maij anno M D L X I V . amplissimis Cardinalibus , Ioanni Morono , Episcopo Prænestino , Ioanni Michaeli Saracenio , tit. S. Anastasiæ , Michaeli Alexandrino tit. S. Sabinæ , Clementi tit. S. Mariæ in Aracæli , Presbyteris , et Vitellotio Vitellio Diacono S. Mariæ in Porticu , id negotium tanti ponderis delegauit : eamq. facultatem præterea adiunxit , vt ex delegationis illius Apostolicæ auctoritate alios , quoad opus esset , ad causæ cognitionem subdelegare possent . Cuius rei nomine litteræ Pontificiæ instar Breuis confectæ sunt . Ij vero prompta voluntate , animoq. ad obediendum paratissimo , delegatam sibi causam susceperunt : verum maxima locorum distantia , et grauissima negotia , quorum occupationibus impediti , ab vrbe abesse non poterant , fecerunt , vt facultate Apostolica vsi , illam subdelegarint . Tertio igitur Nonas Maij , eodem anno , re mature deliberata , hos tres Episcopos , Seguntinum , Segobiensem , et Conchensem , delegerunt : quibus per litteras , quarum exemplum in actorum canonizationis tabulas publicas relatum est , illam commiserunt , et mandarunt , facta etiam potestate , vt ipsi tres simul , vel saltem duo eam cognoscerent . Allatis ijs subdelegatæ causæ litteris . Episcopi Complutensium

venerunt, vbi centum ante annis beatus Didacus decesserat. Eo loci cum de illius sinceritate fidei, vitæ religiosæ consuetudine, virtutum meritis, miraculis, populiq. in eum pietate, accuratissime riteq. ad præscriptum a probatissimis viris perquisissent, et cognouissent: acta cognitionis, summatim confecta, recte obsignata, Romam miserunt.

De altera delegatione a Pio Quinto, facta. III.

FACTVM est interea, vt Pius Quartus Pontifex diem suum obierit, nec potuerit rem conficere, quam Rege, et Principe Hispaniarum efflagitantibus, aggressus erat. Proxime in Pontificatum ei successit Pius Quintus sanctæ memoriæ: qui causæ huiusce statum publice in consistorio ad se referri voluit. Quo audito illam ijs ipsis Cardinalibus iterum delegauit, tum præterea Ioanni Baptistæ tit. S. Clementis: quem in locum suum subrogauit, vt quod ad acta recte conficienda reliquum esset, ab ijs perficeretur. Itaque ij, procuratore fisci, vt moris est, citato litteras compulsorias et remissorias rite decernunt: quas illis ipsis Episcopis scripserunt, quorum fidei, integritati, et sapientiæ demandata antea causa fuerat. Eam autem ob rem cum Philippus Rex, et Carolus Princeps Ambrosium de Morales, presbyterum Cordubensis diœcelis, virum bonum, et hominem doctum, procuratorem constituissent: is illas litteras **V I I I.** Idus Februarij anno **M D L X V I I.** Episcopis legitime reddidit. Tum subdelegati iudices, causam ordine iudicij, persecuti, vocato procuratore fisci Sedis Apostolicæ, Petro Martinez, Canonico Seguntino, qui speciatim ad hoc negotium delectus erat, rem totam, certis quæstionibus præscriptam, a tribus et octoginta testibus, spectata fide et integritate viris, accurate inquisierunt: testimoniaq. eorum certa atque explorata, et item scripta, quæcumque ad rei, de qua quærebatur, testificationem opus esse videbantur, diligenter conquisita, quæ inueniri potuerant, recte obsignata, et cetera rite confecta, Romam miserunt: vbi pridie idus Augusti, anno **M D L X V I I.** reddita sunt omnia, eaq. more iudiciali recognita et interpretata. Omnibus igitur quæstionum articulis absolutis, reli-

quus erat actus canonizationis , ad quem integre sancteq. conficiendum etsi desiderio incredibili Pius Quintus beatæ memoriæ Pontifex exarserat , tamen incidit deinceps in tempora reipub. Christianæ turbulentissima , difficillimaq. negotia : quibus toto Pontificatu distentissimus ad exitum rem perducere non potuit , quam totis in Christo visceribus ardentissime concupierat . De repente enim Galliæ tumultus extiterunt , quodam hæreticorum furore , quasi repentino incendio excitati : tum subito inflammatum est etiam bellum formidolosum Turcarum : aliaq. simul mala , magnopere pertimescenda , populi Christiani ceruicibus vndique imminebant , quibus præcauendis ac propulsandis occupatissimus optimus Pontifex , vix , vel potius ne vix quidem aliquando respirare potuit . Plurimis demum laboribus pro ecclesia Dei Pius Quintus perfunctus , ex hac vita cessit : cui in Pontificatum Gregorius Decimustertius subrogatus est . Et quamquam aliquot ante annis Carolus , Hispaniarum Princeps , obierat : nihilominus tamen eius obitu tantum abest , vt Philippi patris desiderium in re conficienda refrikerit , vt ardentiori voluntate incitatus , eandem inflammatorii studio procurasse videatur . Sed tam accenso per se Regis animo , multisq. rationibus ad rei optimæ procuracionem inflammato , cur Gregorio Pontifice nihil confectum sit , non video , nisi factum hoc esse a Domino , vt canonizationis huius actus ad SIXTI QVINTI Pontificis tempora reseruaretur .

Divino consilio ad SIXTI QVINTI Pontificis tempora actus canonizationis reseruatus est. I V.

NIHIL immensa sua sapientia Deus efficit sine summo consilio , æquitate , ratione . Cum igitur aliquid a Deo fieri perspicimus , causa indaganda est , si possumus : si non possumus , nihil tamen ab eo sine causa agi , nobiscum ipsi constituere debemus . Iam tanto temporis interuallo , tam ardenti studio , incredibiliq. regia pietate procuratum est , ac maximopere efflagitatum , vt beatus Didacus , sanctitatis et miraculorum laude clarus , nomine , imitatione , et memoria sempiterna dignissimus , in sanctorum numerum referretur :

id numquam factum est tamen , sed diuinitus S I X T O Q V I N T O referuatum esse videtur . Diuini huius consilij causas omnes fateor me nescire : hoc vnum autem scio, a Deo non sine ratione factum esse , vt canonizationis actum his præsertim temporibus Pontifex religiosissimus , et ecclesiæ non solum ædificandæ atque communiendæ , sed propagandæ cupiditate diuina flagrans , S I X T V S Q V I N T V S demum celebrarit, non sine summa, vereq. Pontificia, ac perpetuo commemoranda pietate : quam lacrymis etiam profusis expressit, vt , cum locus erit, ordine perscribam . Verum et si in rebus diuinis temere perscrutandis curiosus neque sum, neque esse volo, quoniam video me certis finibus circumscriptum, quos transilire minime licet : nihilominus non tam excors esse debeo, vt extimescam, si quas videre possum, explanare causas eius rei, in qua tantus diuinæ prouidentia, diuinique ac singularis beneficii splendor vndique elucescit. Omnibus enim fere temporibus Deus Optimus Maximus Hispaniam respexit : quam si sæpenumero florentem intuemur , aliquando rursus plurimis laboribus afflictam , et immanium nationum barbarie percussam , et prope depositam cernimus. Id omne factum est diuino consilio . Quo primum tempore Euangelium disseminari cœpit, tum a Iacobo, et Paulo Apostolis religionis Christianæ illa sata semine, post a sanctissimis illis viris septem, quos beatus Petrus, Apostolorum Princeps, de fide paceq. Legatos, ab vrbe Roma miserat, exulta etiam diligenter, radices in agro Domini alte agere cœpit : vt, quod diuino consilio effectum est , deinceps Pontificum Romanorum, Anteri, Lucij, Melciadis, et aliorum, qui per litteras et doctrinæ, et disciplinæ Christianæ præcepta disseminarunt, cultura propagaretur egregie . Sed nefarium superstitionis semen Marcus quidam Ægyptius intulit, itidem Vigilantius hæreticus fecit, gensq. præterea Gothorum, omni barbarie immanis, et hæresis Arianæ crimine contaminatissima, vastitatem inuexit . Neque id in tanta illorum temporum calamitate sine causa factum est, vt Hispanorum hominum scilicet et pietas exploratior esset, et virtus illustrior, et synodorum celebritatibus prouincia non modo clarissima fieret, sed instructissima tum ad retinendam religionem ca-

tholicam, tum ad propulsandas hæreses . Non defuerunt enim illis formidolosus temporibus Reges, et Antistites, qui sanctæ sedis Romanæ auctoritate concilia quàmplurima coëgerunt : quibus actum est diuinitus, vt, si qua per hostium vim et iniuriam suscepta est, macula deleteretur . Eam aliquando labefactatam, et pene collapsam nouorum hominum colluue videnius : breui tamen eandem instaurauit Deus salutaribus epistolis, omni præsidio cumulatis, quas sanctæ memoriæ Pontifices, Siricius, Hormisdæ, et Gregorius, illuc necessario eius tempore miserant . Arabum subita tempestate pene illam euersam restituit Deus, qui Pelagium Regem dedit, summa virtute præstantem, qui hostem ex turbauit, profligauit, deleuit . Ac præterea voluit Deus Hispaniam difficillimo quoque tempore tam barbarorum hostium impressionibus sæpius afflictam, magnas perferre calamitates, vt diuturno laborum vsu exercitata, et sacrosanctæ sedis Apostolicæ auxilio, quod in tanta temporum varietate experiundo cognouit, communita, demum floreret, non opibus solum, sed laude cum omnium virtutum, tum gloria religionis catholicæ . Sed hæc vniuersæ, illud iam speciatim dicendum est, quod rem propositam maxime attingit, in singula tempora, quibus Pontifex aliquis nomine SIXTUS ecclesiæ gubernacula tenuit, Hispaniam accepisse, quod magni beneficij loco putandum est . Neque ab vltimis illis Sixti Primi, et Secundi ætatibus id altius repetam, cum longum nimis esset : sed ad sæcula, quæ recentiora multo sunt, venio . Nam Sixto Tertio Pontifice, Attilæ, Gothorum Regis, omnia diuina et humana permiscentis, audaciam Turismundus Hispaniæ Rex fregit, copiasq. eius deleuit . Catholici nomen, quod augustissimum est, quodq. fidei et pietatis regiæ insignæ, olim in synodis Toletanis institutum, Apostolica auctoritate renouatum, Sixtus Quartus Pontifex Ferdinando et Elizabethæ Regibus ob præclara rerum pie gestarum merita tribuit . Et vero, quod diuinum atque immortale munus extitit, sanctæ Inquisitionis officium salutaribus consilijs in ea instituit ad orthodoxam fidem tuendam, hæresumq. tempestates depellendas : quarum fluctibus multæ deinceps aliæ prouinciæ, olim religionis catholicæ studio nobilitatæ, nau-

fragium fecerunt et opum, et veræ Christianæ pietatis, cuius sanctissimo nomine gloriabantur. Est igitur diuino consilio factum, vt canonizationis huius actum optimus religiosissimusq. Pontifex SIXTVS QVINTVS rite conficeret, cui non sine ratione causaq. ille referuatus videtur, cum ob alia multa, tum etiam, vt Hispaniam aliquo singulari beneficio condecoraret: quod itidem diuina prouidentia alios singulos, qui præcesserant, Sixti nomine Pontifices fecisse demonstrauit. Hoc a Deo factum est, vt ordinis Franciscani beatum Bonauenturam, sanctitatis nomine illustrem, Sixtus Quartus, eiusdem ordinis in sanctorum numerum referret: itidem de beato Didaco, illius ipsius ordinis obseruantissimo viro, et sanctimonix laude claro a SIXTO QVINTO, qui seraphicæ etiam religionis est, statui ac fieri voluit. Ille Federico Tertio Austrio, Imperatore efflagitante, hic Philippo eiusdem augustissimæ familiæ Principe, et Rege Maximo petente summopere, in sanctis ascriptus est. Hæc, atque adeo longe plura si quis recta reputabit via, facile intelliget, quod proposui. Verum SIXTI QVINTI sapientia, pietas, consilium, æquitas, et rationes spectandæ iam sunt, quibus canonizationis huiusce actum confecit.

De pietate, æquitate, consilio, et rationibus, quibus SIXTVS QVINTVS canonizationis actum celebrauit. V.

D I V I N O igitur consilio motus SIXTVS QVINTVS, rem tamdiu expetitam concedendam statuit. Enixe enim eam, vt narraui, Philippus Rex tamdiu petebat: et item Toletana ecclesia, Magistratus Complutenses, Collegia piorum hominum, denique Hispani omnes, Regis optimi exemplum securi, maximopere obsecrabant. Rem eandem, quæ postulabatur, Pontifex sapientissime vidit: vtq. est actionum æstimator acerrimus, iustam illam quidem, piam, ac sanctam perpendit. Plurimi igitur ponderis erant, et Regis in primis postulantis ratio, et rei tam sanctæ petitio, plena iustitiæ, et æquitatis. Nam id æquissimum erat, vt quem vita omnis sanctum significauit, et quem tanta miraculorum vis in cælis sanctorum consuetudine frui declarauit, eum in

illorum numero Apostolica auctoritate ascriptum, in terris ecclesia debito honore coleret. Sed hic non possum tacitam præterire sapientiam Pontificis, qui tam multa simul prospexit, cum canonizationis actum suscepit. Seruiendum enim erat gloriæ Dei, quæ in ea actione maxime splendescit: seruiendum præterea consolationi ecclesiæ, quam, tamdiu turbulentis hæresum tempestatibus agitatum, tantisq. malis varie percussam prospiciebat, et omnia denique doloris plena, videbat, cum vulnera, reipub. Christianæ vndique inflicta, cerneret. Eo vno facto, quam animo conceperat, miram omnibus alacritatem addidit. Mærore debilitatas prouincias, et ciuitates, quasi in mæstitia iacentes, recreauit: hominum religiosorum collegia, tamquam diuturno languore obtorpescentia, ad pietatis Christianæ exercendæ vsum, studiumq. alacrius excitauit: ordinis autem seraphici conuentus, pene diu feriatos, ad præclaras illas et præstabiles beati Didaci virtutes hilariter animauit: bonorumq. omnium animos, prope fractos, atque afflictos erexit: et malorum, præsertim hæreticorum, temere ac perditæ gestientium furorem, rabie quadam exultantem repressit. Ad hos vberriimos pietatis fructus, qua est summa charitate, diuinaq. sapientia, Pontifex cum solemne canonizationis officium referri iam inde ab initio viderit, magno exarsit desiderio rei conficiendæ. Non defuerant tamen, qui rem differri suadere cenabantur, nescio quibus rationibus, quæ inanes sunt, ne dicam, aniles et superstitiosæ. Non enim verum est, neque cum pietatis officio consentaneum, quod vulgo dicunt, Pontificem breui moriturum, vbi aliquem in sanctorum numero ascripserit. Imo contra perspicue manifestum fit exemplis plurimorum Pontificum. Alexander Tertius Pontifex in sanctorum confessorum ordinem anno millesimo centesimo sexagesimo quinto Bernardum Clarauallensem retulit: postea tamen vixit annis quindecim, cum alios etiam quattuor, et in ijs præsertim Thomam Cantuariensem anno millesimo centesimo septuagesimo quarto in beatorum martyrum numero ascripserit. Idem affirmari licet de Gregorio Nono Pontifice: qui annis postea tredecim obiit, quàm beatum Dominicum, ordinis Prædicatorum auctorem, et paren-

tem, in sanctis annumerarat, cum seraphicum Franciscum etiam, et item alios quattuor deinceps in eorundem numerum posuerit. Res ex Pontificijs annalibus in promptu est, ac præterea rationes multæ sunt, quæ liquido constant: ideo iam nihil attinet, cur pluribus demonstretur. **SIXTVS** igitur **QVINTVS**, qui pietate, religione, sanctissimisq. pastoralis suæ sollicitudinis rationibus omnia metitur, religiosi animi sui ardore inflammatus, cum cetera, quæ mox narraui, sibi ad animum in re efficienda proposuerat, tum illud etiam potissimum, ut et Hispaniam tanti muneris lætitia exhilararet, et in primis Philippum Regem Maximum, de ecclesia Dei optime meritum, tam immenso studio canonizationis actum, tamq. diu pie efflagitantem. Profitebatur Rex, summis in negotijs, difficillimisq. conatibus, se, beato Didaco cælesti patrono et deprecatore, a Deo maxima adiumenta, beneficiaq. plurima esse consecutum. Instabat bellum Anglicum, et illud quidem difficile ac periculosum, quod contra perditissimam et profligatissimam feminam, omni imbutam scelere, omniq. hæresis labe inquinatissimam, Elizabetham, dominatu tyrannico illud Angliæ regnum diu nimis opprimentem, ac nefaria quæque contra ecclesiam catholicam bonosq. omnes molientem, Rex pietate ductus, et iustissimis causis motus, sibi gerendum statuerat. Belli instrumenta innumera cum Rex parasset, classem ingentem ornasset, atque instruxisset, et classicorum militum copias magnas coegisset: tum Pontifex **SIXTVS QVINTVS** ad iustissimum bellum, quod iam affectum, diuina in primis ope recte confici breui posse sperabat, opus etiam esse vidit cælestibus potissimum defensoribus: quos beatus Ambrosius Mediolanensis, cum ab impia Iustina vexabatur, se in tanta perturbatione ambire dixit. Oportuno igitur tempore, ut est egregia, diuinaq. sapientia, Pontifex in sanctorum numero beatum Didacum constituendum censuit, in cuius meritis Rex tantopere confidit. Et quoniam canonizationis actus plenus est mysteriorum, ac rituum, eamq. ob rem maxime solemnis, et proprie Pontificius: quàm rite, et recte, atque ex instituto moreq. sanctissimo cum Pontifex celebrarit, id planum fiet commemoratione rerum, quæ mox ordine explicabun-

cabuntur . Verum aliquid me summam oportet præfari de canonizationis antiquitate et celebritate : cum qua omnis reliqua deinceps narratio apte cohærebit .

De canonizationis instituto, usu, et rationibus . V I.

IAM inde ab initio nascentis ecclesiæ, institutum canonizationis esse cœpit, ut a falsis veri martyres internoscerentur . Tum enim primum sanctus Clemens Pontifex et martyr, Notarios septem creavit, quos in eam curam incumbere iussit, ut res gestas martyrum litteris mandarent . Viros autem esse voluit, qui et spectata fide, et probitate, et doctrina antecellerent: quique omnem in munere commissio diligentiam adhiberent . Anterus præterea Pontifex deinceps hoc statuit, ut eorum acta non modo conscriberent, sed etiam conquirerent quam diligentissime . Et vero Fabianus Notariis illis septem adiunxit Diaconos totidem: quorum etiam testimonijs niteretur rei gestæ veritas . Eadem plane omnia decrevit Urbanus Primus, atque reliqui, qui proxime successerant, Pontifices . Quam ob rem ij Notarij ad summum Pontificem referebant de singulis, qui ex actorum veritate poni di essent in martyrum numerum . Commemorabant autem res gestas, cruciatus, fortitudinem, constantiam, dimicationes, vere pro fide susceptas, et necem, quam pro Christi Domini gloria obierint . Hæc igitur tria, nimirum gravitas virorum, quibus de martyrum factis scribendum erat, investigatio diligens, et testimonium Diaconorum septem, co spectabant, ut veri tantum martyres, reiectis ceteris, qui pseudomartyres erant, in martyrologij tabulis ascriberentur . Principio enim orientis religionis Christianæ non defuerant homines hæretici, nec vero schismatici, qui cum tormentis ac mortem Christi nomine subire viderentur, eos tamen a fide orthodoxa, et communione catholica alienos, non recepit ecclesia Dei: quoniam ex Patrum sententia quidquid aliquis, qui extra ecclesiam est, patitur, non martyrium, sed perfidiæ poena censetur . Erant vero aliæ etiam causæ, atque rationes, quare necessaria erat omnis vel diligentissima indagatio, ut re vera quis in martyrum numerum poni rite posset . Nam in Africa ex Diocletiani edicto: qui sacros codices

tradere noluerunt, cum eam ob causam martyrium subierint, eos martyrum cultu atque honore dignos censuit Mensurius, *in Brenie coll. 3. diu si 6. 4.* Episcopus Carthaginensis, ut rem totam sanctus Augustinus enucleate perscribit. Alios autem facinorosos fisci. debitores, qui, illius vexationis occasionem nacti, quoniam vita acerbissima priuari mallerent, propterea quod grandi ære alieno obstricti essent, ultro sponteq. sese persecutoribus offerebant, sacraq. volumina, quæ tradere recusabant, se habere mentiebantur, in martyrum numero censerì, idem Mensurius vetuit. Eamq. ob rem Opratus Mileuitanus Lucillæ factiosæ *Opr. li. r. const. Par.* feminæ narratione demonstrat nefas esse venerari reliquias alicuius martyris, non vindicari, nimirum non probati et recepti. Itaque perneccessaria fuit de martyribus etiam, eorumq. fide et charitate perquisitio. Ab ijs autem initijs profectus sanctorum canonizationis usus, in dies progressionibus suis auctus, magnam requirit solemnitatem, omni vel diligentissimo indagandi studio exquisitam. Elapsis enim beatissimorum martyrum temporibus fuerunt multæ canonizationis causæ. Neque in præsentì necesse habeo commemorare omnia sæcula sanctorum, quos sine dubio gloriæ Domini participes effectos, catholica veneratur ecclesia. Sed cum aliquando hominum fraudibus, ut mox narraui, dolisq. occurrendum fuerit: tum etiam superstitioni prospiciendum erat imperitæ multitudinis, quæ facile interdum falli decipiq. potest assimulata quadam specie sanctitatis. Hermanus quidam, iam annorum viginti spatìo sanctus vulgi opinione putabatur, venerationeq. propterea colebatur. Sed habita de eo inquisitione diligentissima, Bonifacius Octauus Pontifex exhumari iussit, cum, quem sanctum vulgo opinabantur, eum hæreticum comperisset. Accessit etiam alia causa, quæ maximi momenti est. Obuiam enim eundem sæpenumero fuit quarundam familiarum ambitioni, humanoq. affectui: quo factum est nonnumquam, ut hic parentis, ille filij, alius fratris, alius amici, ex hac vita pie decedentis, tamquam sancti, patrociniū publice imploraret. Quæ res tum ambiguitatem, tum confusionem ac perturbationem sæpius peperit: cum idem a quibusdam, uti sanctus, coleretur, ab alijs irridere. Hinc spiritus priuatus, et ambiciose diligentiæ

quam sibi homines arrogarant, diuine sapientissimeq. coërcuit sancta ecclesia Dei. Ac præterea, vt et sanctis honorum accessio fieret, et fidelibus certa, explorataq. veritas de eorum gloria afferretur: mos ritusq. solemnissimus, Spiritu sancto auctore ab ea introductus est canonizandi sanctos statim cærimonij, quæ in præsentia inuiolata obseruantur ad præscriptum librorum ritualium. Neque enim tanti ponderis negotium, quanti est sancti canonizatio, cuiquam vel Patriarchæ, vel Primati, vel Metropolitano, Episcopo, sed soli Põtifici Romano commissum est: qui summam diuinamq. ecclesiæ regendæ et gubernandæ potestatem habet. Quo in munere is, vt Pontifex, Vicariusq. Christi, neque fallere, neque falli potest, quia non prudentiæ suæ innititur, sed regitur prouidentia Dei: qui ecclesiam spiritus sui lumine illustrat, ac dirigit, vt non erret, sicut promisit ijs verbis: Spiritus Paraclitus, quem mittet pater in nomine meo, docebit vos omnem veritatem. Cuius singularis prouidentie argumento certissimo satis illud est, quod numquam labefactata, neque infirmata est fides, ab hominum testimonijs, semel in ijs canonizationis iudicijs suscepta, vt disertissimi viri rem totam non probabiliter solum, sed necessario demonstrant. Præterea canonizationis munus, quoniam maturæ deliberationis est, non ilico peragitur, sed mora interposita, vsque adeo vt in annos plurimos diutius differatur. Nam quo maius negotium est, eo maturius deliberari debet. Christus Dominus cum Lazarum ad vitam reuocauit, non confestim id fecit, sed multas prius cærimonias adhibuit. Pontifex igitur in canonizatione quàm sapientissime agit: qui, etiam atque etiam sæpe a Regibus, Principibus, alijsq. primarijs viris, aut a ciuitatibus, nationibusq. omni summa prece rogatus, quo splendidius veritas elucescat, eam actionem in longius tempus ducit. Id quod Eugenius Quartus fecit, cum de Bernardini Senensis solemnem adscriptionem ageretur: itidemq. Innocentius Quartus de Stanislao martyre. Hic annis post eius martyrium centum et septuaginta, ille longe diu post obitum in sanctorum numero est ascriptus: cum a ceteris etiam, qui præcesserant, Pontificibus res antea prolata sit. Ac præterea illius, qui verbo et opere Christum Dominum confessus, et

cap. 1.
de Rel.
et ven.
sanctis.

Ioan. 14.

Ioan. 11.

uine gestarum laude clarus, in sanctis dignus est qui annumeretur, vitæ innocentia, morum sanctimonia, virtutes, miracula inuestigantur diligenter. Idq. inuestigationis officium, non omnibus committitur, sed religiosissimis ecclesiæ Antistitibus, viris sapientissimis, rerumq. gerendarum vsu peritissimis. Et quo exploratius sit id, quod quæritur: aliquando factum est, vt quæstionum, quæ ad canonizandi rationem, vsuq. attinent, acta fidei et diligentia eorum potissimum Cardinalium concredita commissaq. sint, qui illius sancti, de quo ageretur, canonizationi maximopere refragarentur. Iam vero Innocentius Quartus de sancti Stanislai vita inquirendi curam delegauit Ranaldo, Cardinali Ostiensi, illius canonizationem valde admodum impediendi: qui deinceps, re tota perspecta, suffragatus est mirifice. His solemnibus institutis et alijs, quæ ordine infra perspicua erunt, de beato Didaco, in sanctorum numerum referendo SIXTVS QVINTVS Pontifex egit, vt omnia solet, tum religiose, tum sapienter.

De actis huius causa, in vrbe recognitis, et comprobatis. VII.

CANONIZATIONIS autem huius causa, quemadmodum ante narraui, cum in eo statu versaretur, vt illius acta, quæ iudices delegati in Hispania confecerant, recte ob signata, inde Romam perlata essent: Philippus Rex, qui tamdiu non assecutus erat, quod summopere expetierat, per oratorem suum Regium, Henricum Gusmanium, Comitem de Oliuares, virum genere illustrem, et virtutum laude clarum cum sanctissimo D. N. SIXTO QVINTO Pontifice precibus agi voluit, vt res, diutissime dilata, tandem rite conficeretur. Id supplex orator regio nomine, maximopere petijt, quod pro pietatis, æquitatisq. ratione Pontifex, qua est summa benignitate, libenti gaudentiq. animo concessit. Itaque vt recte atque ordine res tanti ponderis, ac momenti gereretur: optimum factu putauit, eam sapientibus, vsuq. peritis hominibus speciatim delegare. Eamq. ob rem e Rotæ Auditoribus duos delegit, Roscium Decanum, et Robusterium, ambos iuris scientia eruditissimos viros, iudi-

cesq. integerrimos . Iis præcipuo , vt moris est , rescripto Pontificio , cui manu sua Pontifex subscripserat , quarto Calendas Iulij , anno M D X X C V . dato , negotium mandauit : vt huius causæ acta , ab Hispania Romam allata , viderent , cognoscerent , atque expenderent in primis , an quæstiones rite habitæ essent , an item legitima testimonia , idoneaq. ad probationes , decernerentq. item inter se de ijs omnibus , tum referrent . Qui vbi aliquot post mensibus magna cum diligentia , quam adhibuerunt , omnia perspexerunt , et considerarunt , maturaq. deliberatione inter se statuerunt , ad Pontificem singula retulerunt , certis capitibus distincta , vt mox infra exponam .

- I. Causæ acta esse legitime tum recognita , tum interpretata .
- II. Testes ex litteris remissorijs , recte riteq. interrogatos : et quæstiones de ijs legitime habitas esse .
- III. Eos testes nulla exceptione summoneri , sed maxime idoneos ad faciendam fidem .

IV. Testes præterea , litterarum remissoriarum auctoritate , adhibitos , fuisse legitime atque ex præscripta ratione , recte interrogatos : et præterea quæstionum aliarumq. scripturarum monumenta , recte exscripta esse , fidemq. et probationem asserre .

V. Librum , de miraculis inscriptum , quo scilicet beati Didaci miracula centum et triginta explicantur , ex archiuio Complutensis conuentus S. Mariæ Iesu desumptum , probationum vim præbere , et recognitum , vt per exemplaris vetustatem fieri potuit , fidem facere : et reliqua item duo , et quinque foliorum fragmenta , e pago sancti Nicolai , patria beati Didaci , perlata .

VI. Constare item , beatum Didacum , in eo pago natum , ordinis sancti Francisci laicum professum , ex hoc sæculo migrasse anno M C C C C L X I I I . vitam egisse piam , religiosam , sanctam : illum morum sanctimonia , castitate , humilitate , charitate , eleemosynarum largitione , commiseratione , et egregia , mirandaq. erga pauperes Christi liberalitate , aliarumq. virtutum splendore diuinitus illis sæculis præluxisse : multa pro gloria Dei perpassum esse , eamq. ob rem et in vita , et post obitum , omnium , qui

illum norant, opinione sanctum putari, piaq. veneratione coli: eius corpus in ecclesia sanctæ Mariæ Iesu loco recondi, quod sacellum appellant beati Didaci nomine.

VII. Constare item illum, multa ætate prouectum, diem suum obiisse pridie Idus Decembris, anno a Christo nato
M C D L X I I I .

VIII. Omnium sermone, et prædicatione illum, dum in hoc sæculo fuit, sanctitatis nomine celebrari.

IX. Idem testatissimum fieri libro miraculorum, idq. testimonijs quàm plurimorum, qui illum de facie norant, eiusq. fere assidua vñ sunt consuetudine.

X. Testificari multa miracula, et beneficia diuinitus hominibus diuersi generis et loci facta meritis et precibus beati Didaci.

XI. Præcipua etiam, atque singularia miracula testata, et probata esse, præsertim, quod narratum est de serenissimo Carolo, Hispaniarum Principe, et item de Maria Pinilla, paralytica.

XII. Alia multa nota, et testata esse ex libro miraculorum, quem mox commemorauimus.

Hæc Auditores Rotæ iudices delegati ad Pontificem ordine retulerunt: tum quæcumque præterea ad canonizationis actum pertinerent, recte ac legitime instructa parataq. esse omnia exposuerunt.

De Cardinalibus, delegatis etiam iudicibus recognitionis actorum huius causa. V I I I .

I S omnibus auditis, S I X T V S Pontifex, quo maturius cuncta peragerentur, in consistorio, quod decimo Calendæ Februarij anno M D X X C V I I . habuit, amplissimis octo Cardinalibus, Alexandro Farnesio, Collegij Decano, Episcopo Ostiensi, Marco Antonio Columnæ, Episcopo Prænestino, Michaeli Bonello Alexandrino tit. S. Mariæ supra Mineruam, Iulio Antonio Santorio tit. S. Bartholomæi in Insula, Antonio Carafæ tit. SS. Ioannis et Pauli, Constantio Sarnano tit. S. Petri in monte aureo, Presbyteris, et Ferdinando Mediceo, Diacono S. Mariæ in via lata, Hieronymoq. Mat-

theio, Diacono item sancti Adriani, id præcipue mandauit, et delegauit, vt quæ ab Auditoribus relata essent, omnia singulaq. accuratissime cognoscerent: itidemq. perspicere, et considerarent, quàm diligentissime possent, quæcumque in negotij huius grauissimi rationibus considerari oporteret. Tum ij causam delegatam statim aggressi, vt viri sunt summa sapientia, iudicioq. præstantissimo, in ea quemadmodum ceteris in rebus solent, et religiose, et pie, et æquissime se gesserunt præclara cum laude. Farnesius igitur Decanus, tertio Nonas Februarij, congregationem delectorum Cardinalium habuit, in qua primum de re delegata agi coeptum est. Rotæ Auditores, Roscius, et Robusterius, præsto fuerunt ad causam: de qua retulerunt, se illius acta vidisse, recognouisse, et perpendisse omnia diligenter, prout summam, de more canonizationis, certis capitibus comprehensa, singula contineri dixerunt. Hæc breui cum coram exposuissent, actorum exemplaria Cardinalibus tradiderunt, et summam itidem capitum, quam ipsi confecerant. Postea vero quàm illi abierunt, in eam deliberationem, matura consultatione agitatam, Cardinales venerunt, vt et omnia illa acta denuo recognoscerentur ordine, quo Rotæ Auditores vsi erant, et singulæ præterea positiones, quas, inde desumpta, illi attulerant, studiose cum actis collatæ, examinarentur. Quare actorum et summariorum exempla confici, singulisq. Cardinalibus tradi: eorum autem exemplar a Notario recte asseruari iussum est.

De Congregationibus eo nomine habitis.

I X.

DEINDE statas alias congregationes delegati iudices, Cardinales habuerunt: quibus de tota causa ordine actum est. Fuerunt autem eæ omnes numero tredecim, in quibus præsertim iurisperiti, grauitate et doctrina præcellentes, cum vsu venit, præsto fuerunt ad consilium. Primum acta causæ, in Hispanijs confecta, quæ Auditores Rotæ, certa, ad fidemq. faciendam idonea decreuerant, aliaq. ea diligenter recognita, et alia quæcumque id generis, ad canonizationis actum pertinentia, Cardinales cum tota summa di-

turnis consultationibus habuissent , omnia maturissime comprobauerunt . Postea singulas positiones illas , summam ex scriptas , et collectas , quas Auditores attulerant , etiam atque etiam cum aduocatis consultatas , ex omni parte recte constare decreuerunt . Tum varia miracula , de quibus diu consultatum ac deliberatum est , cognita atque explorata usque adeo habuerunt , ut nihil deesse statuerint ad rem perficiendam . Quare vltima congregatione decretum in sententiam confecerunt , sequenti capite explicatam .

*De vltima congregatione et decreto probationis
actorum .* X .

D E M V M rebus omnibus agitis , cum nihil dubij reliquum esse videretur , in congregatione , quæ ob eam causam vltima apud Farnesium decimo Calendas Iulij anno millesimo , quingentesimo , octuagesimo octauo habita est , Cardinales censuerunt , nihil omnino ob stare , quominus sanctissimus D. N. SIXTVS QVINTVS vltra progrediretur ad canonizationis actum . Itaque magna consensione , intimaq. animi lætitia de re tota deliberarunt in hanc sententiam . Diligenter perspectis attestationibus , probationibus et actis omnibus , de beati Didaci canonizatione confectis , accurateq. recognita scripturarum fide , et consideratis Auditorum Rotæ positionibus , cognita etiam illa constanti deuotione , ac veneratione , quam beato patri Didaco centum et viginti abhinc annis omnes Hispaniæ populi votis , vigilijs , donarijs , omnibusq. pietatis officijs perpetuo tribuunt : Nos illius fidei puritatem et integritatem , vitæ sanctitatem , egregias virtutes , præclara miracula optime probata comperimus . Quocirca vno animi assensu decernimus ob clarissima eius merita Sanctissimum D. N. si eius sanctitati placuerit , cuius correctioni et iudicio omnia subiicimus , posse ad illius canonizandi actum vltra progredi , riteq. eundem in sanctorum numero ascribere .

De consistorijs canonizationis causa habitus. XI.

RE a Cardinalibus ita explicata, optimus Pontifex SIXTVS QVINTVS, vt religiosissimo desiderio exarscens, ita attentissimus et diligentissimus ad rem perficiendam, consistorium secretum quàm primum habere voluit: quod duodecimo Calendas Iulij habuit frequentissimo Cardinalium conuentu. Erat vnus, vt dixi, e Cardinalibus delegatis iudicibus, Marcus Antonius Columna: qui, a collegis delectus, mirifice causam perorauit graui et illustri oratione vereq. digna amplissimo Cardinale. Eam huic commentario adiungam ad extremam partem. Sed magna omnium attentione cum auditus esset: tum a Pontifice in primis attentissime, qui id negotium, quod totum Dei est, summa pietate amplexus, et luculentissima oratione dicentis, et cogitatione meditationeq. rerum, quæ præclaræ ac diuinæ narrabantur, magnopere delectatus, intimum animi gaudium vultu atque adeo lacrymis ostendit. Erat enim oratio plena officijs pietatis, referta exemplis sanctitatis, et splendescens lumine illustrium miraculorum, quibus vir Dei Didacus maxime claruit. Iis omnibus auditis Cardinales, sententias rogati, canonizationi suffragati sunt magna pietatis significatione. Tum Pontifex, de eorum consilio, et assensu omnia rite recteq. acta, et gesta, ac legitime probata esse decreuit: et pergere iussit ad reliqua, quibus canonizationis actus omnibus partibus absolueretur. Septimo igitur Calendas Iulij, die sabbato consistorium publicum fuit. In eo Pontifex, vt in solemnem id generis actu moris ritusq. est, amictu Pontificio rubro, et mitra pretiosa ornatus, solio præcelso sub umbella eiusdem coloris sedit, magno Cardinalium confesso, magnaq. Antistitum frequentia, et celebri virorum omnis ordinis multitudine. Tum Pompeius Arrigonius, Aduocatus consistorialis, et regius, iuris scientiæ, atque eloquentiæ laude florens, oratione Latina, et in omnibus partibus elegantissima, primum exposuit augustissimum perpetuumq. Philippi Regis catholici desiderium, quo tamdiu maxime exarsit ad beati Didaci canonizationem: deinde ordine narra-

uit eiusdem viri beati integritatem fidei, sanctimoniam, et simplicitatem vitæ, admirabiles virtutum progressionem, et miracula aliqua præsertim insignia: tum demum perorauit. In qua peroratione cum in primis eiusdem Philippi Serenissimi Maximiq. Regis, tum vero Toletanæ ecclesiæ, vniuersitatis Complutensis, et denique totius Hispaniæ nomine Sanctissimum D. N. Sixtum, quàm maxime potuit, id rogauit, atque obsecrauit, vt, qua est ardentissima pietate, beatum illum virum, in domo Domini tot meritorum splendore elucentem, in sanctorum numero referre velit. Hæc Arrigonius cum dixit: tum Antonius Buccapadulius, Secretarius Apostolicus, vir doctus et eruditus, non modo ad eloquentiam, sed ad omnes liberales ingenuasq. disciplinas, ex præscripto Pontificis apposite, ornate, splendide, ac grauissime respondit. Pietatis namque regiæ studium, diuturnamq. rei tam piæ postulationem, præclare commendauit: canonizationis actus rite solemniterq. conficiendi voluntatē summi Pontificis propensam ostendit, eamq. ardentius inflammatam narratione vitæ sanctissimæ, virtutū, et miraculorum, quæ Arrigonius Aduocatus dilucide explicauit: sed ob rei grauitatem dixit, Pontificem velle diutius deliberare: interea Deum in primis orare id omnes oportere, vt diuino lumine mentem illustret Sanctitatis suæ, quo rectius actionem grauissimam dirigat cum ad Dei ipsius gloriam, tum ad ecclesiæ amplitudinem, Christianæq. pietatis fructus vberissimos. Sed, vt res tota tamquam ob oculos posita, planius cernatur, et responsum hoc, et orationem commentario in extrema parte ascribam.

De consistorio, quod eius rei causa postremo habitum est, ac de præstantissima Pontificis concione. X I I.

QUONIAM res agebatur maxima, semper aliquid reliquum fuit, quod in consultationem, ac deliberationem venit. Sed præterea ritus ratio id postulabat, vt postremo consistorium haberetur, in quo causa tota, non solum Cardinaliū, id quod in more positum est, sed Patriarcharum etiam, Archiepiscoporum, aliorumq. Antistitum, qui præsentem adessent, suffragijs permitteretur. Dubitatum est, an Cardinales simul, et

reliqui ordine Præsides suffragium ferrent. Res diu incerta, et obscura, ita discussa est, ut omnes eo ipso in consistorio suffragium ferrent: cum in oecumenicis concilijs id fieri solemne sit, tum etiam in causis grauissimis, quemadmodum Innocentiũ Quartum in causa Federici Imperatoris, Clementem Quintũ in Concilio Viennensi de re quorundam Principum maxima, Pium secundum in canonizatione item beatæ Catharinæ Senensis, et Leonem Decimum itidem fecisse, cum Franciscum de Paula in sanctos retulit, ex actorum monumentis comperitissimum fuit. Quia vero in eiusmodi consistorio ius suffragandi præter Cardinales omnibus etiam Antistitibus, ut dixi, permissum est: semipublici nomine illud appellatur in commentarijs quotidianis veteribus rituum Pontificalium. Id consistorium quinto Calendas Iulij, feria secunda, habitum est. Vbi autem omnes, suo quique loco, confederunt, Cardinales et item ceteri Prælati, qui frequentissimi aderant, miro silentio, cum rei grauitate, lociq. auctoritate consentaneo, tum Pontifex, amictu pontificio rubro, fimbrijs aureis ornato indutus, cum mitra simplici, auro contexta, e folio concionem habuit, sententiarum diuinarum pondere grauissimam, doctrinæ vbertate eruditissimam, omniq. argumentorum maiestate, et sapientiæ admiratione maxime decoratam. Qua in concione a rei, quæ agebatur, magnitudine exorsus, primo de potestate Pontificis, auctoritateq. ecclesiæ, quæ a Deo tradita est, illuminate diuineq. dixit: tum demonstrauit et sacris litteris, et rationibus, ex intima Theologia depromptis, omniq. argumentorum genere, Romanum Pontificem, verum successorem beati Petri Apostolorum principis, pro quo orauit Christus Dominus, ne eius fides deficeret, eundemq. verum caput ecclesiæ, quæ est firmamentum et columna veritatis, quæq. a Spiritu sancto regitur ac gubernatur, in sanctorum canonizatione errare, et falli non posse. Idque non modo pie, sed necessario, et certissima fide credendum affirmauit omnibus summis rationibus diuinitus in medium allatis: cum illud etiam perspicue manifestum sit, ecclesiæ Pontificisue decreta, certa, et firma esse, quæ ad fidem, aut morum disciplinam pertinentia, certis et firmis principijs fundamentisue innitantur. Pluribus cum eam in sententiam dixisset, ad horæ spatium concionem duxit: quam cuncti.

qui interfuerunt, summa attentione, atque admiratione audierunt. Deinde Pontifex de beato Didaco, in sanctorum numerum ascribendo sententias dici iussit: tum suo quique ordine, Cardinales, postea Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, Auditores Rotæ, Protonotarij, Abbates, ceteriq. omnes, qui aderant, vno consensu, ac libere dixerunt, illum, cuius vitæ sanctitas, ac miracula nota, et testata erant, dignum esse, qui in sanctis ascriberetur. Singulorum sententias ubi Pontifex benignissime audiuit, diem actus canonizationis certum statuit ac decreuit vj. Nonas Iulij: qui dies beatissimæ Virginis Mariæ visitationis sacer, in sabbatum incidit. Hoc factum est a Domino. Quo enim die, nimirum sabbato, beatus Didacus e corporis ergastulo solutus, in cælum abiit: postea tot elapsis annis, sabbato itidem in sanctorum numerum ponitur. Die præterea, ex ecclesiæ vsu, atque institutis in venerationem dicato Sanctissimæ Virgini, Dei matri, quam ille in hac vita, vt narraui, eximia pietate coluit. Festo etiam die eiusdem Virginis, quem ab eius infantia coli coëptum est, vt ceteros alios eiusdem semper præcipue in honore cultuq. habuit. Omnes igitur Dei viro cum suffragati essent ad canonizationis causam: mox fisci Apostolici procurator de summi Pontificis decreto, ac de assensu Antistitum, Protonotarios præsentis rogauit, vnas pluresve tabulas confici ad rei gestæ fidem faciendam.

De basilica Vaticana S. Petri, eiusq. solemnî apparatu ad canonizationis actum.

XIII.

ILLUD in more iamdiu positum est, vt, cum Romæ Pontifices manent, in sacrosancta basilica Vaticana beati Petri, Apostolorum Principis, actus canonizationis ab ijs celebretur: quemadmodum celebritatum eiusmodi, quæ multis abhinc ætatum sæculis ritu solemnî actæ sunt, commentarij rituales veteres demonstrant. Eam basilicam Sanctissimus D. N. SIXTVS QVINTVS ex antiquissimo instituto delegit, ac decreuit, ubi maxima illa solemnitas ageretur: quæ rite religiosq. celebrata, exemplum ex omni parte præclarissimum attulit mirificæ pietatis. Pontifex enim, qui omnia

cogitata, optata, et facta ad gloriam Dei, ecclesiæq. amplitudinem dirigit, eius rei recte conficiendæ curam ac facultatem Cardinali Gesualdo dedit, quem paucis ante mensibus sacrorum rituum congregationi præfecerat. Is, ut vir est summa ingenij solertia, et prudentia magna, ad Pontificis mandata exequenda attentissimus, nihil non egit egregijs consultationibus, ut canonizationis, cuius sollicitudo in animo Pontificio insidebat, modus et actus ad exitum perduceretur, qui maxime a pijs omnibus expetebatur. Sed ut ea res, plena mysteriorum, et sacris referta ritibus, ex Pontificis voluntate in primis succederet, omnemq. solidæ, ac perfectæ laudis cumulum haberet: nihil Cardinalis consultavit, aut deliberauit, quod ad Pontificem non retulisset: ex cuius non solum voluntate, sed sapientia singulari, qua diuinitus excelsit, actio omnis gerenda erat.

In basilica igitur primo suggestum, firmissima contignatione, et opere amplissimo, decoroq. extructum, intra medium illius nauim continebatur: quæ pulcherrimam formam ac speciem, aspectu iucundissimam præ se ferebat. Longe id patebat pro mensuræ Romanæ ratione, palmos sex et nonaginta, late septem et quadraginta. A pavimento autem altitudine erat cubitorum circiter quinque: totum constratum decentissime pannis colore viridi: a parte vero ubi solium Pontificis collocatum perspiciebatur, stragulo purpureo.

Super suggestum a fronte, quæ ianuam primariam basilicæ spectat, altare egregie extructum cernebatur, in quo Pontifex Missam solemniter celebraturus erat. Hæc suggesti pars vndique splendescibat ornamentis, et aulæis, peristromatisq. conchiliatis, auro argento intextis, ac pretioso opere confectis: quæ, duplici ordine appensa, erant præclara ad aspectum. In media hac parte extabat peripetasma, mirifico artificio contextum, Spiritus sancti, instar linguarum ignis, super Apostolos aduenientis, memoriam et imaginem representans, maxime insignem, canonizationis actui apte riteq. conuenientem.

Super altaris illius umbella, crucis amplissimæ signum eminebat, textili stragulo expressum. clauibus duabus, lumine

artificioſo cluſeſcentibus hinc inde ornatum, præclariffimum aſpectum exhibens . Proxime autem ſub hoc ornamentum pende-
bat culcitra, holoſerico purpureo amiſta, crucis item magnæ imagine auro intexta, qua beati martyres olim ſepeliebantur, vt ex veteri perpetuaq. traditione conſtans eſt opinio .

A quattuor ſuggeſti lateribus ſuſpenſa erant vexilla toti-
dem : quæ ſingula, ſancti Didaci effigiem exhibebant, S I X T I Pontificis, et Philippi Regis inſignibus ornatam . Tum ve-
ro, cum vniuerſus clerus, ſupplicationis cauſa ad baſilicam procedens, aduentauit, quintum, ceteris quattuor longe maius, eiſdem imaginis ornatu ſplendescens, in medio ſuggeſto quàm decentiſſime pende-
bat : ita vt omnia quinque ſimul, inter ſe ordine reſpondentia, ſpeciem præ ſe ferrent mirificam aſpectu .

Ascendebatur ſuggeſtum commode aliquot gradibus : in-
greſſioq. eo fiebat ianuſ duabus, quarum vna in ſummis, al-
tera in imis gradibus, ab Heluctijs præſidarijs militibus cu-
ſtodiebatur, ne hominum, quorum ingens concurſus fuit, turba illuc præ ſpectaculi deſiderio irrumperet . Erat autem ſuggeſti locus vndique ornatus, atque inſtructus omni ſacra ſupelleſtile, veſte, et ceteris rebus ſelectiſſimis ad rem conſi-
ciendam neceſſarijs . A dextera altaris Pontificij, nimirum a latere Euangelij, loco editiori collocatum erat ſolium Pon-
tificale, vmbella, vt moris eſt, in celeberrimo actu ornatius conſectum . Quo de ſolio Pontifex functiones, ad canoniza-
tionem pertinentes, ceterasq. actiones executus eſt : quas il-
lum, Miſſæ ſacrum ſolemniter celebrantem, exequi ſolemne eſt . A ſiniſtra, nempe a latere Epistolæ, poſitum cernebatur ſolium humiliori loco : vbi is, Miſſæ ſacrum facturus, ſacris veſtibus, de more, indutus eſt . Vndique a ſuggeſti partibus diſpoſita erant ſubſellia, aulæis inſtructa, atque adornata ad Cardinalium conſeſſum : a quorum tergo ſedilia extabant, quibus Archiepiſcopi, Episcopos, et reliqui Antifites conſide-
rent . Extrinſecus autem Clerus Romanus omnis, qui ſuam quiſque candelam ceræ albæ, manu geſtabat, locum cum crucibus habebat, e quo ſolem-
nem actum ſpectaret . Prope ianuam, quæ in ſummo ſcalæ gradu erat a ſubſelliorum ter-

go, in quibus Cardinales confidebant, instructa mensa extitit pretiosis donarijs, quæ offerenda erant.

Basilica amplissimo ornatu, apparatusq. longe omnium sumptuosissimo mirifice fulgebat, luminibus vbique densissimis, et funalibus ceræ candidæ, a superiori parte ordine collocatis, vndique prælucentibus. Proxime autem ornamentum, subter illa erat, phrygiano opere pulcherrimum, palmos aliquot longe lateq. patens, præclare intextum, insignibus sancti Didaci, SIXTI Pontificis, et Philippi Regis maxime decorum, topiarijsq. floribus, partim pictura, partim herba adumbratis, aspectum præbebat iucundissimum. Ab hoc phrygio ornatu ex omni parte pendebant aulæa, artificio admirabili contexta: a latere autem, vbi sanctissimum Sacramentum asseruatur, stragula spectabantur, opere attalico, filisq. aureis collucentia. Omnis denique tum basilicæ, tum suggesti apparatus, vt ex commentarijs quotidianis rerum Pontificalium perspicui potest, omnes alias canonizationis celebritates, vel apparitifsimas, ante actas, longe superauit.

De processione, ac supplicatione solempni.

XIV.

REVVS his omnibus recte apparatis, pridie dici canonizationis maximus factus est concursus ingentis multitudinis: quæ prima, secunda, tertiæq. noctis vigilia, et summo mane frequenter confluens, non tantum basilicam, sed porticum, atrium, limina, forumq. Vaticanum amplissimum, vndique repleuerat. Immo via Alexandrina, quæ recta ab arce Adriani ad Vaticanum ducit, conferta erat vndique hominibus omnium ordinum. Magna frequentia concurrat, mirificiq. etiam non solum ciuium Romanorum, sed peregrinorum coetus, fuerunt canonizationis voce excitati, actum tam solemnem frequentabant. Omnia spiritalis gaudij plena, vt parietes ipsi præ lætitia gestire viderentur. In tanta autem, tamq. innumera hominum turba, quæ sæpenumero, vel leuissimis commota rumusculis, maximos tumultus de repente alias concitare aliquando consueuerat: sine vlllo motu ac perturbatione, immo vero summa tranquillitate sunt acta, et transacta omnia. Postridie igitur, qui dies canoni-

zationi decretus erat, hora octaua Cardinales, sacris vestibus, pro suo quique ordine induti, in sacellum Palatinum, quod S I X T I nomine vocant, frequentes conuenerant: eoq. item loci præsto erant Patriarchæ, Metropolitani, ceteriq. Antistites, mitris et pluuialibus vestiti: Pœnitentiarij basilicæ sancti Petri, cafulis amicti: tū subdiaconi, et Rotæ Auditores rochetis, et superpelliceis: Protonotarij, vt inoris est, cappis et rochetis. Tum Pontifex, ab aliquot Cardinalibus, Legatis Principum, Romanis viris primarijs, et Prælatiis familiaribus deductus in sacellum descendit: vbi in altari vestes sacræ Pontificiæ, quibus indueretur, apparatus erant: vtpote Amictus, alba, cingulum, stola, et clamys purpurea Pontificalis, opere textili aureo, fimbrijs item aureis. In qua clamyde ab vna partē assuta erant insignia Pontificis, ab altera Philippi Regis. Ijs vestibus decore indutus cum esset: tum in corona Cardinalium astantium, a Petro Deça Cardinale Hispano, quem is iusserat, in oratoris locum, præsto esse Regio nomine ad canonizationis actum, tres cereos colore albo accepit, eosq. auratos, atque elaboratos signis Pontificijs, et Regijs. Horum duo prægrandes erant, quorum vnum oratori Reipublicæ Venetæ, alterum item oratori Ducis Sabaudia, tradidit, tertium, qui tenuior erat, in processione manibus ipse prætulit. His rite gestis, Pontifex exorsus est hymnum, AVE MARIS STELLA, quem non modo, propterea quod dies festus Visitationis beatæ Mariæ Virginis erat, sed quia ob canonizationis celebritatem in supplicationis, processioneisve initio cani, ritus postulat. genibus flexis ad altare fuit, dum hymni versus primus est absolutus, inde surgens, mitram pretiosam accepit, in sellaq. gestatoria sedit, quoad processioneis ordo e S I X T I sacello ad palatij ianuam Pontificiam directus est. Interea pia tacita supplicatione omnes, et solemnī modulatione cantores hymnum profecuti sunt. Pontifex autem, qui est religiosissima pietate inflammatus, quiq. in seraphico ordine tamdiu cælestium illarum contemplationum curricula præclare consecerat, secum animo reputans canonizationis actum, quem celebraturus erat, omni mentis cogitatione ad supplicationem attentissimus, tum in processione, tum in omni canonizationis

nis officio sanctissimam illam pietatem, vereq. Pontificiam, quam cordis sui visceribus conceperat, non modo religiosis precum vocibus, sed vultu, qui animi imago est, facie, ore, oculis indicauit: cum lacrymarum, quas præ eximia sua erga Deum charitate expressit, sint plerique omnes spectatores, ac testes. Omnis autem Clerus Romanus tum sæcularis, tum regularis, cuius maxima frequentia erat, in atrio palatii amplissimo morabatur: vbi vero primum procedendi signum accepit, e ianua primaria ordine egressus, totum forum Vaticanum processione circuiuit, hymnisq. et canticis, litanijis, omniq. sanctarum precum modulatione supplicando, demum venit ad atrium et porticum basilicæ sancti Petri: ibiq. pro ritus ratione constitit, dum Pontifex, qui sella gestatoria de more, solemniter euectus, sequebatur, in eius medio ad eandem basilicam processit. In actu processionis mirum silentium fuit, mira q. omnium veræ ac solidæ Romanæ pietatis significatio. Res enim ita administrata est, quo diligentius tumultibus prouisum esset, vt ad suburbium Vaticanum, quo temporis spatio canonizatio agebatur, curribus, pilentis, quadrigis, essedis vehiculisq. cuiuscumque generis, ac iumentis omnibus aditus vndique præcluderetur.

De ordine processionis. XV.

AD basilicam Vaticanam via, quam proxime dixi, processum est hoc ordine. Primum familia Pontificia, vestibus rubris amicta, antecedebat: deinde Secretarij Apostolici: post, Aduocati Consistoriales, vestibus violaceis, induti incedebant: tum tubicines, qui certis statis locis simul inflantes, suauitubarum sono canebant. Proxime sequebatur procurator Generalis obseruantium ordinis Minorum, homo Hispanus, sacerdos, planeta albi coloris vestitus: qui insigni vexillum, sancti Didaci effigie religiosa præclare ornatum, ferebat. Hunc prope consectabantur quattuor eiusdem ordinis sacerdotes vestitu albarum. His propinqui erant Cantores: qui varijs modulate, numerosq. canendi modis, ac pio hymnorum cantu, omnium animos alliciebant ad spiritale gaudium. Mox procedebant Abbreviatores, Acolyti Apo-

stolici, Auditores Rotæ, Subdiaconi item Apostolici, omnes superpelliceis et rochetis vestiti. Erat in ijs autem Subdiaconus eodem ornatu, crucem Pontificiam præferens: cui ministri duo virgæ rubræ aderant, vnus a dextero, alter a sinistro latere. Crucem Pontificiam prope comitabantur Pœnitentiarij basilicæ sancti Petri, deinde Abbates: tum Episcopi, deinceps Archiepiscopi, Patriarchæ, Prælatiq. Sanctissimo D. N. assistentes, pluuiialibus et mitris ornati. Iis proxime Cardinales Diaconi incedebant, dalmaticis, et mitris: mox Cardinales presbyteri, planetis, et item mitris: post Cardinales Episcopi, pluuiialibus, itidemq. mitris induti. Hos statim sequebantur Diaconi Cardinales tres, quorum vnus erat Ascanius Columna: qui, quoniam muneris sui functio tunc erat, Euangelium legere, medium inter alios duos locum tenebat, quorum vnus fuit Cardinalis Sfortia, alter Cardinalis Montaltus, ambo tamquam Pontifici assistentes. A lateribus eorum duorum Cardinalium progrediebantur Oratores duo, vnus Reipublicæ Venetæ, alter Ducis Sabaudia: qui vterque cereos illos duos prægrandes manu portabat.

Iis omnibus ordine præcedentibus, summus Pontifex, sella gestatoria, sublimis euehebatur sub vmbella: quæ primo ab Oratoribus, post ab alijs Principibus, tum ab alijs primarijs viris ferebatur, qui vicissim hoc munus subierunt. Sequebantur deinceps Cubicularij intimi duo Pontificis, qui præsto essent ad assistendum: in horum medio erat Seraphinus Oliuarius, Vicedecanus Rotæ: qui Decani absentis vicem gereret ad mitræ Pontificiæ functionem. Vltimo loco erant Protonotarij eodem, vt supra, vestitu atque ornatu: tum præterea frequentissima multitudo ciuium Romanorum, et aliorum nobilium virorum. A Pontificis et Cardinalium lateribus præsidaria Heluetiorum cohors magna præsto erat ad summouendam repellendamq. tam infinitæ multitudinis turbam. Totum autem forum Vaticanum, quacumque parte supplicationibus procedebatur, prætorijs equitum turmis erat vndiquè septum et communitum.

Pontifex autem, Cardinales, Patriarchæ, Archiepiscopi, ceteriq. omnes Antistites, qui in processione frequentes aderant, cereos albos accensos manu gestabant: quos eorum vnicuique

pro dignitatis ratione large liberaliterq. distribuerant ministri Philippi Regis, cuius rogatu celebritas canonizationis agebatur.

Vbi ad Basilicæ porticum Pontifex venit: ei Canonici, clerusq. illius basilicæ vniuersus, obuiam fuerunt suauissimis musicæ modis et cantibus.

De actu, et solemnitate canonizationis.

XVI.

BASILICAM Pontifex ingressus, suggestum, canonizationis causa apparatus, ascendit: tum e sella gestatoria descendens, in faldistorio genibus flexis, ad altare versus orauit. Inde solium Pontificium, excelso loco positum, conscendit: in quo, vt moris est, Cardinales obedientiæ munus ei præstiterunt. Qua absoluta re, Franciscus Mocantius, cærimoniarum magister, Cardinalem Deçam accersiu, qui cum Arrigonio Aduocato ad Pontificem venit. Ambo vbi debitam Pontificiæ maiestati reuerentiam adhibuerunt: tum Cardinalis stabat, aduocatus autem genibus flexis, ac supplex paucis verbis dixit, Deçam Cardinalem præsentem, id regio nomine summopere rogare, atque obsecrare, vt beatus Didacus, in sanctorum numerum rite ascriberetur. Tum Buccapadulus secretarius Pontificio nomine, grauius breui respondit, illud negotium maximæ deliberationis fuisse: eamq. ob rem diuturnis necessarijs consultationibus diligenter a Pontifice tractatum: et cum, quod ad canonizationis actum pertineret satis probatum esse videretur, tamen quia oratio iusti assidua multum apud Deum valet, Pontificem hoc maxime exoptare dixit, vt omnes vna precarentur, quo magis, res a uulnere diuino inchoata, adiuuaretur etiam diuina illius benignitate.

Hæc vbi Secretarius respondit, continuo e folio Pontifex ad faldistorium descendit: vbi genibus flexis, mitra indutus, orauit: interim sacra litanie in choro canebantur, et alie preces dicebantur. Quibus absolutis, ad solium rediit.

Magister autem cærimoniarum iterum Cardinalem Deçam cum aduocato ad Pontificem euocauit: ad quem confectum cum ambo accessissent, itidem iterum summopere instarunt. Apposite et breui Secretarius dixit, rem tam grauem po-

stulare vt ardenti iterum oratione preceq. imploretur auxiliū et gratia Spiritus sancti, vt in re grauissima suo diuino lumine eum dirigat. Tum rursus Pontifex e folio in faldistorium venit ad orandum, vt supra, genibus flexis, et item mitra adhibita. Mox autem Cardinalis Sfortia Diaconus, ad populum versus, alta voce dixit: ORATE. Illico mitra e capite Pontificis deposita, ceteri etiam omnes Cardinales et Antistites deposuerunt: genibusq. flexis simul cum Pontifice taciti orarunt summa intimi animi prece, quoad Cardinalis Montaltus Diaconus, a sinistra Pontificis stans, alte pronunciauit: LEVATE. Qua voce pronunciata Pontifex, Cardinales, et reliqui surrexerunt. Libro tunc a Prælatiſ assistentibus allato, Pontifex inchoauit hymnum: VENI CREATOR SPIRITVS. Statim ad genuflexionem redijt, itidemq. omnes fecerunt, tamdiuq. in ea permanſerunt, quoad primus versus finitus est. Tunc ad solium Pontifex inde abiit, ceteri steterunt. Hymno absoluto, Cantorum chorus cecinit, versum: EMITTE SPIRITVM TVVM. Postea dixit Pontifex orationem hanc: DEVS QVI CORDA FIDELIVM, et cetera. Qua pronunciata oratione, Deça Cardinalis vna cum aduocato, Philippi Regis nomine tandem tertio instet, summeq. efflagitauit, negotium canonizationis confici. Respondit Secretarius: Pontificem credere Dei voluntate, ac benignitate id fieri, propterea deliberasse, beatum Didacum, vitæ sanctitate, et miraculorum splendore clarissimum, in sanctorum numerum referre.

De canonizationis decreto.

XVII.

ALLATVS est confestim ab assistentibus Prælatiſ liber: de quo canonizationis sententiam Pontifex, in folio sedens, mitraq. ornatus, pronunciauit verbis grauissimis, maximeq. significantibus. Is illa Pontificia sententia beatum Didacum in sanctis Confessoribus constituit, et adscripsit: decreuitq. propterea ab omnibus illum veneratione coli: diem eius festum pridie Idus Nouembris officio sancti Confessoris celebrari: ecclesias, et altaria, quibus Deo omnipotenti sacrificium fiat, illius nomine ædificari licere. Indulgentias,

et priuilegia omnia, quæcumque sanctorum eiusdem ordinis seraphici ecclesijs concessæ sunt, concessit fidelibus, vere pœnitentibus et confessis, die illius festo facellum, vbi Compluti eius corpus reconditur, aut visitantibus altaria ecclesiasve, quæ ad eiusdem honorem erigentur.

Sententia rite solemniterq. pronunciata, Cardinalis Deça, et Arrigonius Aduocatus, qui ambo præsentés aderant, Pontifici debitas gratias regio nomine egerunt, et habuerunt: simulq. supplices petierunt, a Pontifice decerni, canonizationis bullam confici. Tum is dixit: DECERNIMVS. Illicoq. vt moris ac ritus est, signo crucis benedixit. Quo decreto facto, Aduocatus Protonotarios, Notariosq. præsentés rogauit, publicas rei gestæ tabulas confici ad memoriam perpetuam.

His rebus actis omnibus, lætitiæ, et gratulationis publicæ signa facta sunt, tubarum clangoribus, campanarum sonitu solemnissimo, maximis sclopetorum explosionibus, et bombardarum, quæ in foro Vaticano, et arce sancti Angeli sunt, reboatibus summo, et diuturno fragore tonantibus, spiritaleq. ecclesiæ gaudium significantibus.

Ad solemnitatis actum progrediens Pontifex hymnum, TE DEVM LAUDAMVS exorditur, quem Cantores canere pergunt. Hymno absoluto, Cardinalis Sfortia Diaconus, versiculum cantauit: ORA PRO NOBIS, BEATE DIDACE. Cantores responderunt: Vt digni efficiamur promissionibus Christi. Tum Pontifex sequentem Orationem de Sancto dixit.

OMNIPOTENS sempiternè Dèus, qui dispositione mirabili infirma mundi eligis, vt fortia quæque confundas: concede propitius humilitati nostræ, vt pijs beati Didaci confessoris tui precibus ad perennem in cælis gloriam sublimari mereamur. Per Dominum nostrum, et cetera.

De Missa solemnè canonizationis.

XVIIII.

POST orationem, Ascanius Cardinalis Columna, Diaconus Euangelij, canora voce dixit: CONFITEOR DEO, et cetera. In qua confessione cum sanctos Apostolos

Petrum et Paulum nominasset mox beati Didaci commemoravit . In absolutione itidem Pontifex fecit . Deinde Pontifex tertiam inchoavit , quam choro prosequente ad alteram sedem accessit : in qua illum ministri vestes sacras Pontificias induerunt ad Missam celebrandam . Erant illæ vestes omnipretioso opere, præclaroq. artificio maxime insignes, ad canonizationis huius usum confectæ . Dum Pontificem induerunt, Tertiæ officiū Chorus cecinit. Quo finito, Missam de Visitatione beatæ Mariæ Virginis, cum commemoratione beati Didaci Pontifex celebrauit . Sed in offertorio hæc ex ritu acta sunt.

Dum Pontifex offertorij antiphonam de folio Pontificio dicit : Cardinales quattuor e sublellijs suis ad res sumendas venerunt, quæ in abaco, offertorij causa, paratæ et dispositæ erant . Ij fuerunt, Marcus Antonius Cardinalis Columna, vt Episcopus Cardinalis : Michael Cardinalis Alexandrinus, vt Cardinalis Presbyter : Hieronymus Cardinalis Matthæius, vt Cardinalis Diaconus: qui tres delegati iudices canonizationis extiterant . Quartus fuit Cardinalis Deça, quem in Oratoris Regij locum, vt dixi, Pontifex delegerat ad huius solemnitatis actum . Dona, ad offerendum apparata, ordine tulerunt eorum domestici nobilissimi suarum quique familiarum viri : quæ dona, ac munera Cardinales ipsi obtulerunt admirabili cærimonia, mysteriorum plena . Cardinalis Columna, cereos duos, sancti Didaci imagine, et Pontificis, Regisq. insignibus pictos, maiores aliquanto illis, qui ad processionem ferebantur, hac cærimonia obtulit, vt singulos cereos primum oscularetur, tum Pontifici offerret: quos vbi Pontifex tangebatur, eius manum et genua oscularetur. Cardinalis Deça, eadem cærimonia, cereum vnum obtulit, et canistrum exiguum auratum, in quo turtures binæ erant viuæ . Deinde Cardinalis Alexandrinus panes duos prægrandes obtulit, vnum auratum cum insignibus Pontificis, alterum argento cælatum insignibus Regis . Mox iterum Cardinalis Deça alterum cereum obtulit, et item alterum canestellum cum binis turturibus albis . Cardinalis autem Matthæius eodem ritu cados exiguos duos, vini plenos obtulit, vnum inauratum in cuius fundo erant insignia Pontificis, alterum argentosum cum insignibus Regis . Ilico Deça Cardinalis

tertio obtulit cereum tertium, et canistrum, coloribus variegatum, auiculis diuersi generis plenum. Quod, dum offertur, eius reticulum magister caerimoniarum incidit, ut auiculæ volucres, quemadmodum fecerunt, hac atque illac volitarent. Ceteri tres Cardinales, delegati iudices, donis oblatis, ad suum quisque subsellium, redierunt: Deça solus remansit, quoad omnium oblationum suarum, quas narraui, functionem est exequutus.

Offertorio rite peracto, Pontifex statim solemnibus caerimonijs Missam celebrare pergit cum propria Sancti commemoratione, Secreta, et Postcommunione. Tum Missæ solemnibus celebratis, Cardinalis sancti Georgij, Episcopus Portuensis, cum Farnesius Cardinalium Decanus abesset, nomine Pontificis plenariam Indulgentiam, forma ecclesiæ consueta, omnibus presentibus indixit. Req. omni demum rite acta Pontifex de more a Cardinalibus ad aulam, quam paramentorum nomine vocant, deductus, inde omnes dimisit benedictione.

De sacrorum vestimentorum apparatu, et supellectile ad canonizationis huius celebritatem. X I X.

NE vero quid ad rei bene præclareq. confectæ narrationem desit, exponam etiam vestes, quæ canonizationis causa confectæ sunt mirifico pretiosq. opere.

Vmbella altaris Pontificij, aspectu specieg. omnibus ex partibus pulcherrima, ex auri pusulati tela, egregio artificio intexta, et amplitudine admodum magna fuit, lacinijs pendentibus ornata, in quibus apparebant imagines sancti Didaci, insignia Pontificis et Regis, vexillum ecclesiæ, et facies Seraphinorum. Omnia hæc ornamenta fuerunt locis suis varie distincta, ac dispersita, cum ex laciniarum fragmentis triginta totum id opus constaret.

Pallium altaris, eadem tela pretiosa, lacinijs et peniculentis auro vndique collucentibus. Erat in medio pallio effigies beati Didaci, a latere dextero insignia Pontificis, a sinistro autem, Philippi Regis: omnia acu picta, auroq. argento varie copiosq. contexta.

Integumenta bina sacrorum codicum ex eadem tela , auro pusulato splendescenti , cum suis etiam fimbrijs , opere aurato illustribus .

Puluinar Missalis codicis ex eadem sumptuosa tela , ornatu aureo obductum , et globulis ac lemniscis sericis , auro intextis , præclaro opere enitens .

Sacculus corporalis admodum amplus , vt in sacello Pontificio consuetudinis est , ex illo ipso telæ opere , eodem ornamento , cruceq. actū puta ex filis aureis .

Ornamentum suggesti lignei ad vsum lectionis Euangelij , totum ex illa pictura textili aurea confectum , fimbrijs aureis et sericis , sanctiq. Didaci effigie , atque insignibus Pontificijs et Regijs sumptuosissime elaboratum .

Faldistorij ornamentum , eodem opere , et artificio , insignibusq. vt supra , perfectum .

Puluinaria bina ampla admodum , vt moris est in sacello Pontificio , ad vsum genuflexionum ex eodem textili opere aureo globulis , et lemniscis oblongis , sericis , aureis , vt supra , ad ornatum appositis . Eorum alterum , quo Pontifex nitebatur , effigie sancti Didaci ornatum erat , ac præterea Pontificijs Regijsq. insignibus .

De vestium Pontificalium apparatu .

XX.

CL A M Y S Pontificia , attalico opere aureo intexta , purpureo colore apparata fuit , amplissimo ornatu laciniarum ex altera textili tela aurea , opere vt vocant , passamanio item aureo circumfluens , vncis ternis , et fibulis senis , ex puro puto auro , collucens .

Planeta cum stola , et manipuli bini , ex eadem magni pretij tela , toto opere aureo intexta , lacinijs ex holoserico villosis , operis attalici . In extrema parte a tergo effigies sancti Didaci , hinc inde Pontificia , et regia insignia , ac cu omnia picta filis aureis , refulgebant .

Dalmatica , et tunicella , ambæ sericæ , colore candido , circumuestitæ opere passamanio aureo .

Gremiale ex illa aurei operis tela , cui crux intexta erat , ornatu fimbriato serico aureo .

Caligæ

Caligæ ex serico albo , ornatæ opere passamano aureo .

Sandalia e tela aurea : quibus cruces binæ ex auro asutæ erant .

De ornamentorum apparatu ad usum ministrantium Pontifici. XXI.

PLUVIALE ex illa magni pretij tela, opere phrygio, quo Cardinalis Episcopus Assistentis induebatur, ornatu erat lacinioso auro contexto, passamanijs circumdatum: quod vncis et fibulis argenteis annectebatur. Huic vesti à tergo pendebat insigne, quod Capucium vocant, satis amplum, ex opere attalico: in quo medio sancti Didaci imago, ab vnaq. et item altera extrema parte erant insignia Pontificis, et Regis, acus opere confecta.

Tunicellæ Diaconales binæ, eodem opere, et ornamento, globulis præterea, et lemniscis auro splendentibus, cum stola, ac manipulis, tunicellarum vestitu respondentibus. In earum vnaquaque effigies Sancti, et insignia, vt supra.

Tunicellæ aliæ item binæ, e tela item aurea, sed operis plani, non auro eminentis, eodem ornatu, eadem effigie, iisdem insignibus. Quarum vnas induit Diaconus, qui Græce Euangelium: alteras, qui itidem Græce Epistolam legit. Atque hæc de supellectile, apparatuq. sacrarum vestium: quæ cum vix, aut ne vix quidem præ operum artificio ornatuq. vario explicari satis potuerint, re ipsa præbuerunt augustissimum, summaq. pietate refertissimum spectaculum, ad perpetuam tam solemnis actus gloriam maxime insigne.

De Cardinalibus qui canonizationis solemnitati interfuerunt. XXII.

CARDINALES, qui canonizationis actui præsentés aderant, numero erant quadraginta. Quorum quattuor Cardinales Episcopi, triginta Presbyteri, sex Diaconi.

Cardinales Episcopi ꝑ intererant .

IOANNES Antonius Sorbellonius, Mediolanensis, Episcopus Portuensis, nuncupatus Cardinalis S. Georgij. Alphonsus Gesualdus, Neapolitanus, Episcopus Tusculanus .

Marcus Antonius Columna, Romanus, Episcopus Prænestinus .

Ptolemæus Gallus, Nouocomensis, Episcopus Albanensis .

Cardinales Presbyteri.

PR O S P E R Sancta Crucius, Romanus . tit. S. Clementis .

F. Michael Bonellus, Alexandrinus, ordinis Prædicatorum . tit. S. Mariæ super Mineruam .

Ludouicus Madruccius, Germanus . tit. Sanctæ Anastasiæ .

Nicolaus Peluius, Gallus . tit. S. Praxedis . Cardinalis Senonensis .

Iulius Antonius Santorius, Casertanus, sanctæ Seuerinæ nomine vocatus . tit. S. Bartholomæi in Insula .

Hieronymus Rusticucius, Vicarius. S. D. N. tit. S. Sufannæ .

Ioannes Hieronymus Albanus, Bergomensis . tit. S. Ioannis ante portam Latinam .

Petrus Deça, Hispanus . tit. Sancti Hieronymi Illyricorum .

Antonius Carapha, Neapolitanus . tit. SS. Ioannis, & Pauli .

Ioannes Antonius, Fachinettus, Bononiensis . tit. SS. Quatuor Coronatorum .

Ioannes Baptista Castagnius, Romanus . tit. Sancti Marcelli .

Franciscus Ioieusius, Gallus . tit. SS. Trinitatis in Monte Pincio .

Iulius Cananius , Ferrariensis tit. S. Eusebij .

Nicolaus Sfondratus , Mediolanensis , tit. S. Cæcilie Cardinalis Cremonensis .

Antonius Maria Saluiatus , Romanus , tit. S. Mariæ de pace .

Augustinus Valerius , Venetus . tit. S. Marci , Cardinalis Veronensis .

Vincentius Laurus , Tropiensis . tit. S. Mariæ in via Cardinalis Montis Regalis .

Scipio Lancellotus , Romanus . tit. Sancti Saluatoris in Lauro .

Henricus Caietanus , Romanus . tit. S. Pudentianæ . Cardinalis Camerarius .

Ioannes Baptista Castrucius , Lucensis . tit. S. Mariæ de Ara cæli .

Dominicus Pinellus , Genuensis . tit. S. Laurentij , in pane , et perna .

Hieronymus Ruuerius , Taurinensis . tit. S. Petri ad Vincula .

F. Hieronymus Bernerius , ordinis Prædicatorum . tit. S. Thomæ in Parione . Cardinalis Asculanus .

Antonius Maria Gallus , Auximanus . tit. S. Agnetis in Agone , Cardinalis Perusinus .

F. Constantius ordinis Minorum . tit. S. Petri in Monte aureo , Cardinalis Sarnanus .

Scipio Gonzaga , Mantuanus . tit. S. Mariæ de populo .

Antonius Saulius , Genuensis . tit. S. Vitalis .

Euangelista Palottus . tit. S. Matthæi in Merulana , Cardinalis Cosentinus .

Petrus Gondius , Florentinus . tit. S. Siluestri , Cardinalis Parisiensis .

F. Stephanus Benucius , ordinis Seruitarum . tit. SS. Marcellini et Petri , Cardinalis Aretinus .

Cardinales Diaconi .

FRANCISCUS Sfortia , Romanus , Diac. S. Nicolai in carcere Tulliano .

Alexander Perettus , Cardinalis Montaltus , Diac. S. Eustachij .

Hieronymus Matthæius , Romanus , Diaco. S. Mariæ in Cosmedin .

Benedictus Iustinianus Genuensis , Diac. S. Agathæ .

Afcanius Columna Romanus , Diac. SS. Viti et Modestæ

Federicus Borrhomæus , Mediolanensis , Diac. S. Mariæ in Domnica .

Interfuit etiam magnus Archiepiscoporum , Episcoporum , Antistitumq. aliorum numerus , maxima nobilium virorum frequentia , et innumera hominum omnis ordinis , omniumq. vrbis regionum multitudo , vt supra narrati , quæ iam inde vsque a prima fere vigilia noctis , frequentissima ad solemniissimum tantæ celebritatis actum conuenerat .

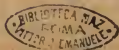
Sit per omnia benedictus Deus , qui tenebricosis his temporibus , tanti tamq. illustris beneficij lumine ecclesiam catholicam collustrauit . Est hoc , quod proxime accepimus , vere munus donumq. diuinum . Omnium est , qui Christiano catholicoq. nomine censentur , illud agnoscere , profiteri effusis ad Deum precibus , obsecrationibus , atque omnibus pietatis officijs , hoc præsertim necessario rei Christianæ publicæ tempore : quo opus est communibus supplicationum aliorumq. piorum operum præsidjs . Tu vero Hispania , quæ iam inde ab initio nascentis fidei Christianæ tot tantisq. a Deo adornata es , atque illustrata muneribus , beneficij etiam huius splendore illuminare : in eoq. etiam perspice paternam charitatem SIXTI QVINTI , Pontificis Optimi Maximi , salutis et gloriæ tuæ cupidissimi : deinde etiam agnosce regium potentissimi Regis tui studium , quo exardescit ad catholicæ pietatis opera . Est cur ingentes , immortalesq. Deo gratias agas , et habeas : illudq. ab eo maxime preceris omni orationis assiduitate , vt vtrumque et Pontificem , et Regem quàm diutissime saluum et incolumem Respublica Christiana habeat . Verum tu Didace Sancte , qui supra cælestes orbes euectus , iam ad Deum fontem viuum , quem tantopere sitieras , lætus migraisti , quiq. illum nunc contemplaris bonorum omnium

auctorem, tuis precibus opitulare ambobus egregijs sancti-
tatis tue cu'toribus, S I X T O Pontifici, et Philippo Re-
gi. At tu Deus, omnium conditor, cuius maiestatem ac
numen in Sanctis veneramus, cuius immensam amplitudi-
nem, illorum vita, mors, gloria maxime ostendit, quæ-
sumus omnes, exaudi confesforem tuum beatum Didacum,
pro utroque precantem: facq. vt eorum tandem tempori-
bus, tua potentia suffragante, vniuersorum hostium franga-
tur impietas. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

L A V S D E O.

MARCI ANTONII
CARD. COLUMNAE
EPISC. PRAENESTINI

Relatio,

*De vita et miraculis B. F. Didaci de S. Nicolao facta
coram S. D. N. SIXTO Papa V.*

Et Cardinalium Collegio, in Consistorio secreto.
Die xx. Iunij, Anno M D L XXXVIII.

BEATISSIME PATER.

UPERIORIBVS annis, et praesertim anno
M D LXIII. a Rege Philippo et Carolo eius
primogenito, sicut ex litteris et mandatis con-
stat, et ab vniuersa fere Hispania humiliter suppli-
catum fuit sanctae memoriae Pio Quarto, ut stan-
te celebri fama Fratris Didaci, laici professi, ordinis Minorum de
Observantia, qua per centum et plures annos in toto illo Regno
constantissima vixerat, ac vigeat, ac illius vitae sanctitate,
pluribusq. eius miraculis, unde pro Sancto ab omnibus reputa-
batur, ac colebatur, vellet sanctitas sua committere, ut de ijs
omnibus diligens informatio sumeretur. Qua si vera reperta
fuissent, sanctitas sua illum inter sanctos connumerandum, et
pro sancto ab vniuersa Catholica Ecclesia tenendum, ac veneran-
dum staineret. Quibus precibus, et repetitis postulationibus San-
ctitas sua mota, anno sequenti M D LXIII. Mense Maio in
Consistorio secreto totum negotium de more Ioanni Morono, Sa-
raceno, Alexandrino, qui postea Pius V. fuit, Araceli, et Vi-
tello S. R. E. Cardinalibus commisit, fueruntq. Remissoriae in
partibus transmissae, et canonice inchoatus processus, atque sum-
maria informatio capta, et ad Curiam, viuentem adhuc Pio Quar-
to transmissa. Eius vero morte subsequuta, Pio V. ab eodem
Rege et Principe, necnon Gregorio XIII. supplicatum fuit, ne-
gotium reassumi, et ad finem perducere. Sed cum iisdem etiam

Pontifices, antequam hæc omnia perficerentur, ultimum diem vita sue sanctissime clausissent, fuit apud Sanctitatem Vestram eiusdem Regis Philippi, et Regni nomine per Illustrem Comitem de Oliuares Oratorem suum supplicatum, ut cum iam omnia, quæ in mandatis data fuerant, circa processum conficiendum, essent perfecta: Cardinalesq. omnes deputati, essent vita sancti, Sanctitas V. quæ vicem in terris Iesu Christi gerit, et cui uniuersalis ecclesiæ cura commissæ est, et ad quam solum hæc negotia spectant, pro sua singulari pietate, dignaretur committere, et mandare, ut tam pium, tam sanctum, et ab uniuerso Hispaniæ Regno desideratum opus, ad debitum finem perduceretur. Quibus S. V. benigne annuens, de Mense Iunio M D LXXXV. mandauit duobus Rotæ Auditoribus, Io. Baptista videlicet de Rubeis, Decano, et Christophoro Robusterio, ut diligenter viso processu, et discusso, Sanctitati V. ut moris est, de scripto relationem facerent. Quo in negotio cum per multos menses diligentem nauassent operam: tandem relatione, ac voto Sanctitati V. de scripto transmissa, volens consuetum in similibus ab hac sancta Sede, et a Prædecessoribus Sanctitatis V. modum seruare, Die xxij. Ianuarij anni præteriti in consistorio secreto commisit Reuerendissimo Farnesio Decano, Alexandrino, Sanctæ Senerine, Caraphæ, Sarnano, de Medicis, Mattheio, et mihi, ut viso omni cum diligentia toto processu de vita et moribus, et miraculis in eo contentis, relatione Rotæ considerata, Sanctitati V. in consistorio secreto de more relationem faceremus, sententiamq. ac suffragium nostrum explicaremus, ut postea Sanctitas V. sancti Spiritus gratia illustrata, quid faciendum iudicaret, mature deliberare possit.

Reuerendissimis Dominis meis collegis visum est hoc negotium, licet humeris meis impar, et omnium Dominorum meorum minimo mihi demandare: quod, si placet Sanctitati V. qua maxima breuitate potero, in præsentia præstare conabor.

Tria sunt, Beatissime Pater, quæ in hac hodierna narratione mihi explicanda proposui: primo de istius viri vite sanctitate et fidei integritate pertractabo, in quo, ut Theologorum omnium, et Canonistarum est sententia, totius istius negotij summa consistit: secundo loco de eius obitu: tertio de miraculis verba faciam. Et, ut a primo exordiar:

In Regno Castellæ , et ditione Hispalen. oppidum est nomine sancti Nicolai , in quo ante M. C C C C . annum natus est beatus Didacus , humilibus , sed Christianis , et magna pietate imbutis parentibus , qui simili pietate filium suum educare procurarunt . Hunc et si non genus insigne , egregia tamen ipsius virtutes , sanctissime acta vita documenta , et coruscantia miracula , non solum insignem , sed etiam clarissimum , atque illustrissimum reddiderunt . Nam cum mortalis huius vite pericula , quibus sæpe anima aternis inuoluitur cruciatibus , perspecta haberet , ab in-
eunte ætate totum se pijs deuotit operibus : et apud idem oppidum sancti Nicolai , in quodam eremitorio ibi propinquo , sancti Nicolai veteris nuncupato , una cum pio quodam sacerdote secessit : ubi per aliquot annos eremiticam vitam ducens , magna cum totius illius oppidi adificatione permansit . Inde cupiens ar-
tioris obedientie vinculis alligari , retento eodem penitentia habitu , ad conuentum de Arrizafa : non longe a Corduba distantem profectus , ibidem seraphici sancti Francisci habitu recepto , illius religionem expresse professus est : eiusque regulam sanctissime per totam vitam ita inuolabiliter obseruauit , ut aperte testentur viri omni exceptione maiores , neminem se uidisse adeo sue regula , et preceptorum obseruantem . Quia vero Spiritus sanctus magnum in eo sanctitatis adificium adificaturus erat , primum , ac solidum huius adificij fundamentum in humilitate collocauit : qua in hoc viro tanta fuit , ut omnes , qui cum illo conuersabantur , admirarentur , atque hac potissimum virtutis armatura munitus , diaboli artes omnes facile superauit . Obedientie iugum suauiter ferebat . Prælatorum mandata prompte , ac libentissime exequabatur . Et quoniam regulam sancti Francisci , ut dixi , professus fuerat , paupertatem , quam in sua professione voverat , pie ac religiose semper coluit . Erat in eo magna fides , maxima cum spe et charitate coniuncta . Pauperes Iesu Christi , ac proximos ardentem dilexit . Infirmos , se quando sibi occasio offerbatur , non solum omni charitatis officio prosequabatur , sed illis die nocteq . inserviebat , tanta humilitate , ac charitate , ut sapius etiam plagas pure plenas lingua lingere non erubuerit , elemosynis adiuuabat , et quidquid ex quotidianis cibis in elemosynam Monasterio datis habere , vel ex proprio cibo sibi subtrahere poterat , alacriter eis largiebatur . Cum vero non haberet quid illis

in elemosynam porrigeret, misericordia commotus, profusas lacrymas emittebat. Orationi erat intentus: Disciplinis non solum se Deo magis gratum reddere procurabat, sed etiam ut proximi sui emendationem vita facilius impetraret, corpus suum domabat. Ieiunijs fere continuis carnem macerabat, sed in primis omnibus vigilijs Beatissima Virginis Maria in pane et aqua ieiunabat. Acer erat reprehensor eorum, qui contra Dei honorem, aut regulam sancti Francisci aliquid temere perpetrabant: quam non solum ipse, ut dixi, diligenter observauit, sed eam ab alijs fratribus ininviolabiliter observari curauit. Nullas umquam didicerat litteras: sed quoniam conuersatio eius caelestis potius erat, quam terrena, cum de rebus diuinis agebat, mirificos proferebat sensus, et difficillimarum questionum articulos enodabat: ita ut inter alios, duo eruditissimi et pietate insignes viri aperte testentur, saepius illis contigisse, ut rebus difficillimis, et in Theologia abstrusis questionibus cum illo communicatis, doctiores semper euasissse, illarumque questionum solutionibus ita mentes ipsorum acquieuisse, ut a nullo alio doctore, nec in ulla academia id habere potuerint. Illud de hoc sancto viro valde laudabile commendatur, cum adeo puro, ac simplici corde semper fuisse, ut semper omnia in bonam partem accipiens. numquam male de aliquo iudicauerit, nec contra aliquem vllum malum verbum unquam protulerit. Prudentiam cum simplicitate coniunctam habebat: unde factum est, ut cum ad Insulas Canarias missus esset, Guardiani officium in illo Monasterio sibi demandatum omni cum sua laude gesserit. Multos ibidem infideles, et adhuc idola colentes ad fidem Christi adduxit: quapropter ingentes in magna Canaria persecutiones pertulit. Desiderauit ille pro Christi fide martyrium subire, et multisies parum abfuit, quin eo bono frueretur: sed Deo ita ordinante non fuit voti compos effectus.

Reuersus in Hispaniam omnibus charus, et in magna veneratione habitus in conuentu Compluten. ubi multis annis fuit commoratus, annorum plenus, in grauem infirmitatem incidit: ex qua cum se iam moriturum cognosceret, et hora mortis instaret, fratribus, qui in illo Monasterio aderant, ad se vocatis, eos ita verbis amantissimis et sanctitate plenis allocutus est, ut ex eorum oculis lacrymas excusserit. Deinde arrepta cruce lignea, quam ad caput habebat, illorum precibus G. *Sanctus Deus, sanctus*

ad crucem, hac verba protulit : DVLCE LIGNVM, DVL-
CES CLAVOS, DVLCIA FERENS PONDERA, QVAE
SOLA FVISTI DIGNA PORTARE REGEM CAELO-
RVN ET DOMINVM. In quibus verbis animam Deo reddi-
dit. Obijt itaque Compluti in suo Monasterio, die Sabbati xij.
Novembris. M C C C C LXIII.

Omnia supradicta, Beatissime Pater, constant per plures testes
contestes, qui de causa scientia deponunt : quorum aliqui sunt
eiusdem religionis fratres, viri magna eruditione et integritate
praditi, et in religione probati, quiq. illum per plures annos co-
gnouerunt, et in eodem Monasterio intrinsece cum illo conversa-
ti sunt, quorum etiam duo Guardiani illius Monasterij fuerunt,
et sub illorum cura beatus iste vixit. Alij vero, unius ex ordi-
ne Pradicorum, alter baccalaureatus gradu insignitus.

Eius vero morte audita, ingens populorum vicinorum concursus
est factus, in primisq. vniuersorum ordinum amplissima ciuita-
tis, et insignis collegij Compluten. Per quatuor dies humatum, et
quarto die repositum cadauer, iacuit insepultum per multos dies,
non est corruptum, non emisit factorem, ut humanorum cadaue-
rum est conditio : sed suauissimum spirans odorem, per multos
menses visitantium animos magna suauitate repleuit, et vsque ad
hodiernum diem saepe ille odor ex eius sepulchro spirans sentitur :
non riguerunt membra, ut deficiente calore rigere solent defun-
ctorum cadauera, sed veluti viventis flexibilia erant, et moueri
poterant. Similem rem veluti valde mirabilem narrat S. Hiero-
nymus in vita S. Hilarionis, quod post decem menses integrum
fuerit inuentum eius cadauer et suauem spirans odorem. Post
aliquod vero tempus ab huius beati obitu, Henricus IIII. Ca-
stella Rex, beneficij memor, quod huius beati Didaci intercessione
et ipse et eius filia grauisime agrotantes sanitatem a Deo recu-
perassent : sacellum in eius honorem edificari, et in eo intra fer-
ream arcam huius beati corpus recondi iussit : in qua diligenter
custoditum fuit, nec umquam visum, donec anno M D LXII.
ad Principem D. Carolum, Compluti agrotantem, adductum, et
tunc cum ex illa arca educeretur, integrum omnino repertum est :
adeo ut nec pili quidam albicantes superciliorum illi defuerint.
Hac autem omnia, qua de odore et corporis integritate dicta sunt,
praeter publicam famam, multi testes omni exceptione maiores pro-

bant , et inter alios , vnus de Societate Iesu de visu testatur . Multa miracula tam in vita , quàm in morte edidit , ita vt in processu et informatione transmissa legantur fere centum triginta , et probentur : sed pauca quedam visum est Dominis meis collegis seligere , eaq. mihi hodierno die narranda dederunt , quorum primum est .

Fuit in oppido de Duron iuuenis quedam Catharina vocata , qua cum ingentem paralysem pateretur , et surda etiam euassisset , et muta , nouem diebus vigilias in sacello beati Didaci ducens , dum manu eiusdem beati tangeretur , subito cessauit surditas , loquela restituta , et membra paralytica distensa sunt , liberaq. et sana omnino visa est . Quae omnia per tres testes , prater principalis dictum probantur , qui examinati fuerunt rite et recte coram Vicario Archiepiscopi Toletani : quorum primus est Ioannes de Penäluer Guardianus , secundus Ioannes de Tolosa , tertius Frater Ioannes de Medina .

Didacus quidam de Lorca , iuuenis viginti fere annorum , qui per multos annos spiritu immundo detinebatur , ita vt aliquando septies in die illum corripere , et ad terram illum illidens , veluti mortuum relinquebat , cum se beato Didaco commendasset , et in eius Cappella vigilasset , omnino liberatus fuit . Quod plene probatur per duos testes , quorum primus est ipsemet patiens , qui per extensum , et magna cum edificatione omnia narrat : secundus , qui hac omnia comprobatur est Frater Ioannes de Penäluer Guardianus .

Catharina Garcia vxor nobilis viri Bartholomaei Sanchez , cum parturiens in maximo vite periculo versaretur , iamq. morti proximam se crederet , parte habitus sibi huius Beati superimposita fetum emisit , sed mortuum : et cum ita per quatuor horas puella , quam ediderat , stetisset mortua , eius socrus , et maritus illam beato Didaco commendarunt , vt eius precibus vitam puellula a Deo impetrarent , sicut factum est . Nam illam viuam matri suae reddiderunt , baptizataq. fuit , et Maria vocata , et per multos annos vixit . Quae omnia probantur prater dictum principalis , per tres testes , quorum primus est Maria Garcia socrus : secundus , Bartholomaeus Sanchez eius maritus , qui ambo testes oculati : tertius Frater Ioannes de Penäluer .

Et Demina Maria dela Pinilla . quae tam horrenda et defor-

mi paralysi fuit affecta cum multis alijs grauissimis infirmitatibus, ut neminem ei similem Medici se vidisse attestarentur, mirabili modo sanata etiam apud sepulchrum beati Didaci est. Cuius beneficii memor virginitatem suam Deo vouit in monasterio S. Ioannis de penitentia vocato, ubi sanctissimam vitam duxit. Hoc miraculum de Domina Maria dela Pinilla probatur per octoginta fere testes omnes contestes vel de visu, vel de fama, qui rite, et recte examinati fuerunt.

Et denique cum Carolus, Princeps Hispaniarum Anno M D LXII. Compluti ex grauissimo casu grauiter agrotaret, nec ulla remedia illi profuissent, sed semper in deterius rueret, et omni humano auxilio, sic Medici testantur, ac plene probatur, destitutus esset: eadem illa hora, qua Medici illum moriturum praedixerant, melius habere cepit, et intra paucas horas intercessionem huius Beati sanatus est. Hac omnia optime probant Medicorum illum curantium depositiones, necnon patris Mantij, eius Confessoris, multi alij insignes et omni exceptione maiores testes, praeter ipsiusmet Principis et Regis dictum, qui aperte se per intercessionem huius beati viri a Deo sanitatem recuperasse, et verbis et scriptis pluries testati sunt.

Quare Hispaniarum Rex cum vitam praefati Caroli sui primogeniti a Deo se per intercessionem et merita beati Didaci recuperasse cognouisset, sicut dictum est, procurauit, et hodie supplicat, ut ad laudem omnipotentis Dei, totius Regni consolationem, augmentum Catholicae fidei inter Sanctos referatur.

Praeter haec omnia, quae retuli, quod mirum in modum Reuerendisimos Collegas meos adificauit, et in sententiam, quam modo dicam concorditer adduxit, fuit, quod per centum et viginti tres annos ab obitu beati Didaci, durat tanta erga illum totius illius gentis deuotio, tam frequenter illius opem apud Deum implorant, tot vigiliae, tot sacrificia in eius cappella celebrantur, tot donaria illustrissima soluendi voti causa in ea ponuntur: ut certe firmiter credendum sit, non passurum fuisse Deum Opt. Max. ut per tot annos, qui memoriam hominum excedunt, gens illa Hispana deuotissima, et de Christiana religione optime merita, Clerus, ac Pralati, insigni pietate et doctrina praditi, sic essent decepti, ac delusi.

Pater Beatissime, sanctitatem vitae beati Patris Didaci, fidei

puritatem et integritatem , egregias virtutes , praeclara et insignia miracula optime probata inuenimus . Quare unanimes in hanc sententiam venimus , Sanctitatem Vestram ad ulteriora procedere , atque hunc beatum Virum , quae sua est feruens deuotio , in Sanctorum numerum referre merito posse . Nos tamen omnia correctioni , et iudicio Sanctitatis Vestrae , et Sanctae huius Sedis subijcimus .

*Non dubito Beatissime Pater , me in multis in hac narratione defecisse : supplebunt optime Reuerendissimi Domini mei Colle-
lega . Mihi Sanctitas Vestra ignoscat , obsecro , si tanta prouin-
cia tam humeris meis impari , ut debui , atque desideravi satis-
facere non potui .*

POMPEII ARIGONII, CONSISTORIALIS,

Et Regis Catholici Aduocati,

Oratio

De vita et miraculis Beati Fratris Didaci .

Qua Regis nomine B. Didacus canonizari postulatur .
Habita Romæ in Consistorio publico ,

Die xxv. Iunij. Anno M. D. L XXXVIII.

VM multis alijs in rebus Philippus Hispaniarum Rex , summam in se Dei beneficentiam agnoscit , tum inter præcipuos Regni thesauros , diuino sibi beneficio tributos , æstimat , in sua ditione uiros egregios extitisse : qui caelestem in terris uiuendi rationem ingressi , sibi quidem ad calum aditum aperuerunt , ceteros autem sua apud Deum gratia , suoq. patrocinio tuentur . Quamuis enim , qui humanas hæc curas exuunt , Deo prorsus addicti , non unam gentem , aut alteram solum diligant , sed diuini instar numinis , cuius spiritu ducuntur , uniuersum genus humanum suo amore , ac beneuolentia complectantur : tamen proximi cuiusque maior est charitas , ac beatarum mentium benefacendi uoluntas ad omnes , beneficia ad utentes pertinent : quos ex propinquis frequentiores esse , quàm ex alienis necesse est . Merito igitur pius , uereq. catholicus , Hispaniarum Rex beato Didaco in sua ditione orto præ ceteris gloriatur , cuius et in populis opem expertus est , et in filio primogenito iam a Medicis omnibus delictis , quemadmodum sua loca dicemus

De huius ego uita sanctitate, narjſq. miraculis, tuo, Pater Sancte, Regiſq. iuſſu hodie uerba facturur, illud in primis oro, ne ex mea tenuitate ſanctiſſimi Viri uirtutes aſtumentur, neu mihi conatus, cui me imparem fateor, audacia tribuatur: ſed mea potius in re tam ardua uoluntas atque alacritas commendetur, imbecillitas, parendiq. neceſſitas excuſetur. Nam diuina mortali cuiquam aſſequi neſas. nec tamen, quia de diuinis digne dicere nequeas, idcirco nihil omnino dicendum: aut quia nulla illis oratio ſufficiat, omnis omnino oratio deneganda. Igitur uitam eius et miranda, non omnia ſed pauca de multis, quàm breuiſſime, ſimul et ueriſſime dicam: nam ſingula recensentem dies deficiet.

Et ex his, qua dicentur, ſatis aperte liquebit Beatum hunc uirum in Sanctorum numerum referendum. Natus eſt beatus Didaſcus in Prouincia Batia, in oppido ſancti Nicolai diſionis Hiſpalenſis, honeſtis parentibus et Chriſtianis: quales fuiſſe par eſt, a quibus tantus futurus uir ad pietatem informaretur. Qui uero dies eius natalis fuerit, aut quo menſe, quoue anno in lucem editus, haud ſatis compertum habeo ex iſ, qua uidimus, litterarum monumentis. Sed quantum ex eiſdem coniectura aſſequi licet, natum eſſe credibile eſt, paulo ante quadringentimum ſupramilleſimum annum a Chriſto nato. Nam cum ad multam ſenectutem uixerit, et anno Iubilei milleſimo quadringentimo quinquageſimo in Urbem uenerit, ac duodecim poſt annis in calum migrauerit: neceſſe eſt natiuitatem eius incidiſſe in ea tempora, qua ſupra memorauim. Cum primæua autem ſapere cæpit, humana omnia diuino cultui poſthabuit. Itaque ne rerum terreſtrium cura a celeſtibus contemplandis auocaretur, continuo ſe ab ineunte adoleſcentia in ſolitudinem, hoc eſt, in libertatem uindicauit: atque eremum patriæ propinquam coluit, ſacerdote quodam ieiuniorum, uigili arum, continentia, atque innocentia teſte ac ſocio. Ibi Dei diuinorumq. meditatione animum, corpus eleemoſynis ſuſtentabat: dumque Deo corde aut ore gratias ageret, interim manus operi intentæ haud quaquam otio languſcebant: ſed uaria e iunipero uascula, ſalina, coſchlearia conficiebat, eaſq. largiebatur iſ, qui uictui neceſſaria ſuppeditabant. ſi quid autem præterea dare uellent, id omnino reſuſabat. Tantis in eius moribus eluceſcat uirtutum omnium conſpectus, et emulatio in ſe con-

los raperet, omnes excitaret in admirationem sui. Radix autem virtutum omnium, et quasi fundamentum humilitas, et sui contemptio, quæq. eam sequitur, aliorum hominum charitas, quo nullum aptius vinculum humana societatis. Nam qui seipsum despicit, alios suspicit, is numquam sibi plus sumet, quam ceteris: itaque aut iniustitiam adeptus iam est, aut iniustitia valde propinquus. Humilitas in eo tanta erat, ut omnes homines sibi præferret, inferuire omnibus cuperet, senes, iuvenes consilio atque auxilio iuaret. charitatem autem haud facile cogitatione assequi, ne dum eloqui quisquam possit. Harum virtutum fama cum vicinas urbes impleisset, repente ab eremo discessit, et se ad conventum de Arriaza ordinis sancti Francisci a Corduba non longe distantem contulit, seque in illorum ordinem admitti postulat, quos vulgo observantes vocant: inde ad Monasterium Complutense eiusdem ordinis, quod est ad adem sancta Mariae Iesu, præfectorum insis obtemperans se transfert. Hic latior humilitatis campus, uberiorq. materia virtutum omnium. nemo constantius atque hilarius Religionis illius iugum tulit: nemo exactius omnia illius regule præscripta servavit: nemo acrius carnis stimulos retudit: nemo eam ieiunij ac vigilijs, flagellisq. fortius maceravit. utq. ingenitos impetus reprimeret, gelidam interdum hiemali tempore aquam ingredi non dubitavit. Tam rigida utebatur castigatione corporis, a capite ad talos usque sese flagellis lacerans, ut nemo humana illam virtute ferri posse putaret. Fortunatas aliquando Insulas petijt, quas Canarias appellant: ibi innumerabiles Canarienses ad Christianam Religionem, verumq. Dei cultum traduxit. In his Ioannem Alphonsum quendam, qui eo infidelis atque Idolorum cultor e magna Canaria venerat: is deinde duos filios B. Didaco instruendos, et vera pietate imbuendos tradidit. In magnam inde Canariam profectus, ut incolas ad veram Religionem traheret, magnas ibi Christiana Religionis propaganda causa persecutiones pertulit: magno enim studio martyrij subeundi tenebatur, nisi illum comites a proposito avertissent, qui vereri se dicerent, ne captivi a Canariensibus detinerentur. horum charitas B. Didacum ab eo consilio retraxis. Quodq. admirationem auget, hac omnia peragebat nulla excultus doctrina, nullis litterarum studijs eruditus. erat enim illitteratus: quam oh causam nullis animam

sacris ordinibus initiatus est, sed, ut vocant, laicus per omnem aetatem mansit. Quin etiam Conchenſi cuidam amico bonarum artium peritissimo, alijsque non paucis quaestiones difficillimas de rebus non solum ad salutem animae, sed etiam ad litterarum studia spectantibus enodabat: quarum illi solutionem neque Salamantica neque Lutetiae, neque alijs in Academijs, in quibus antea studijs operam dederant, inuenire potuerant. Cum autem omnes omnium consensu virtutibus omnibus anteiret, praecipue in eo pauperum charitas enitebat. his omnia largiebatur. quidquid undique ab amicis, a contubernalibus, a notis ab ignotis accipere poterat, id omne in usus pauperum erogabat. cumq. quid illis daret, non habebat, una cum illis eorum miseriam deplorabat, multisq. lacrymis animi sui dolorem testabatur. Mendicorum ulcera suis manibus abstergebat. Romam venit, ut ante dictum est anno lubilei: diuertitq. in Monasterium Sancti Francisci, quod est ad adem Sancta Maria, quae dicitur Aracali. ingens ibi agrotorum et languentium numerus: magna insuper annonae caritas et penuria rerum omnium Urbem inuaserat. Didacus agrotorum cura suscepta tanta illis charitate, ac diligentia ministrabat, tantaq. affluentia rerum omnium, ut omnes, in primisq. Monasterij praefectus, mirarentur, unde illi in tantis aliorum angustijs, tanta rerum copia suppeteret: omnesq. opem illam Beati Didaci apud Deum gratia acceptam ferebant: omnes Didacum ut virum sanctum, Deoq. gratisimum mirabantur.

Complutum tandem redijt, nam singulas eius actiones perscqui nimis longum, et prope infinitum esset: ibiq. deinde ad duodecim, aut tredecim annos vixit tanta cum humilitate, atque in Superiores obedientia, tanta praeceptorum observantia, tanta vita austeritate, tanto exemplo, ut ab omnibus existimatus fuerit observatione mandatorum Dei ceteris omnibus, qui ulli umquam Religioni se addixerint, praestitisse. In morbum incidit, qui et illi mortalis huius vitae finem attulit, atque ad aeternam illam ac perennem aditum patefecit. Eius morbi molestias tanta constantia tulit, ut nullum umquam doloris indicium dederit.

Suauiter astantes alloqui, solari, veniam offensionum petere non destitit, donec vtroque brachio sublato, quorum alterum magna vi morbi, quod apostema dicitur, immobile fuerat, Crucem amplexus, atque exosculatus in illa Hymni verba: DVI-

CE LIGNVM, DVLCES CLAVOS, et qua sequuntur, animam Deo reddidit anno post Christum natum millesimo quadringentesimo sexagesimo tertio. Mortuo Didaco neque artius obri-guerunt, et multis mensibus flexibiles manserunt, ut viuis solent. Odoris etiam suauissimi fragantia cubiculum opplenit. Hodieq. is odor a nonnullis plerumque sentitur, quamquam sine ullis illum odoribus aut aromatibus sepultum fuisse constat: atque ad eius mortui famam ingens populorum concursus est factus. Scio ego, Pater Beatissime, de rebus mirabilibus dicenti plerumq. faciles esse, audientium aures, et alioquin a tadio narrationis defendit officij necessitas: verumtamen haud quaquam concessam mihi facultate, nec audientium benignitate intemperantius abutar, sed ex ingenti miraculorum copia, quibus diuinus ille vir in vita clauit, vnum aut alterum breuiter attingam: itemq. nonnulla de ceteris, quae post mortem euenere. Quid autem mirabilius referam, quam quod e Monasterio quodam, quod Hispani Cerraja nominant. Hispalim profectus, mulieri cuidam filiolum in furno latitantem, ibiq. sopore correptum, accenso dein furno atque undique conflagrante, illesum a flamma seruauit. Erat misera cui-dam muliercula septennis filius, aut paulo maior, qui saepius eius iram metuens aufugere solebat. Is cum die quodam aufugisset, non ante diem Dominicum domum redijt. tum veritus ne a matre vapularet, in furno sese abdidit. nam Mater pane coquendo seq. et puerulum, et reliquam familiam sustentabat. Ibi puerum iacere mater ignorans, furnum vesperi lignis opplet, ut summo mane postridie incenderet, ac feruifaceret. Tum sedula mulier, antequam lucefceret, ignem lignis admonet, atque arida sarmen-ta tanto impetu flammam corripunt, ut simul et puer excitus clamare inciperet, et repente furnus flammis conflagraret. Quid in tam acerbo filij casu mater faceret? quod illi auxilium ferretur? omni humana ope destituta, scissacoma, gemitu atque ulula-tibus domum ac viciniam omnem complet. res ad Beati Didaci aures peruenit. ille obuiam factus mulierem solatur, ac bono ani-mo esse iubet. hortatur, ut ad adem maiorem Beata Virginis ac-cedat, eiq. se toto ex animo commendet. Non secus atque ora-culo monita, relicto furno, ac filio ad maiorem Dei genitricis adem aduolat. Quid verbis opus est, continuo Beatus Didacus, quique illi comes aderat, qui et huius rei testimonium perhibuit,

in furno illasum puerum , combustis lignis inuenerunt , adductumq. ad adem , ubi mater orabat , Canonici albis vestibus in honorem Beata Virginis induerunt . Hoc ille miraculo cum Hispalenses omnes obstupescisset , incredibile dictum est , quàm ipse sibi solus humilior atque abiectior videretur .

Ex eodem Monasterio cum aliquando eodem comite ad oppidum Sanlucar de Barrameda , absque ullo commeatu profectus esset , ipseque et comes longo itinere defessi in vicum quendam , quem Palacios vulgo dictitant , diuertissent , ut inde sibi ad victum necessaria corrogarent , neque ibi quidquam opis inuenissent , quo famem sedarent , longumque adhuc iter superesset , comitem hortatus ut in Deo spem haberet , alacriter via reliquum obibat , varias Deo laudes concinens . Cumque in planitiem quandam amplam peruenissent , animaduertunt in via prope herbam , qua Maresma dicitur , mantile quoddam linteum eximio candore , in eoque panem candidum ac duos pisces recens coctos , et malum medicum et insuper vini vasculum . Id illi quamquam diuinitus oblatum rati , non confestim arripuerunt : sed vndequaque circumspectantes , an quempiam viderent , cuius illa cibaria essent possent : erat autem planities maxima , ut non minus decem milibus passuum conspici vndequaque posset , ubi neminem viderunt . Paratis sibi dapibus refecti , Deo gratias egerunt , quodque superfuit , ibidem reliquerunt . Ac Beatus Didacus comiti gratulatus , quod sibi Deus necessaria suppeditasset , non secus atque filijs Israel in deserto , tantus in eo fidei candor , et quedam , ut ita dixerim , simplicitas inerat , ut nihil supra . Itaque varias agrotantium ac languentium species ad sanctitatis eius famam undique confluentium digito lampadis oleo inuncto , ac signo Crucis facto sanabat . Hac aliaque innumerabilia ille miracula viuens edidit . Sed et aliquid referamus ex ijs , quae summa omnium admiratione mortem eius consecuta sunt , ac potius quotidie consequuntur .

Catherina Martinez , Antonij filia , ex oppido de Duron oriunda , quae cum muta surdaq. esset , ac semper paralyti laborasset , ad corpus beati Didaci delata , ac signo Crucis eius manu signata , repente conualuit : nec tantum suis pedibus incescit , sed etiam Vicario , praenunte hac verba protulit : Laus Christo Iesu semper a drincens ab hac nullo impedimento laetatur .

Iuuenis alius xx. annorum, cum spiritu quodam immundo delineretur, ita ut sapiens quotidie in terram desidens, ad patres rapi se diceret, adductus ad Sacellum, in quo beati Didaci corpus asseruatur, ibiq. dies aliquot moratus, sanitatem pristinam recuperauit.

Maria Garcia, cuius nurui Catherina nomine certa ex partu perniciēs aderat, propterea quod infans in utero transuersus unum tantum pedem exiulerat, in tanto puerpera discrimine beati Didaci meminit, allatumq. vestis fragmentum, qua Beatus ille vir amictus fuerat, et paululum terra, qua corpus eius tegebatur, nurui superimposuit. ita, qua diem totum in tanto periculo manserat, continuo partum edidit, mortuum quidem, sed ipsa mortis periculo liberata. Tum socrus ex tanto miraculo etiam partui vitam restitui prae fidei feruore a Deo petere ausa, vouens, si id impetrasset, in sacello B. Didaci se nouem diebus enigilaturam, voti compos facta, infantem, qua per quattuor horas mortua fuerat cum reuixisset, in sacro Baptismatis lauacro Mariam de suo nomine dici voluit.

Aluarius de Gaa, Lusitanus, ancilla sua misericordia motus, qua filiam paucis ante horis mortuam miserabilem in modum lugebat, eam hortatur, ut puellam ad corpus beati Didaci deferret, atque a Deo peteret, ut ob eius merita vitam filia restitueret. Ancilla cum domini monitis paruisset, quam puellam exanimem domo extulerat, eam uiuentem ac validam domum reduxit.

Quamuis autem mortuos in vitam reuocare inter praecipua Dei miracula censeatur, haud scio, an maius etiam censendum sit, quod virgini cuidam Hispanae, cui Maria de Pinilla nomen erat, non unam tantum ut alijs, sed multiplicem vitam reddidit: tot illa morbis gravissimis laborabat, tam intolerandis febribus vexabatur, tam acerbis atque assidujs capitulis doloribus torquebatur, ut, si ita dici fas est, multas quotidie mortes experiretur. Ad hac humero, crure, tibia debilitata multarum corporis partium usum amiserat. Tot modis afflictam Virginem cupido incescit, quando nulla iam humana ope sanari se posse sperabat, ad beati Didaci corpus ad-eundi, ab eoq. auxilium implorandi. Ita vii petierat eo delata, quid memorem qua puella miranda viderit atque audie-

rit . Ea nec referre necesse habeo , et certis extant gravissimorum hominum testata monumentis . In summa qua per undecim menses varijs cruciatibus exagitata fuerat , ubi ad Beatum hunc virum accessit , et morbum toto corpore depelli , et suum membris omnibus vigorem restituere sensit , ac suis pedibus deinceps incescit , Deum laudans , ingentesq. beato Didaco gratias agens , cuius precibus ac meritis a Deo salutem impetrasset . atque hoc nostra memoria factum est anno humana salutis millesimo quingentesimo quinquagesimo quinto .

Huic miraculo recentius aliud subiiciam , quod plerique meministis . factum est enim anno millesimo quingentesimo sexagesimo secundo .

Serenissimus Hispaniarum Princeps Carolus olim adolescens , Compluti , cum in Regia luderet e scalis quibusdam supinus cecidit , ac tam graviter offendit . ut ingens in capite vulnus acciperet . cum et letale vulnus omnibus videretur , et de salute tanti Principis ageretur , existimandum est humanissimum Regem , ac liberorum amantissimum nihil intentatum reliquisse , quod filio primogenito in tanto discrimine adiumento esse posset . Medicos undique accersit . remedia quaecumque adhiberi possunt humanitus , adhibentur . omnia tamen vulnere cedunt . itaque desperata filij salute Rex secessit : sepultura locus destinatur : panni lugubres , funeralia , exequia tanto Principe digna magna cum cura parantur . Postremo tamen , astantium quorundam animus ad Beatum Didacum se convertit , postulatumq. est ut eius corpus in Cubiculum Principis deferretur , et prope eum locaretur . Postquam id factum est , paucarum horarum spatio Princeps meliuscule se habere , ac potius reuiuiscere capit : ut omnibus liquido constaret , vitam ei non humanitus , sed beati Didaci merito diuinitus restitutam .

Igitur Beatisime Pater , qui ab incunte aetate sese ab humanis curis omnibus abdicavit , qui vitam suam omnem Deo dicavit , qui caelestem in terris viuendi rationem coluit , qui charitate in homines , in Deum pietate ceteris omnibus praestitit , qui diuinas leges omnes adimplevit , qui suscepta Religionis iugum non exatse solum , verum etiam incunde tulit , qui praescripta eius omnia ac mandata seruauit , cuius vita sanctitatem et ex actionibus eius notuimus , et ex innumeris miraculis comprobari quotidie videmus .

ex quibus ego tamen nonnulla recensui, vix tamen eorum mit-
 lestem partem attingi: quem Deus acceptissimum sibi aeterna
 beatitudine perfrui non obscuris indicijs, sed signis certissimis
 clarissimisque monstrauit: quem a Sanctissimis Patribus maio-
 ribus tuis Pio IIII. Pio V. Gregorio Decimotertio, Pontifici-
 bus Maximis, Hispaniarum Rex ac potius Hispania tota petijt
 in Sanctorum numerum referri: quem referendum Sacri Pala-
 tij causarum Auditores causa ab eisdem Pontificibus delegata viri
 sapientissimi ac diuini, humaniq. iuris peritissimi censuerunt. quem
 etiam ex hoc supremo Christiani orbis Concilio delecti Patres eadem
 causa diu multumq. cognita iisdem honoribus dignum iudicarunt:
 eundem idem Philippus Hispaniarum Rex non minus re, quam cogno-
 mento Catholicus beati Didaci, tuaq. gloria studiosissimus, enixe ro-
 gat, ut Sanctorum numero tandem adscribi declares, ut quorum in
 calo consuetudine fruitur, eorundem numero adscriptum in ter-
 ris Ecclesia debitis honoribus ac laudibus prosequatur. Hoc si ab
 ullo ei Pontifice debebatur, abs te Pater Sancte precipue debe-
 tur, qui et eandem regulam coluisti, et eius vita imitatione
 ad istud humanarum rerum fastigium ascendisti. Hoc abs te suo
 quodammodo iure postulant pii viri omnes, qui eiusdem Regu-
 la contubernio vtuntur, ne huiusmodi quasi stellarum lumini,
 qua e sancta ista domo emicant. ignoratione hominum, ac tene-
 bris officiantur. Hoc abs te Toletana Ecclesia, hoc Complutensis
 petijt Vniuersitas, qua tali Alumno merito gloriantur: hoc de-
 nique Hispani omnes optimum ac sapientissimum Regem secuti
 summis precibus obtestantur: tibiq. atque huius Sanctae sedi per-
 petuam beneficij memoriam et gratitudinem pollicentur.

F I N I S.

ANTONII BVCCAPADVLI
SECRETARII APOSTOLICI,
SANCTISSIMI D. N. SIXTI V.
NOMINE, RESPONSIO.

IVTVRNAM Philippi Regis Catholici postulationem de beato Didaco, viro et vitæ sanctitate, et miraculorum copia, et magnitudine clarissimo in Sanctorum catalogum ascribendo, dignissimam iudicat Sanctissimus Dominus noster perpetua Regis ipsius pietate et gloria. Qui enim curam, cogitationemq. omnem habet locatam et fixam in Catholica religione tuenda et propaganda, qui et semper antea, et hoc maxime tempore summis opibus contendit, vt deleta hæreticorum perfidia fides Catholica in veterem dignitatem, atque amplitudinem vindicetur. cuius omnia tum belli, tum pacis studia ad Dei gloriam referuntur, inq. ea consumuntur: hunc censet Sanctissimus Dominus noster conuenire, de augenda etiam quodammodo celestium gloria cogitare et postulare, si ita videatur Romano Pontifici, cuius ea potestas, atque actio propria est, vt ei Viro, cui nihil fuisset in hac vita Deo charius, quiq. ipse Deo charissimus fuisset, is honos tribuatur, qui possit maximus adhiberi, vt Pontificis scilicet ipsius decreto declaretur, Sanctus esse eorum numero, quos Ecclesia quoridiana honoribus veneratur. Et beati quidem illius vita, ac miracula aliquot de multis nunc sunt diserta, et graui oratione expetiri. Agit autem Sanctissimus Dominus noster Deo gratias immitat, quod tanta cum sui nominis gloria, cum Ecclesiæ lætitia, cum piorum fructu cumuler feruos suos summis virtutibus, velitq. illos summa apud omnes in veneratione, atque admiratione esse. Laudatur Deo in laudis suis, ac mirabilis prædicatur: proponitur auxilium ad implorandum, exemplum ad imitandum, segnitias nostra ad accusandum, dum cunctissimus tanto nos illis inferiores esse, tamq. longe ab illorum perfectione abesse. Sed facit rei magnitudo, vt censeat Sanctissimus Dominus noster de Regis postulatione esse etiam atque etiam cogitandum, cumq. suis fratribus deliberandum. Hortatur igitur eos, monetq. vt de actibus beati Didaci, quæ confecta sunt, quàm diligentissime considerent: quodq. ipse iam pridem facit, Deum orent, e cuius vultu habent hominis iudicia prodire, vt ostendat quid facto maxime opus sit, vt hanc omnium gratissimam totam dirigat ad suam gloriam, et ad Ecclesiæ suæ fructum, atque amplitudinem.

*Pf. 150.
et 7. b.
Bernar.
in vigili.
SS. Petri,
et Pauli.*

Psalm. 150.